

2011

Põllumajandusministeeriumi AASTARAAMAT

2011
Põllumajandusministeeriumi
AASTARAAMAT

Koostanud Merike Koov

Fotod: Eve Ader, Merike Koov, Julia-Maria Linna, Maarja Purik, Heiki Raudla, Väino Tanvell, erakogud

Illustratsioon esikaanel: Valdek Alber

Kujundanud Hele Hanson-Penu / AS Ecoprint

Trükkinud AS Pajo

Välja andnud Põllumajandusministeerium

ISSN 2228–1959 (trükis)

ISSN 2228–186X (võrguväljaanne)

Tallinn 2012

Aega saab mõõta mitut moodi. Tavaliselt teeme seda tundide, päevade või aastatega. Aga aega on võimalik mõõta ka sündmustega. Elus on ikka niimoodi, et mida rohkem sündmusi, seda kiiremini aeg liigub.

Põllumajandusministeeriumi aastaraamat on killuke ajalugu, kus vaatluse all on nii aeg kui sündmused. See on osa Eesti riigi ja põllumajanduse ajaloost. Käesolev aastaraamat heidab põgusa tagasivaate kogu Eesti taasiseseisvumise järgsele põllumajanduse arengule läbi ministeeriumi vaatenurga. Eks ole ka põllumajandus „kolinud” järjest rohkem laudast ja põllult kabinetti ja pangakontorisse, mille peamiseks põhjuseks on olnud tehnika ja tehnoloogiate kiire areng. See eeldab aga järjest teadlikumat põllumeest ja tarka põllumajanduspoliitikat.

Vaatamata sellele, et jätkuvalt on kaasaegse põllumajanduse tähtsaim osa maa ja loomad ning laudas ja põllul tegutsev inimene, on järjest kasvava tähendusega ametnikud ja poliitikud, kes kujundavad põllumajanduspoliitikat. Eriti pärast Eesti ühinemist Euroopa Liiduga ja ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) rakendamist meie põllumajanduses. ELiga liitumise järel on Eesti põllumajandus jällegi tõusuteel ja selles on põllumeeste kõrval suuri teeneid ka tublidel ametnikel, kes parimal moel on püüdnud rakendada ÜPP võimalusi.

Töö kiidab tegijat, ütleb Eesti vanasõna. Seepärast jätan Eesti põllumeeste ja ametnike kiitmise käesoleva aastaraamatu hooleks. Küllap annavad raamatus väljatoodud arvud ja sündmused ülevaate sellest, kui keerulisi aegu on lähiminevikus üle elanud Eesti põllumajandus ja kui tublid on olnud Eesti põllumehed. Põnevat lugemist!

Helir-Valdor Seeder
Põllumajandusminister

Head kolleegid!

Teie ees on Põllumajandusministeeriumi aastaraamat, esimene omataoline.

Ministeerium on küll juba 1994. aastast alates andnud välja Eesti põllumajanduse ja maaelu ülevaateraamatuid – viimastel aastatel oleme sellise kogumiku koostamise tellinud Maamajanduse Infokeskusest –, kuid valdkonna põhjalikum ülevaade ei ole jätnud raamatusse ruumi ministeeriumi enda arengu ja saavutuste kajastamiseks. Seetõttu ka soov ja vajadus hakata välja andma oma ministeeriumi aastaraamatut, mis näitaks nii meile endile kui ka ministeeriumi valitsemisalas ja kogu sektoris tegutsevatele inimestele meie olulisemaid eesmärke, töid ja tulemusi. Lisaks sellele on aastaraamatud ajaloo ja järjepidevuse talletamise kõige paremaks võimaluseks.

Selle aastaraamatuga soovime esile tõsta ja tunnustada ministeeriumi ametnikke, kes kohusetundlikult ja pühendunult oma igapäevatööd tehes muidu märkamata jäävad, kuid ilma kelleleta ei saaks ka ministeerium oma eesmärke täita ega kogu sektori arenguks tingimusi luua.

Aastaraamatu mõtet oleme mõelnud juba mitu aastat, tegeliku koostamiseni jõudsimeni 2011. aastal. Iga uus idee vajab põhjalikku läbiarutamist, katsetamist ja kaalumist – seetõttu on ka seda esimest aastaraamatut kaua tehtud. Kas ka „kaua tehtud – kaunikene“? Loodame, et käesolev aastaraamat leiab head vastukaja ning kuulutab uue traditsiooni sündi.

2011. aastal möödus 20 aastat Eesti riikliku iseseisvuse taastamisest – sel puhul on käesolevas aastaraamatus ka põgus ajalooline ülevaade neist kahekümnest aastast iseseisva Eesti Põllumajandusministeeriumis. See raamat annab meile võimaluse sõna otseses mõttes enda ette laiali laotada Põllumajandusministeeriumi valitsemisala asutuste-organisatsioonide kujunemise iseseisvuse taastamise algusest alates. Samuti ministeeriumi osakondade struktuuri kujunemise viimase 20 aasta jooksul. Huvitav ja õpetlik on lugeda meie kauaaegsete

kolleegide meenutusi 1990ndatest aastatest, kui viidi läbi olulised reformid ja murti välja rahvusvahelisele areenile. Kes ajalugu ei mäleta, elab tulevikuta – seda peaksime meeles pidama ka oma tänastes tegemistes.

Meie jaoks on oluline töö rahvusvahelisel tasandil – Põllumajandusministeerium on juba aastaid olnud arvestatav osapool nii Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika kujundamisel kui ka liige paljudes rahvusvahelistes organisatsioonides ja algatustes. Oleme muutunud rahvusvahelise abi saajast rahvusvahelise abi andjaks. Ka see märgilise tähendusega arengumuutus leiab siin raamatus kajastust.

Oluline osa käesolevast aastaraamatust on aga siiski pühendatud Põllumajandusministeeriumi 2011. aasta silmapaistvamatele tegudele ja saavutustele. Selliseid tegusid on siia raamatusse saanud kokku 14 – need on „aasta teod” kõigist meie põhivaldkondadest kuni administratsiooni tõhususe suurendamiseni välja. 2011. aasta oligi paljude oluliste tegude aasta, mille hulgast ei olnud võimalik ühte tegu esikohale tõsta. See näitabki meie sidusust – töötame ju ühe meeskonnana.

Raamatus on toodud ka personalistatistika – et teaksime, millised me siin ministeeriumis oleme. Eraldi on välja toodud riiklike ja ministeeriumi teenetemärkidega tunnustatud ametnikud ning tublimad kolleegid – innustagu see meid kõiki meie igapäevatöös.

Head lugemist ja edaspidist meeldivat koostööd soovides

Ants Noot

Põllumajandusministeeriumi kantsler

Sisukord

8 Kakskümmend aastat taasiseseisvat Põllumajandusministeeriumi

9 Arenev administratsioon 1991–2011

12 Valitsemisala kujunemine 1991–2011

15 Mälestusi ja tähelepanekuid taasiseseisvumise algusaastaist

15 Eesti põllumajanduse rahvusvahelistumine *R. Šank*

18 Mälestuskilde liitumisläbirääkimistest Euroopa Liiduga *T. Kevvai*

21 Põllumajandusreformi algusaastaid meenutades *M. Kongas*

23 1990ndad aastad – meeletu töökoormus ja tohutu õppimine *T. Riismann*

24 Minu esimestest tööaastatest ministeeriumis *T. Uulma*

25 Kantseleitööst – kõik need aastad samas toas *U. Steinfeld*

26 Informaatika areng 1990ndatel *E. Hõbemäe*

27 Maaparandus läbi kahe aastakümne *M. Tõnismäe*

31 Põllumajandusministeerium rahvusvahelises koostöös

31 Eesti Euroopa Liidus *P. Seestrand*

32 Komiteemenetlusest *J. Heinsar*

34 Eesti esindatus rahvusvahelistes organisatsioonides *K. Kasenurm, S. Tiidemann*

36 Osalemine rahvusvahelistes teadusvõrgustikes *K. Kaare*

38 Abi saajast abi andjaks *K. Kasenurm, S. Tiidemann*

40 Koostööprojekt põllumajandusliku keskkonnatoetuse väljatöötamiseks Türgis
E. Lepmets

42 Põllumajandusministeeriumi tegevusvaldkonnad aastal 2011

42 Toit ja toiduohutus

42 Toidu märgistamise nõuded muutuvad täpsemaks *K. Johanson*

44 Geneetiliste ressursside säilitamiseks ja turustamiseks võimaluste loomine
K. Kaare, V. Mõttus

45 Mahepõllumajanduse arengukava 2007–2013 rakendamine *E. Ader*

49 Maaelu, põllumajandus ja toiduainetööstus

49 Eesti maaelu arengukava 2007–2013 rakendamisest ja maaelu arengu
poliitika tulevikuväljavaadetest *M. Gorban*

53 Märka LEADERit *K. Mihhejev*

56 Osalemine Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika kujundamises
M. Talvik

57 Turukorraldusmeetmete rakendamine *M. Maiste, E. Miller*

59 Toidukultuuri arendamine *A. Vukkert, J. Joasoo*

62	Kalamajandus
62	Elektroniline raporteerimissüsteem <i>S. Suviste</i>
64	Ühistegevus ja koostöö kalanduses: tootjaorganisatsioonide uus arengustaadium <i>K. Ilves</i>
67	Koostöö Kalanduse Teabekeskuse loomisel <i>E. Külmallik</i>
69	Administratsiooni tõhususe ja mõjususe suurendamine
69	Finantsarvestuse tsentraliseerimine <i>A. Tiks</i>
71	Tugiteenuste konsolideerimine – ühendhanked <i>I. Grusdam</i>
74	Koolitustegevus aastal 2011 <i>E. Pastak</i>
76	Põllumajandusministeeriumi ametnikkond
78	Meie tublimad
80	Lisa. Põllumajandusministeeriumi struktuur seisuga 01.01.2012

Kakskümmend aastat taasiseseisvat Põllumajandusministeeriumi

Eesti riikliku iseseisvuse taastamisele järgneva paarikümne aastaga on Põllumajandusministeerium läbi teinud tohutu arengu, mille kõige iseloomulikumaks näitajaks võib pidada edukat toimimist Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika raamides.

Ministeeriumi administratsiooni, ametnikkonna ja valitsemisala kujunemine, mõõdetuna arvudes ning struktuuriüksustes,

peegeldab meie riikluses, ühiskonnas ja rahvusvahelisel tasandil toimuvat. Vaevalt, et Põllumajandusministeerium tänaseks täiesti „valmis” on. Muutuvates oludes jätkub kohanemine ja optimaalseima tee otsimine. Ajalooline tagasivaade struktuuride kujunemisele, samuti kauaaegsete kolleegide mälestused aitavad kindlasti kaasa ka tulevikuteede leidmisele.

Ajalooline taust

- 1983 – likvideeriti ENSV Põllumajandusministeerium, ENSV Riiklik Maaparanduse- ja Vee- ja maa- ja metsanduskomitee, ENSV Riiklik Põllumajanduse Tootmistehnika Komitee ning moodustati nende baasil ENSV Agrotööstuskoondis (25.03.1983).
- 1985 – ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi 04.12.1985 seadlusega likvideeriti ENSV Agrotööstuskoondis ja loodi ENSV Riiklik Agrotööstuskomitee, kuhu liideti ka ENSV Aiandusministeerium, ENSV Liha- ja Piimatööstuse Ministeerium, ENSV Toiduainetetööstuse Ministeerium.
- 1989 – ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi 21.12.1989 seadlusega likvideeriti ENSV Riiklik Agrotööstuskomitee ja loodi taas ENSV Põllumajandusministeerium.
- 1990 – taastati Eesti Vabariigi Põllumajandusministeerium õigusliku järjepidevuse alusel (*restitutio ad integrum*). Eesti Vabariigi Valitsus kinnitas oma 25.05.1990 määrusega Eesti Vabariigi Põllumajandusministeeriumi põhimääruse.
- 1991 – Eesti iseseisvuse taastamine Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 20.08.1991 otsusega „Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti riiklikust iseseisvusest”.
- 1995 – Euroopa Ühenduste ja nende liikmesriikide ning Eesti Vabariigi vaheline assotsieerumisleping ehk Euroopa leping allkirjastati 12.06.1995, Riigikogu ratifitseeris lepingu 01.08.1995. Eesti esitas Euroopa Liidu Komisjonile Euroopa Liidu täisliikmeks saamise avalduse 24.11.1995.
- 2004 – Eesti on Euroopa Liidu täisliikme staatuses alates 01.05.2004.

Allikad:

Väino Tanvell. Põllumajandusministeeriumi ajalugu aastatel 1941–1990. Põllumajandusministeerium 2007. Eesti reformikogemus teel Euroopa Liitu. Välisministeerium 2009. http://www.vm.ee/sites/default/files/Eesti_tee_Euroopa_Liitu.pdf

**Eesti Vabariigi üleminekuvalitsuste põllumajandusministrid
(03.04.1990–21.10.1992):**

Vello Lind	07.05.1990–13.02.1991
Harri Õunapuu	13.02.1991–19.02.1992
Aavo Mölder	19.02.1992–22.10.1992

Eesti Vabariigi põllumajandusministrid (alates 1992):

Jaan Leetsar	21.10.1992–08.11.1994
Aldo Tamm	08.11.1994–17.04.1995
Ilmar Mändmets	17.04.1995–17.03.1997
Andres Varik	17.03.1997–25.03.1999
Ivari Padar	25.03.1999–28.01.2002
Jaanus Marrandi	28.01.2002–10.04.2003
Tiit Tammsaar	10.04.2003–02.04.2004
Ester Tuiksoo	05.04.2004–05.04.2007
Helir-Valdor Seeder	05.04.2007– ...

Arenev administratsioon 1991–2011

Juuresolevatel joonistel on näha Põllumajandusministeeriumi struktuuri kujunemine läbi kahe aastakümne ja koosseisulist ametikohtade arvu muutused alates 1986. aastast. Seisuga 1. jaanuar 2012 on Põllumajandusministeeriumi struktuuris 13 osakonda, 28 bürood ja 263 koosseisulist ametikohta. Alates 1. jaanuarist 2012 kehtiv osakondade ja büroode struktuur on toodud aastaraamatu lisas.

Struktuurimuutusi kujutava joonise juurde olgu selgitusena lisatud, et joonisel toodud „algseis” on 1991. aasta detsembris kinnitatud osakondade struktuur. 1993. aasta jaanuaris tehtud suuremad muudatused olid põllumajanduse arengu osakonna moodustamine riigivarade haldamise osakonna,

reformiosakonna ning teaduse ja koolituse osakonna baasil. Samuti moodustati siis ökonomika osakond eelarveosakonna, tulupoliitika osakonna, arvestus- ja statistikaosakonna ning kaubandusosakonna liitmisel. Tootmisosakond loodi investatsiooni osakonna ja põllumajandusosakonna alusel.

1994. aasta veebruari muudatustega loodi raamatupidamisosakond (osaliselt ökonomikaosakonnast, revisjoni- ja kontrolliosakonnast ning üldosakonna raamatupidamise üksusest), regionaalse arengu osakond ning teaduse ja koolituse osakond, mis eraldus põllumajanduse arengu osakonnast. Tootmisosakonnast moodustati maamajanduse osakond.

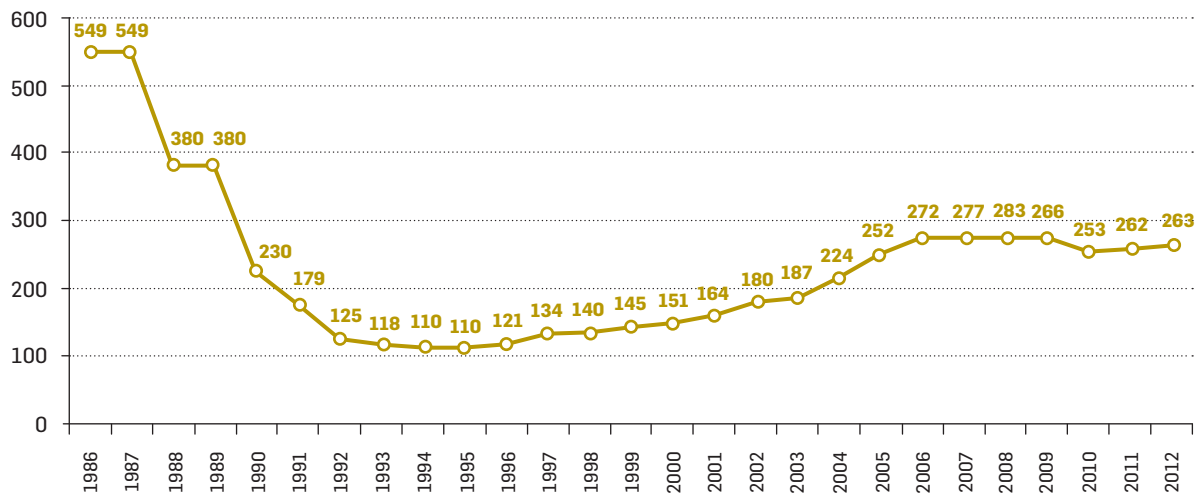
Põhjalikumaid muutusi viidi läbi veel 1998. aasta alguses – siis vähendati osakondade arvu viieni. See toimus valitsusasutuste haldusreformi käigus, mille eesmärgiks oli ühetüübilistes riigiorganites selge, läbipaistva ja ühetaolise struktuuri juurutamine. Hilisemate ümberkorraldustega hakati tasapisi osakondi uuesti juurde looma.

Huvitav on märkida, et näiteks personalitöö kuulus 1991. aastal õigusloome osakonda; 1993. aastal nimetati see osakond juriidiliseks osakonnaks, aga sisaldas endiselt ka personalitööd; 1998. aasta muudatustega läks kogu juriidiline osakond koos raamatu-

pidamisosakonna ja ökonomikaosakonna eelarveüksusega uue, loodud üldosakonna koosseisu. Iseseisva osakonnana moodustati personaliosakond 2006. aasta aprillis.

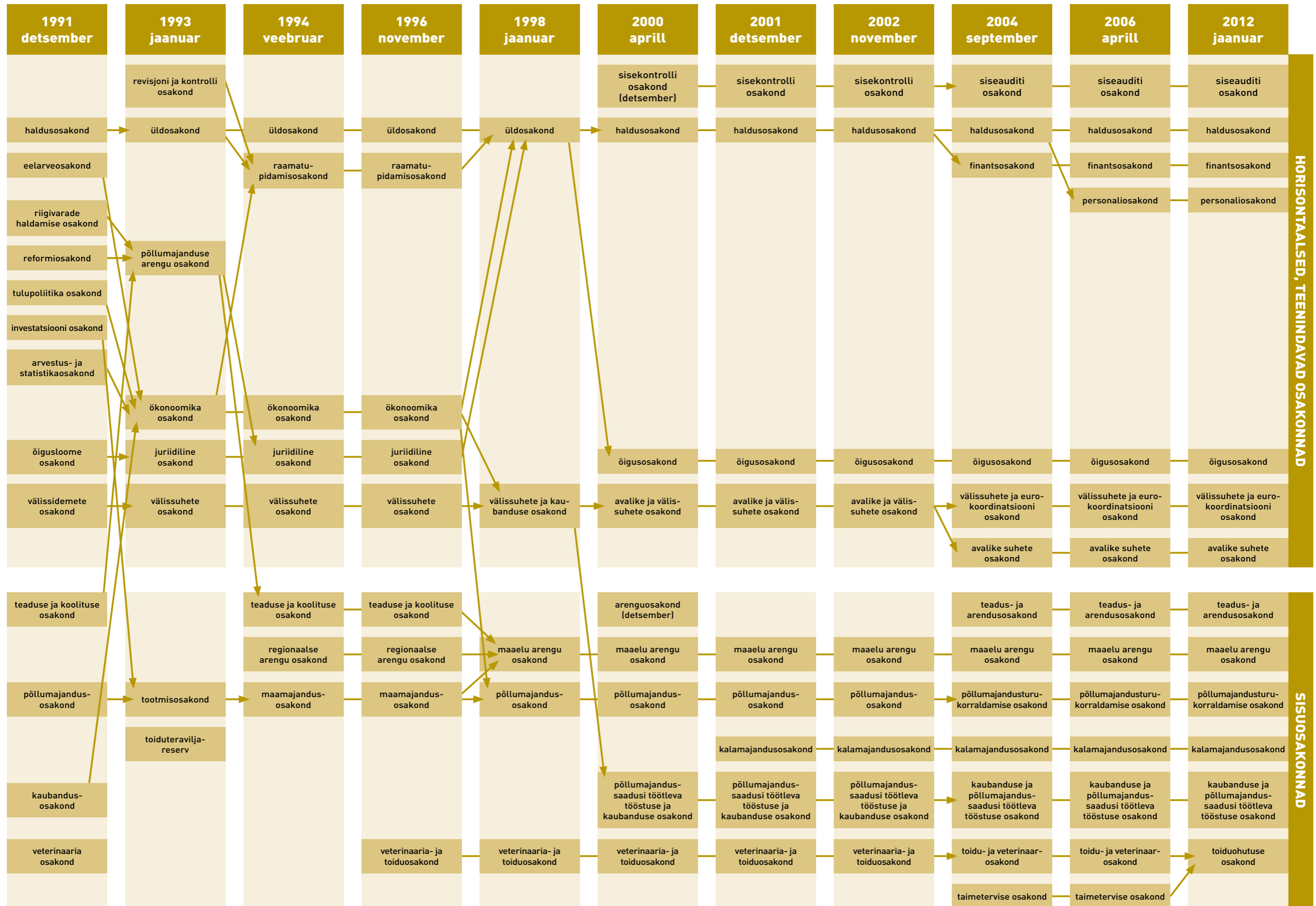
1991. aastal oli ka söökla Miku Põllumajandusministeeriumi koosseisus, kuni 1. aprillist 1992 moodustati AS Miku-Manni. 1. maist 1991 moodustati ministeeriumi koosseisus automajand, mis reorganiseeriti veebruaris 1994 ning vastav töö viidi üle üldosakonda. Toiduteravilja reservi osakond likvideeriti 1993. aasta oktoobris Majandusministeeriumi valitsemisalas RE Riigiressursside Keskus moodustamisega.

Põllumajandusministeeriumi¹ koosseisuliste ametikohtade arv aastatel 1986–2012

¹ kuni 1989. a ENSV Agrotööstuskomitee, alates 21.12.1989 ENSV Põllumajandusministeerium ja alates 25.05.1990 Eesti Vabariigi Põllumajandusministeerium

Põllumajandusministeeriumi struktuuri kujunemine aastatel 1991–2011

Valitsemisala kujunemine 1991–2011

Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas viimase 20 aasta jooksul toimunud olulised muutused on näha juuresoleval joonisel. Täpset arvu, kui palju oli valitsemisalas asutusi-organisatsioone-ettevõtteid 1991.

aastal, ei tea praegu vist keegi. Töötajaid oli valitsemisalas tol ajal hinnanguliselt 30 tuhat. 2011. aastal oli valitsemisalas 12 asutust ja üks ettevõte, töötajaid kokku alla kahe tuhande.

Selgitused Põllumajandusministeeriumi valitsemisala joonise juurde

- 1 Riigi Veterinaaramet moodustati 05.02.1993 Põllumajandusministeeriumi veterinaarosakonna, maakondlike veterinaarosakondade, Vabariikliku Veterinaarlaboratooriumi ning Rakvere, Tartu, Viljandi rajoonidevaheliste veterinaarlaboratooriumide baasil; kehtestati järgmine struktuur: Veterinaarkontrolli Piiriinspeksioon (moodustati algul iseseisvana 1992. aastast), Riigi Veterinaarlaboratoorium, maakonna (linna) veterinaarosakonnad.
- 2 Veterinaar- ja Toiduinspeksioon moodustati Riigi Veterinaarameti ümberkorraldamise teel 29.12.1997.
- 3 Veterinaar- ja Toiduamet (VTA) moodustati 01.04.2000 Veterinaar- ja Toiduinspeksiooni ümberkorraldamise teel. VTA alluvuses oli kohaliku asutusena Veterinaar- ja Toiduameti Piiriteenistus. Alates 01.05.2004 on veterinaarosakonnad VTA kohalikud asutused.
- 4 Veterinaar- ja Toiduinspeksiooni Piiriteenistus oli pärast Veterinaar- ja Toiduinspeksiooni moodustamist 29.12.1997 selle alluvuses iseseisva asutusena.
- 5 Veterinaar- ja Toiduinspeksiooni Piiriteenistus liideti VTAgaga 01.05.2004.
- 6 Riigi Tõuaretusinspeksioon loodi 1992. a riigi asutusena, ühendades kõik riiklikud tõulavad.
- 7 Riigi Tõuaretusinspeksiooni alluvusse anti 1993. a Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi (ELVTUI) veiste jõudluskontrolliga tegelevad struktuurid (piimanduslaboratoorium ja andmetöötlusosakond), mille baasil moodustati Jõudluskontrolli Keskus.
- 8 Tõuaretusinspeksioon ühines Veterinaar- ja Toiduametiga (VTA) 01.01.2003.
- 9 Veterinaar- ja Toidulaboratoorium moodustati 25.03.1998 Riigi Veterinaarlaboratooriumi, Riigi Veterinaarlaboratooriumi Tartu filiaali ja maakondade veterinaarlaboratooriumide liitmisel.
- 10 Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA) moodustati 2000. a Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Keskuse (PRIK) registrite ja toetuste osa baasil.
- 11 Tõuaretusinspeksiooni Jõudluskontrolli Keskus (JKK) loodi Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi (ELVTUI) piimanduslaboratooriumi ja andmetöötlusosakonna baasil 1993. a.
- 12 Tõuaretusinspeksiooni Jõudluskontrolli Keskuse baasil moodustati 1998 (ministri 17.07.1998 määrusega nr 26) õigusjärglasena Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Keskus (PRIK).
- 13 Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Keskusest (PRIK) eraldati 2000. a registrite ja toetuste osa, millest moodustati Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA).
- 14 Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Keskus (PRIK) nimetati 2001. a alguses taas Jõudluskontrolli Keskuseks (JKK).
- 15 Maaparanduse Ehitusjärelevalve ja Ekspertiisibüroo moodustati põllumajandusministri 15.06.1992 käskkirjaga nr 111.
- 16 Põllumajandusamet (PA) loodi 01.01.2010 Taimetoodangu Inspeksiooni (TTI), piirkondlike maaparandusbüroode ning Maaparanduse Ehitusjärelevalve ja Ekspertiisibüroo baasil.
- 17 Vabariiklik Põllumajanduskeemia Projekteerimis-Uurimisjaam nimetati 1992. a ümber Eesti Riiklikuks Agrookeemiakeskuseks.
- 18 Riigi Taimekaitseamet loodi 1994. a (põhikiri kinnitatud 21.03.1994) Vabariikliku Taimekaitsejaama ja Eesti Riikliku Agrookeemiakeskuse baasil.
- 19 Taimetoodangu Inspeksioon (TTI) ja Taimse Materjali Kontrolli Keskus (TMKK) loodi 01.01.1998 Riigi Seemne ja Sordikatse Inspeksiooni, Riigi Taimekaitseameti ja Taimekarantiini Inspeksiooni baasil.
- 20 Eesti Riiklik Sordikatsekeskus nimetati ümber Riigi Seemne ja Sordikatse Inspeksiooniks 1993. a. Vabariiklik Seemneinspeksioon läks Riigi Seemne ja Sordikatse Inspeksiooni koosseisu.
- 21 Eesti Vabariigi Taimekarantiini Inspeksioon loodi 1992. a (põhikiri kinnitati 10.03.1992).

- 22 2001. aastal anti TMKK-le üle EMVI katsejaamad (Kuusiku, Saku, Olustvere) ja laboratooriumid (TTK „Eesti Maaviljelus” Happeliste Muldade Lupjamise Laboratoorium, Vabariiklik Taimehaiguste ja Kahjurite Prognooosi Laboratoorium).
- 23 Põllumajandusuuringute Keskus (PMK) loodi Taimse Materjali Kontrolli Keskusest (TMKK) ümbernimetamise teel 2004. a.
- 24 Riigi Traktoriregistrikeskus moodustati Eesti Vabariigi Põllumajandustehnika Inspeksiooni (1991–1997) baasil.
- 25 Riigi Maa-amet viidi üle Keskkonnaministeeriumi valitsemisalasse Vabariigi Valitsuse 16.06.1993 määrusega nr 227.
- 26 Õppe-Metoodikakabineti tegevus lõpetati 01.01.2000.
- 27 Põllumajanduslikud tehnikumid ja kõrgemad koolid viidi alates 01.07.2000 Haridusministeeriumi haldusalasse.
- 28 Jäned Sovhoostehnikumi baasil moodustati 1992. a Jäned Õppe- ja Nõuandekeskus (Jäned ÕNK) Eestimaa Talupidajate Keskliidu (ETKL) nõuande- ja koolituskeskusena.
- 29 Jäned Õppe- ja Nõuandekeskus (Jäned ÕNK) moodustati (riigiasutusena) 01.06.1998.
- 30 Maamajanduse Infokeskus (MMIK) loodi Jäned Õppe- ja Nõuandekeskuse ümbernimetamise teel, alustas 01.01.2006.
- 31 Eesti Põllumajanduse Õppe- ja Nõuandekeskus (Saku, moodustati 1990 Vabariikliku Õppekombinaadi reorganiseerimise teel) likvideeriti 01.10.1993.
- 32 Liha- ja Piimatööstuse Õppekeskus (1991–1995), likvideeriti 1996. a.
- 33 Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Teadusliku Uurimise Instituudist (EMMTUI) eraldus 1992. a Jõgeva Sordiaretusjaam, mis nimetati ümber Jõgeva Sordiaretuse Instituudiks.
- 34 Jõgeva Sordiaretuse Instituudiga liideti 01.01.2001 Jõgeva Seemnekeskus (moodustatud 09.07.1998 Põllumajandusministeeriumi otsealluva asutusena).
- 35 Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Teadusliku Uurimise Instituudist (EMMTUI) eraldati 1993. a Eesti Põllumajanduse Mehhaniseerimise Instituut (EPMI) ja Polli Katsejaam (Polli Katsebaas).
- 36 Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Teadusliku Uurimise Instituut (EMMTUI) reorganiseeriti 1994. a Eesti Maaviljeluse Instituudiks (EMVI), eraldati Eesti Agraarökonomika Instituut.
- 37 Eesti Põllumajanduse Mehhaniseerimise Instituut (EPMI) liideti 2002. a taas Eesti Maaviljeluse Instituudiga (EMVI).
- 38 Eesti Agraarökonomika Instituut (EAI) liideti Jäned Õppe- ja Nõuandekeskusega 2001. a.
- 39 Polli Katsejaam läks Eesti Põllumajandusülikooli (EPMÜ) alluvusse 1995. a.
- 40 Eesti Agrobiokeskus ühines Eesti Põllumajandusülikooliga (EPMÜ) 2001. a ja väljus sellega Põllumajandusministeeriumi haldusalast.
- 41 RE EVIKA nimetati ümber 14.04.1993 Eesti Taimbiotehnoloogia Uurimiskeskuseks EVIKA.
- 42 Eesti Taimbiotehnoloogia Uurimiskeskus EVIKA ühines Eesti Põllumajandusülikooliga 1997. a ja väljus sellega Põllumajandusministeeriumi haldusalast.
- 43 Eesti Taimbiotehnoloogia Uurimiskeskus EVIKA liideti taas Eesti Maaviljeluse Instituudiga 2006. a.
- 44 Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi (ELVTUI) piimanduslaboratooriumi ja andmetöötlusosakonna baasil loodi 1993. a Tõuaretusinspeksiooni Jõudluskontrolli Keskus (JKK). Instituut reorganiseeriti Eesti Põllumajandusülikooli loomakasvatuse instituudiks 1994. a.
- 45 Eesti Põllumajandusakadeemia (EPA) nimetati ümber Eesti Põllumajandusülikooliks (EPMÜ) 26.09.1991 ning see omakorda 07.11.2005 Eesti Maaülikooliks (EMÜ).
- 46 Eesti Põllumajandusülikool läks 1996. a avalikõigusliku ülikoolina Haridusministeeriumi haldusalasse.
- 47 Juhtimise Kõrgem Kool liideti Eesti Põllumajandusülikooliga 1993. a.
- 48 Eesti Lihandusmuuseum (põhikiri kinnitatud 10.05.1990) liideti 1998. a Eesti Põllumajandusmuuseumiga (on lihanduse filiaal Kuressaares).
- 49 Eesti Piimandusmuuseum loodi 1976. a algselt Liha- ja Piimatööstuse Ministeeriumi Konstrueerimise ja Tehnoloogia Büroo (KTB) Piimandusajaloo Uurimise Osakonnaks, iseseisvus 1993. a, aga liideti 1994. a Eesti Põllumajandusmuuseumiga eraldi filiaalina.
- 50 Eesti Piimandusmuuseum iseseisvus taas 01.10.2000.
- 51 Põllumajanduslikud sovhoosid ja kolhoosid, majanditevahelised ettevõtted, RPI „Eesti Põllumajandusprojekt”, keskused, koondised, inspeksioonid, valitsused jne (üksikute eranditega) anti üle maakonnavalitsuste haldusse, erastati või munitsipaliseeriti põllumajandusreformi käigus 1990ndade alguses.
- 52 Loomsete Jäätmete Käitlemise AS (riigisaluselise aktsiaselts) on äriregistrisse kantud 2001. a.
- 53 Loomsete Jäätmete Käitlemise AS nimetati ümber Vireen ASiks 11.01.2011.

Mälestusi ja tähelepanekuid taasiseseisvumise algusaastaist

Eesti põllumajanduse rahvusvahelistumine

Ruve Šank

Pärast iseseisvuse taastamist muutus Eesti rahvusvahelise suhtlemise subjektiks, osalemine rahvusvahelistes protsessides sai võimalikuks ka põllumajandusvaldkonnas. Kõigepealt, 1991. aasta lõpus võeti Eesti ÜRO Põllumajandus- ja Toiduorganisatsiooni FAO liikmeks, hiljem järgnesid mitmed standardi- ja erialaorganisatsioonid.

Pärast iseseisvuse poliitilist taastamist rakendus Eestis kohe majanduspoliitiliselt täielikult avatud ja täiesti kaitsmata turg. Kõige olulisem kohene muutus oli impordi vaba pääs turule, ainsaks teoreetiliseks barjääriks madalad siseturu hinnad Eestis. Aga sellest takistusest aitasid üle Euroopa Liidu eksporditoetused, mis võimaldasid ELi oma

koduturul üsna kallitel toodetel siiski Eestis kanda kinnitada ja hoida oma kohta pika aja jooksul, toetatuna reklaamist ja võimalik, et ka korruptsioonist. Teisalt paisati Eesti turule odavat kirevavärvilist kahtlase kvaliteediga või aegunud kaupa, mis siin siiski pikka aega kaubaks läks. Võttis päris tükk aega, enne kui Eesti tarbija jõudis arusaamisele, et tegelikult pole oma toodetel ka tihti midagi häda. Teisalt aitas terav võitlus siseturu pärast oma ettevõtetele kiiremini ümber orienteeruda, tõsta kiiresti kvaliteeti, parandada pakendit ja hügieenikindlust, edendada uusi tooteid. Tõenäoliselt oli Eesti aastaks 2000 üks maailma juhtivamaid riike tootevaliku ja elanike arvu suhte osas.

Euroopa Liiduga liitumise ettevalmistamine

Põllumajandussektori jaoks oli 1990ndade alguses esmatähtis Euroopa Liidu ideoloogia ülevõtmine: maaelu väärrib ja vajab toetust, turg kaitsmist, ettevõtlus ja sissetulek maal toetamist. 1994. aastal võttis Riigikogu vastu 4-punktilise otsuse, mis samuti rääkis maaelu toetamise vajadusest (ettevõtlus erastada, Eesti põhiliselt varustada omatoodetud toiduga, turg reguleerida, maaelu toetada), aga praktilised rakendused tulid ikkagi peamiselt alles Euroopa Liiduga liitumise ettevalmistuste käigus või lausa liitumisel. Siseriiklikult maaelu ja põllumajandust süs-

teemselt toetavaid otsuseid enne liitumist vastu võtta ei suudetud. Initsiatiivid maaelu ja põllumajanduse kaitseks ja toetuseks lõpesid tulutult, kuigi valitsusse viidi seadusandlikke initsiatiive nii miinimumhinna kehtestamise, tollimaksu seadmise kui maaelu toetuse kohta.

Liitumissetevalmistuste kolm põhilist osa-otsust olid seadusandluse ühtlustamine, ettevõtete vastavusse viimine ja administratsiooni tugevdamine. Ministeeriumis tehti ka vastavad kuluarvestused, millest nähtus, et kulu seadusandluse ühtlustamisel oli tühine,

võrreldes selle kuluga, mida nõudsid administratiivsed rakendused. Veelgi rohkem läks esmatootjale ja töötlejale maksuma tootmise vastavusse viimine ELi nõuetega.

Oli selge, et tollid põllumajandustoodete sisseveole tuleb kunagi kehtestada, et ühtlustada oma poliitikaid Euroopa Liiduga. Euroopa Komisjon oleks eelistanud seda näha veel enne liitumist ja vastav ametnik põllu-

majanduse direktoraadist oli selleks andnud nii nõusoleku kui saanud ka oma ametkonnast põhimõttelise toetuse. Valitsuse istungil jäid tookord ministrite hääled viiki, otsustavaks sai peaministri hääl. Enne hääletamist kinnitas Põllumajandusministeerium valitsuse kallutamiseks, et tollide kehtestamine on komisjoniga kooskõlastatud, Välisministeerium aga hoiatas ELi-vastaste meetmete eest. ELi vastu tolle siiski ei tulnud.

Rahvusvaheline abi

Iseseisvuse saavutamisega muutus Eesti kohe ka rahvusvahelise abi saajaks. Esimene abi oli ELi viljaabi söödavilja näol. Eesti taotles 200 tuhat tonni vilja, komisjoni saadetud eksperdid tegid kindlaks, et tegelikult läheb vaja 100 tonni. Esimesed eksperdid avaldasid ka arvamuse, et Eestisse jääb tulevikus 100 tuhat lehma. Sellega ei tahtnud esimese hooga keegi nõus olla, aga asjade edasine kulg näitas, et ekspertidel oli õigus mõlemas punktis.

Abistajaid lisandus veelgi. Näiteks Itaalia saatis 26 vagunit apelsine, mis müüdi Venemaale. Saadud raha koondati abifondi,

millest tehti arendusprojekte: Tallinna külmoone jäätisetootmise kaasajastamine, Heimtali ratsakeskuse rajamine, Jõudluskontrolli Keskuse arvutid (mõistagi Itaalia päritolu arvutid Olivetti), Põllumajandusministeeriumi esimesed arvutid (samuti Olivetti) jpt. Saksamaa saatis varuosi Saksa päritolu põllumajandusmasinatele (Fortschritt, Impulsa jt), mis samuti mõistliku hinnaga maha müüdi ja saadud raha koondati abifondi. USA viljaabi ja viljalaen ning USA kartulilaen kasutati LEKTO projekti toetuseks (1 mln USD, seemnekartul, masinad jms), mis kahjuks lõppes täieliku ebaõnnestumisega.

Kohtumine Soome põllumajandusministriiga 1997. aastal, keskel asekanstler Ruve Šank.

Järjekordne kõrgetasemeline kohtumine tulevaste partneritega Euroopa Liidust Põllumajandusministeeriumi suures saalis 1998. aastal. Keskel (seisab) asekanstler Ruve Šank, istuvad (paremalt) asekanstler Toomas Kevvai ning välissuhete ja kaubanduse osakonna juhataja Andres Oopkaup.

Lisandus nõuandeabi, näiteks USA abi suhkrutootmise ja -tehase tasuvusuuringu ning kartulitoodete tehase (LEKTO) tasuvusuuringu läbiviimisel. Põllumajandusminister tuli USA suhkrutehaste külastuselt kindla plaaniga rajada suhkrutehas tookordse maksumusega ca 100 mln kr. Tasuvusuuring näitas, et Eesti pole soodsaim koht suhkrupedi kasvatamiseks, ka võimalik tootmismaht oleks liiga kasin. Kartuliuuring jõudis järeldusele, et tootmine oleks kasumlik, kui saagikus oleks 300 ts/ha ringis. Seda pidas toonane kantsler Eestis täiesti utoopiliseks.

ELi viljaabi rahadest moodustati fond mahuga umbes 45 mln krooni. Fondi rakedati projektipõhiselt, kus põllumajandusliku esmatootmise, saaduste töötlemise ja maaelu arenduslikud projektid olid põhimõtteliselt võrdses seisus, määravaks kriteeriumiks oli majanduslik tasuvus. Abifondid koondati hiljem ühte fondi, mis oli „seemneks” maaelu krediteerimise ja garanteerimise fondidele, millest hiljem moodustati Maaelu Edendamise Sihtasutus (MES).

Maailmapanga laenu ettevalmistus kestis lootusetult kaua. Kõigepealt tehti ulatuslik uurimus, milles hinnati kogu sektori olukorda. Pikk vaidlus käis selle üle, mille jaoks raha

võiks saada. Ette oli nähtud ka otsene laenukomponent, mis lõpuks ka ette valmistati, aga millest Eesti pool Rahandusministeeriumi otsusel viimasel minutil loobus. Lõpuks toetati Maailmapanga laenu abil melioratsioonisüsteemi haldamist, nõuandesüsteemi rajamist, toidukontrolli moderniseerimist ja maareformi edendamist.

Skandinaavia nõuabi raames töötasid Põllumajandusministeeriumis eksperdid Juhani Rouhiainen, Jens Skau jt. Esimene Soomest pikemaks perioodiks lähetatud šikis ülikonnas ekspert kadus pärast tutvumisvestlust – küllap tundus talle keskkond liiga karm. Teised kannatasid vapralt lõputuna tunduvat kopsimist ja puurimist, kui kolme aasta jooksul tehti nõukogulikult majas euroremont, mis sellest, et iga paari kuu tagant tuli ümber kolida. Art von Stein näiteks tundus oma suitsupitsiga ühte sigaretti teise järel neelates hilisemas ministri hiigelkabinetis ennast päris hästi tundvat. Juhani Rouhiainen oli erandlik välisekspert selle poolest, et rääkis ka väga korralikult eesti keelt ja kirjutas ajalehtedele artikleid ELi põllumajanduspoliitikast. Välisekspertide esimene hool oli leida võtmeisik, kes kõne all olnud küsimustes otsuseid sai vastu võtta, ja pääseda tema

jutule. John Linton koostas ka administratsiooni ümberkujundamise plaani projekti.

Lisandusid Soome ja Taani koostööprojektid (neli näidistalu Tartu lähedal, mis „iseeneslikult erastusid”), Phare ja *twinning* (Phare

projektidest olid esimesed *Rural Finance, Land Reform, Policy Advice*). SPP (*Special Preparatory Program*) ja SAPARD (*Special Assistance Program for Agriculture and Rural Development*) olid ettevalmistuseks struktuurifondide kasutuselevõtuks.

WTOga liitumise ettevalmistamine

Läbirääkimised liitumiseks WTOga kestsid ligi neli aastat (1995–1999). Põllumajandusvaldkonnas oli kolm sõlmpunkti: vanad liikmed soovisid kindlust selles, et uus liige Eesti ei rakenda vanade liikmete vastu SPS meetmeid (veterinaar- ja fütosanitaarmed) ega TBT meetmeid (tehnilist laadi tõk- ked kaubanduses), teiselt poolt käis vaidlus Eesti tollirežiimi ja siseriikliku toetuse üle.

Eesti liitumiseks moodustatud töörühma kuulusid vabatahtlikena USA, Uus-Meremaa, Austraalia ja Euroopa Liit ning Mehhiko oma *tequila*'ga. Ühelt poolt tahtsid vanad liikmed, et ei rakendataks SPS ja TBT meetmeid, teisalt oli eesmärgiks, et vanade liikmete kaupadel oleks võimalikult vaba pääs uue liikme turule. Uue liikme ekspordisuutlikkus tuli aga alla suruda eksporditoetuste keela-

mise ja sisemaise toetuse taseme võimalikult suure piiramisega. Ekspordisuutlikkuse osas olid vanad liikmed järeleandmatud ja eksporditoetuste kasutamise luba ei antud. Ka sisemaise toetuse osas tuli jääda üldise lepinguga kehtestatud miinimumi juurde. Siseturu kaitseks lubati siiski rakendada oma tollirežiim ja kehtestada mõõdukad impordimaksud. Tähelepanuväärne ongi see, et Eestil õnnestus WTOga liitumisel kehtestada oma tollirežiim. Põhireegel on, et liitumisel tehakse järeleandmisi aktuaalsest/rakendatud režiimist ja tollimaksu tasemed lähevad alla. Eesti liitumine WTOga on selles mõttes pretsedenditu: Eesti liitumisel aksepteeriti tollirežiimi, mis oli teiste liikmete jaoks oluliselt halvem, kui läbirääkimiste ajal rakendatud totaalne null.

Mälestuskilde liitumisläbirääkimistest Euroopa Liiduga

Toomas Kevvai

Euroopa Liiduga liitumisläbirääkimised põllumajanduspeatüki osas kestsid aastatel 1998–2002. Olen alates 1997. aastast Põllumajandusministeeriumi asekanstler, liitumisläbirääkimiste ajal olin põhidelegatsiooni liige.

Põllumajanduspeatüki raames käsitleti lisaks ELi ühisele põllumajanduspoliitikale

(ÜPP) ka veterinaaria, fütosanitaaria ja loomade heaolu küsimusi. Euroopa Komisjoni taktika oli siinjuures alustada just nn kohustuste poolega – ehk veterinaaria, toiduhügieeni, taimetervise alapeatükkidega – ning jätta nn õiguste ehk ÜPP toetuste paketi läbirääkimised viimasesse läbirääkimisfaasi.

Läbirääkimised või eksam?

Sissejuhatuses on oluline märkida, et kui kõrvale jätta põllumajandustoetuste taseme temaatika, ei olnud läbirääkimised mitte kompromissidele suunatud, vaid pigem kandidaatriigi tõestusprotsess, et ta on võimeline toimima ELi liikmesriigina ühiskondlikult. Seega oli see massiivne Eesti õigusruumi, järelevalveasutuste ning ettevõtjate kohanemine ELis kehtiva seadusandlusega. Selle meetodiks oli nn sõelumine – protsess, mille raames Euroopa Komisjoni ametnikud andsid ülevaate kehtivast ELi seadusandlusest valdavalt loengute raames. Senini on mees ühe ametniku loeng loomatervise ja toiduohutuse alastest õigusaktidest, mis

kestis kolm täispäeva. Kusjuures nimetatud ametnik rääkis peast.

Sõelumise raames oli ministeeriumi ametnike ning kaasatud ekspertide ja sektori esindajate ülesanne proovida välja selgitada õigusaktide elemendid, mille osas meil tekiks rakendamisel probleeme. Nende nn probleemsete elementide baasil formuleeriti läbirääkimispositsioonid. Oli selleks siis üleminekuperioodi vajadus (ei jõua rakendada potentsiaalseks liitumishetkeks), erisuse vajadus (Eestile ühel või teisel põhjusel ei sobi antud nõue) või „nimekirja lisamise vajadus” (näiteks teatatavate uttete piirmäär Eesti jaoks).

Klubis klubi reeglite järgi

Siiski moodustasid niinimetatud positsioonid, mida asusime kaitsma, vaid väga väikese osa kogu õigusruumist, mille pidime rakendama. Arvestades, et ligi 40% kogu ELi kehtivatest õigusaktidest käsitles toona ÜPPd, oli Põllumajandusministeeriumi koormus siin äärmiselt suur.

Kui vaadelda rahaliste vahendite kulu, siis ilmselt võib küll öelda, et kõige kulukam oli põllumajandus- ja toidutööstussektoril end nõuetega vastavusse viia, sellest kordades väiksem oli kulu järelevalvesüsteemi ülesehitusele (inspektorite koolitus ja laboratoorse baasi arendamine) ning kõige väiksem oli ehk ministeeriumi õigusloome kulu. Samas tegevuse intensiivsus oli vast ministeeriumis kõige suurem. Pidid ju need loetud juristid ja spet-

sialistid looma mõne aastaga õigusraamistiku, mis ELis oli kujunenud aastakümnete jooksul.

Detailina vaid see, et käisime Soomes omandamas kogemusi nende ELi liitumisprotsessist (Soome liitus 1995) – nemad võtsid põllumajandusministeeriumisse selleks perioodiks täiendavalt tööle ligi 80 juristi. Piltlikult tegi meil selles valguses iga jurist viie Soome juristi töö. Eks samalaadne suhe oli ka spetsialistide osas. Siinkohal pean vajalikuks rõhutada meie õigusosakonna ja selle juhataja Marika Kairjaki väga kesket rolli kogu põllumajandusvaldkonna seadusruumi süsteemsel kujundamisel. Tegelikult olime me teatud mõttes veduriks kogu Eesti ELi õiguse harmoniseerimisprotsessis.

Ühiskonna areng ja õigusruumi areng

Kui normaalne õigusraamistiku areng järgib üldjoontes loogikat – probleemi tõstatamine (ühiskonnas, seires, teaduses jm) ja seejärel analüüs ning vajadusel õigusraamistiku muutmine –, siis liitumisläbirääkimised olid nagu kiirelt keritud film.

Näiteks loomade heaolu alase seadusandluse harmoniseerimine oli toona selgelt ühiskonna arengust ees. See tähendab, et puudus sotsiaalne tellimus. Mäletan siiani paari artiklit, mis kirjeldasid nälgivaid lapsi tänaval ning

ametnikke, kes tegelevad „kasside patsutamisega”. Samas oli nii valitsuses kui Riigikogus nn euroseadustele antud täielik roheline tee. Tuli küll ette poliitikutele omaseid teravmeelsusi, aga üldjoontes aktsepteeriti eelnõusid – oli see nüüd usaldus ametnike vastu või kõiki poliitilisi jõude teatud määral konsolideeriv ühine suur eesmärk. Üks omapärasemaid küsimusi Riigikogu saalis oli söödaseaduse eelnõu kaitsmisel: küsiti, millal esitab põllumajandusminister „joodaseaduse”.

Taustatöö

Kahtlemata palju nähtavam kui administratsiooni ülesehitamine ja õigusruumi kujundamine on siiski ühise põllumajanduspoliitika toetuste läbirääkimistulemus. Olles ise sellega üsna lähedalt seotud, hoidun ma teadlikult mingisugusestki hinnangust. Märkimist väärib ehk kaks algatust, mis me liitumisläbirääkimiste raames tegime.

Moodustasime ministeeriumist kaks väikest tiimi, kes sisuliselt sõitsid paari kuu jooksul läbi kõigi liikmesriikide põllumajandusministeeriumid ning proovisid selgitada Eesti probleeme, eelkõige neid fundamentaalseid reforme, mida Eesti põllumajandus oli

90ndatel läbi teinud, aga ka teadvustada üldse Eestit kui riiki. Tagantjärele pole väga kerge hinnata selle tegevuse otsest mõju, aga liikmesriikidest saabuv tagasiside – küsimused eri ministeeriumidest ja arvamused – andsid meile väärtuslikku infot toimivate ja vähemtoimivate argumentide osas oma positsioonide kaitseks.

Teine algatus oli seotud siseriikliku kaasamisprotsessiga, kus pidasime väga oluliseks tutvustada võimalikult tihedalt ja avameelselt läbirääkimiskulgu nii Riigikogu komisjonidele kui ka läbirääkimiste lõppetapil ministrile nõu andvale arvamusiidrite komisjonile. On ju

Põllumajandusministeeriumi 80. aastapäeva tähistamine 11. novembril 1998.

selge, et olgu läbirääkimistulemused millised tahes, on need opositsiooni ning majandus- ja sotsiaalpartnerite poolt kritiseeritavad. Tea-

tud määral oli selliste üleskutsetega, et Eesti võiks toota kaks miljonit tonni piima jms, ka vastav „ette kaotuse” õhustik loomisel.

SAPARD

Spetsiaalne liitumiseelne programm põllumajandusele ja maaelu arengule (SAPARD) oli kahtlemata midagi sellist, mille kohta Toots Kiirele ütles: „Aga vot see on praktika”. Kui veterinaar- ja hügieenireeglitest saime me aimu ELi vabakaubandusleppe raames Eesti loomse päritoluga toiduainetetööstuste tunnustamise kaudu 90ndate lõpul, siis põllumajanduspoliitika administratsiooni tuleristseteks oli SAPARD-programmi rakendamine.

Mäletan hästi neid pingeid põllumeeste hulgas, kui juba 1999. aastal väljakuulutatud programmi esimesed viljad (investeeringutoetused) tulid „alles” 2001. aastal. Olime siiski esimesed kõigi uute liikmesriikide hulgas, kes reaalsete makseteni jõudsid. Aga see kogemus, mille sai PRIA ja Põllumajandusministeeriumi vastavad osakonnad – ilma selleta oleks me olnud 2004. aasta suvel väga-väga jännis.

Lõpetuseks

Praegu, kui ma neid ridu kirjutan, on 2012. aasta veebruar. Käivad läbirääkimised järgmiseks finantsperioodiks. Kõik ei kordu, aga midagi tuttavlikku tuleb meelde.

Edu kõigile kolleegidele selles karussellis! Ja tänud kõigile kolleegidele liitumisläbirääkimiste päevilt!

Põllumajandusreformi algusaastaid meenutades

Marika Kongas

Pärast iseseisvumise taastamist seisis Põllumajandusministeeriumi ees oluline ülesanne – reformide praktiline läbiviimine. Ka minul on olnud võimalus selles suures töös osaleda ja selle õnnestumiseks oma panus anda.

Omandireform viidi läbi kahe seaduse järgi:

- põllumajandusreformi seaduse alusel ühismajandites (s.o sovhoosides ja kolhoosides);
- erastamise seaduse alusel põllumajandussaadusi ümbertöötlevates ja põllumajandust teenindavates ettevõtetes.

Põllumajandusreformi seaduse rakendamiseks kehtestati rida õigusakte, millede koostamiseks sai nähtud kõvasti vaeva. Meid oli 6–7 inimest, kes koostasid erinevaid eelnõusid. Kui eelnõu valmis sai, siis püüdsime need omavahel ka n-ö läbi mängida. Vaidlemisi ja enese õigustamisi oli nendes päevades, mis vahel kestsid ka öötundideni, piisavalt. See seltskond oli aga väga hea ja keegi ei läinud endast välja, pigem sai asja võetud huumoriga ja visatud vahele nalja.

Põllumajandusreform käivitus 1992. aastal.

Reformi läbiviimise kohustuslikke subjekte oli 365. Neis kõigis moodustati põllumajandusreformi komisjonid, kellele oli pandud ka kogu vastutus reformi läbiviimise eest. Kogu reformi läbiviimise küsimuste otsustamise õigus anti vallavolikogudele.

Kuna kõigile reformi läbiviijatele oli see täiesti uus tegevus, siis tuli hakata inimesi harima. Algselt korraldasime vabariigis piirkondlikke nõupidamisi, kus selgitasime õigusakte. Nendel nõupidamistel osales alati ka põllumajandusminister (Aavo Mõlder 1992, Jaan Leetsar 1992–1994). Nagu ikka, oli saalis alati ka neid inimesi, kes suhtusid reformi vaenulikult ja esitasid saalist paha-tahtlikke küsimusi. Esimese sellise üritusega saime korraldajatena oma vitsad kätte, kui lubasime küsimusi esitada kohapealt. Järgmistel kordadel palusime juba küsimused formuleerida kirjalikult ja siis küsiti valdavalt asjalikult.

Samuti korraldasime Saku õppekeskuses paaripäevaseid koolitusi reformikomisjonide esimeestele, raamatupidajatele jt. Vaatamata koolitustele tekkis reformi käigus hulgaliselt erinevaid arusaamasid. Minu kabineti ukse taga oli peaaegu terve aasta järjekord ja laual olnud kaks telefoni helisesid pidevalt. Kuna kogu päev ma ainult rääkisin, siis olin ka väga tihti täiesti hääletu ja sain ainult sosistada ning telefonid jäidki helisema.

Väga hea suhe oli meil reformiminister Lia Hänniga, kes käis iga nädal neljapäeviti meie majas nädala jooksul esile kerkinud probleeme arutamas. Tihti käisin ka tema juu-

res Toompeal, kus arutasime läbi vastused keerulistele küsimustele. Edaspidi tegime meie majas eelnõud valmis, viisin need Lia Hännile ja tema esitas valitsusele.

Selleks, et saada infot nende ettevõtete kohta, mis läksid erastamisele läbi Erastamisagentuuri, taotles Jaan Leetsar mulle juurdepääsu Erastamisagentuuri dokumentidele. Nõusoleku ta sai. Erastamisagentuuri juht Väino Sarnet sõlmis minuga konfidentsiaalsuslepingu, mille järgi ei tohtinud ma kellelegi sõnakestki poetada nende materjalide sisust, mida ise lugeda sain. Minister Leetsar uskus seda konfidentsiaalsusnõuet alles siis, kui näitasin talle lepingut. Seega, kuna oma niigi kiiret tööaega ma nende materjalidega tutvumiseks ei kulutanudki, oli ka see leping mõttetu. Lepingut säilitasin aga kui reliikviat ja hävitasin alles 2011. aasta detsembris.

Kuna minu häälepaelad ei pidanud suurele rääkimise koormusele vastu, siis 1994. aasta lõpul, kui jäi vabaks eelarvebüroo juhi koht, soovisin töökohta vahetada. Minister oli sel ajal juba Aldo Tamm. Tema aga sellega ei nõustunud, kuna ministritoolile asudes oli ta lubanud oma valitsemisajal reformi lõpetada – ja nüüd tahan mina kohta vahetada!

Kui 1995. aasta aprillis moodustati uus valitsus ja oli selge, et Tamm ministriks edasi ei jää, siis kutsus ta mu enda juurde ja ütles, et nüüd võin kohta vahetada. Nii ma siis asusingi uuele ametikohale, kui ministrina alustas Ilmar Mändmets. Reformiga hakkas ministeeriumis edasi tegelema Helje Veer.

1990ndad aastad – meeletu töökoormus ja tohutu õppimine

Tiiu Riismann

Olen kogu oma ministeeriumis töötamise aja jooksul tegelenud väliskaubanduse korraldamise ja statistikaga. Kuulusin 1990. aastal hulgikaubanduse osakonna koosseisu. Selles osakonnas olid siseturu ja ekspordi allüksused. 1991. aasta lõpus reorganiseeriti osakond kaubandusosakonnaks ning veel aasta ja kolm kuud hiljem (1993. a) muudeti taas ministeeriumi struktuuri ja kaubandusosakond hakkas kuuluma ökonomika osakonna koosseisu. Osakonnas oli kolm bürood: ökonomika-, kaubandus- ja finantsbüroo.

Kaubandusbüroos oli viie töötaja kohta üks arvuti – suur, kohmakas – ja sellega oli ilmast ilma probleeme. IT-osakonda polnud, seega tuli abi otsida kaastöötajatelt, kes olid ülikoolis õppinud informaatikat.

1993. aastaks oli Eesti Vabariigil olemas oma algeline piirivalve- ja tollisüsteem. Kaubavahetuse (ekspordi ja impordi) kohta saime andmeid tolliosakonnast, mis tol ajal asus Islandi väljakul Välisministeeriumi ruumes. Andmeid põllumajanduskaubanduse kohta saime igakuiselt paber kandjal ca 200–300 A3 lehte. Andmete töötlemine käis väikeste Canon-tüüpi kalkulaatorite abil. Töö oli aeglane, väheefektiivne ja vaevanõudev.

1994. aastast hakkasime kaubavahetuse andmeid saama diskettidel Statistikaametist. Selleks ajaks oli meie bürool viie töötaja kohta juba kolm arvutit. Töö muutus kiiremaks, kergemaks ja täpsemaks. Kuna arvutid olid väga uus asi ja ministeeriumi töötajatest 95%-l arvutite kasutusoskused kesised, siis korraldas Tallinna Tehnikaüli-

kooli informaatikainstituut meie ministeeriumi töötajatele mitmeid arvuti kasutamise kursusi 1994. ja 1995. aastal. 1997. aastal sai juba iga ministeeriumi töötaja endale personaalse arvuti ning töötamise efektiivsus tõusis tohutult.

1990ndad aastad on jäänud meelde meeletu töötegemise ja õppimise tõttu. Päeval oli päevatöö, enamasti pärast tööd 1,5–2-tunnised kursused ja õppused nii Eesti oma ala juhtivate spetsialistide (G. Sootla, A. Allmann, E. Kornel, R. Maruste, M. Raudjärv, A. Teearu, T. Järvan jt) kui ka välisõppejõudude juhendamisel (konkurentsipoliitika alal dr Aad van Mourik – Euroopa Avaliku Halduse Instituut, Maastricht; dr Jim Mathis – Amsterdami Ülikool; assotsieerumislepingu alal A. Saether; Yrjo Venna, EIPA, Maastricht; ELi poliitikad ja institutsioonid – A. Whittaker; A. Monk; R. Bruce – Harper Adams Agricultural College, England jpt). Tööpäevad venisid tihti 9–10-tunnisteks. Ette tuli valmistada materjale nii Riigikogule ja Vabariigi Valitsusele kui ka Euroopa Liidu, FAO ja WTO institutsioonidele. Vastavateks teemadeks olid assotsieerumislepingu ettevalmistus, WTOga liitumise ettevalmistus, FAO dokumentid, tollitariifilagede sidumise seaduse eelnõu ettevalmistus; Valge raamat, ELi liitumislepingu läbirääkimiste materjalide ettevalmistamine jpm. Pidevalt tuli tegeleda kodumaise vastava ala õigusloomega. Tuli ette valmistada Eesti riigi seadusi ja kohe varsti alustada nende seadusandlike aktide harmoniseerimist Euroopa Liidu vastava ala seadusandlusega (direktiivide ja määrustega).

Pidevalt pidi keegi meie büroo töötajatest osalema mõne teise ministeeriumi või ameti (Rahandusministeerium, Majandusministeerium; Konkurentsiamet, Tolliamet, Statistikaamet, Tarbijakaitseamet, Riigihangete Keskus jmt) õigusaktide väljatöötamise juures. Et omada ettekujutust, kuidas mingit seadusandlikku akti teha, õigemini, mida see peab

sisaldama, sai väga palju uuritud nii esimese Eesti Vabariigi aegset seadusandlust kui ka Soome, Rootsi, Ühendkuningriigi, Saksamaa, Austria ja USA vastavaid õigusakte.

Kokkuvõtvalt – üheksakümnendad aastad ongi meelde jäänud meeletu töökoormuse, ülipikkade tööpäevade, keeltealase enese-täiendamise ja üldise tohutu õppimise tähe all.

Minu esimestest tööaastatest ministeeriumis

Tiina Uulma

Asusin tööle Põllumajandusministeeriumisse 1990. aasta märtsis, tollasesse personali- ja haridusosakonda, kus oli siis 14 töötajat. Lisaks personaliarvestusele (tol ajal kaadriarvestus) ja palkade määramisele oli osakonna ülesandeks tegeleda ka põllumajanduskoolidega, nimelt koolilõpetajate tööle suunamisega. Tol ajal kehtis nõue, et pärast diplomi saamist pidi kooli lõpetaja töötama kindlasti (kuni 3 aastat) oma erialal.

Põllumajanduskoolide lõpetajate kohta peeti arvestust just personali- ja haridusosakonnas – ja seda peeti paberil. Põllumajanduskoolide – tehnikume ja kõrgemaid põllumajanduskoolide – oli 13 ja lõpetajaid kokku umbes 700–800. Asudes tööle sellesse osakonda, tegin ettepaneku luua lõpetajate kohta andmebaas, et lihtsustada nende üle peetavat arvestust. Nagu öeldakse, et iga initsiaatiiv on karistatav, antigi see ülesanne mulle lahendada. 1991. aastal sai ministeerium abi korras esimesed kasutatud arvutid Soomest (neid oli minu mäletamist mööda kolm), millest üks õnnestus saada meie osakonda.

Kuna mina olin ainuke osakonnas, kes seda ala oli õppinud, sain arvuti oma töövahendiks. Tegin siis ise andmebaasi, kuhu sai koondada kõigi koolilõpetajate andmed. Tulemusega jäin rahule ise ja jäi rahule ka ülemus – see kergendas tublisti tööd.

Teine uuendus, mis esimese arvuti saabudes õnnestus juurutada, oli käskkirjade trükkimine. Ministeeriumisse tööle asudes üllatas mind see, kuidas mehaanilise trükimasinaga, läbi kolme kopeerpaberi trükiti käskkirju – sellega kaasnes suur müra kabinetis, rääkimata sellest, et kui midagi valesti läks, tuli terve lehekülg uuesti trükkida. Istusime kolmekesi toas ja kui kahe trükimasinaga korruga trükiti, siis oli müra nii suur, et telefoniga rääkida ei õnnestunud. Arvuti saamisel oli minu esimene ettepanek koostada käskkirjade vormid, mille alusel sai edaspidi käskkirju trükkida arvuti abil. Loomulikult olin ka õpetaja rollis, kuna kaastöötajad ei olnud varem arvutiga töötanud.

Tagantjärele meenutades oli see igati huvitav ja põnev aeg.

Kantseleitööst – kõik need aastad samas toas

Urve Steinfeld

Tulin Põllumajandusministeeriumi majja tööle 1977. aasta veebruaris ja lahkusin 1998. aastal. Siis oli väike paus – olin kuus aastat erasektoris – ning tagasi tulin jaanuaris 2005. Aga olen tõesti ainuke siin majas pikalt olnud inimestest, kes on kõik need aastad olnud sama töö peal ja ka samas toas. Seda viimast rekordit pole minu teada kellelgi õnnestunud korrata. Tuba on küll remonditud ja natuke muudetud vaheseinu, aga siiski seesama.

Selle aja jooksul on struktuuri- ja nime- muutusi olnud hulgaliselt. Alustasin tööd siin majas koondise „Eesti Põllumajandustehnika“ kantseleis. Samal ajal oli muidugi ka olemas Põllumajandusministeerium, aga siis tuli Agrotööstuskoondis, edasi Agrotööstuskomitee ja siis uuesti Põllumajandusministeerium. Ja ka üks minu otsestest ülemustest ATK aegadest alates on olnud kogu aeg Riina Velleste.

Kõige huvitavam aeg meie töös algas minu arvates koos esimeste arvutite ilmumisega – see pidi olema 1980ndate lõpus. Esimene arvuti oli aga tõeline ilmaime – seda oli täis terve kantselei kõrval asuv tuba. Natuke hiljem ilmusid meile ka juba uuemad kirjutusmasinad, mis töötasid mälu põhised nagu väikesed arvutid. Ja loomulikult oli väga tähtis kantseleitöö osa paljundamine. Paljundusmasinad olid ka pikka aega minu pärusmaa. Kõige algelisem – rotaator – oli

kasutusel ikka väga palju aastaid. Kui aga ilmus esimene koopiamasin, siis see oli eraldi ruumis seitsme luku taga ja valve all.

Kantseleitöö käis sel ajal muidugi kontori- raamatute põhised. Arvutiasjandus aga hakkas arenema väga kiiresti. Kui 1998. aastal siit lahkusin, siis kasutasime dokumendihalduses juba esimest uut programmi – Vineyard oli selle nimi. Suur uudis oli samuti esimene faksimasin, mis muide töötab senijani kantseleis – täpselt seesama aparaat.

Kõige dramaatilisem sündmus meie osakonnas, mis puudutas meid kõiki, oli suur avarii keldris olevas arhiivis 1992. aasta sügisel. Arhiiviruumis lõhkes kuumaveetoru ja see pilt oli ikka üsna trööstitu. Meil õnnestus päästa kõik arhiividokumendid, kuigi suur osa neist sai tõsiselt kannatada. Aga päästetööd olid samal ajal nii koomilised kui ka masendavad. Arhiiviruum keldris oli täis pesunõre ja soojapuhureid, terve osakond tegeles mitu nädalat dokumentide kuivatamise ja triikimisega. See oli tõeliselt tervistkahjustav tegevus – ainuüksi see hais oli jube.

Enamik mälestustest on aga siiski meeldivad ning töö on olnud põnev ja huvitav. Ega ma muidu ei oleks siia majja ka tagasi tahtnud tulla. Kokkuvõttes on kõik need aastad olnud täis pidevat õppimist ja enesetäiendamist ning meie praeguses e-riigis tuleb jätkuvalt ennast edasi harida.

Informaatika areng 1990ndatel

Evi Hõbemäe

Informaatika areng ministeeriumis algas vaeselt ja vaevaliselt aastatel 1989–1990. Ka enne seda oli majas arvuteid, kuid need oli kaabliga ühendatud arvutuskeskusega ja neid kasutati ainult andmebaasis olevate andmete vaatamiseks või äärmisel juhul ka andmete parandamiseks.

Vaevaliseks tegi arvutite juurutamise asjaolu, et puudusid teadmisi omavad töötajad ja vahendid – nii selleks ettenähtud rahalised vahendid kui ka seadmed ja tarkvara. Teadmised ja arusaam oli seejuures kõige suurem häda ning see määras ka kõige muu olemasolu.

Ministeerium sai esimesed kasutatud personaalsed lauaarvutid Soomest, neid oli kolm või neli ning minule teadaolevalt said kasutajateks Ain Rasva tollasest teadusosakonnast, Riina Velleste üld- ja majandusosakonnast ning Tiina Uulma personali- ja haridusosakonnast. Need arvutid oli kompaktsed, st korpuses oli ka ekraan nagu praegustel sülearvutitel, ainult suured ja väga rasked. Nende arvutitega hakati esimesi digitaalsete dokumente vormistama ning ka andmetest koondeid tegema. Praegustele arvuti tava-kasutajatele on tollaste arvutite ja tarkvara kasutamine täielik ulme, sest tollal puudusid praegu nii tavalised värvilised ikoonid ja menüüde read. Kui sooviti näiteks printida, tuli osata kirjutada selleks käsk ehk praeguse arusaama kohaselt programmeerida – seda valdavad praegu vastavad IT spetsialistid.

Need esimesed ministeeriumisse saabunud arvutid tekitasid siiski huvi ja soovi ning nii tehtigi 1993. aastal Pirital toimunud arvutimessilt arvuti ost, milleks oli Gateway 200

(parameetrid: kõvaketas 84 MB, mälu 8 MB, 13" kuvar, kuid hinnaks üle 43 tuhande Eesti krooni), tarkvara peal Windows 3.1 ja rakendustarkvaraks Word 2.0, Excel 4.0, DOC 6.0 ja NC 7.0.

See tegi tee lahi arvutite soetuseks. 1994. aastal saadi suurem kogus arvuteid (neid oli kümnekond) Itaalia saatkonna kaudu abi korras. Need olid arvutid Olivetti ja samuti värviline paljundusmasin. Viimane oli majale suur ime. Seda käisid siin seadistamas ja kasutamist õpetamas valmistajatehase esindajad. Paljundada lubati ainult üksikuid asju ja ainult juhtkonna loal – põhiliselt olid need esinemiseks vajalikud tekstid ja graafikud kilele.

1994. aastal osteti ka juba printereid – mark Epson LQ 100. Need olid nõelprinterid, millega ühe A4 formaadis lehe printimiseks kulus kuni viis minutit. Samuti osteti tindiprinterid ja ka esimene laseprinter Canon 4 plus, mis töötas edukalt kuni 2010. aastani ning tuli tööst maha võtta tarkvaraliste probleemide tõttu. Selle printeri tööks vajalik tarkvara lihtsalt ei sobinud enam kokku tänapäeval arvutis kasutatava muu tarkvaraga. Samal Canonil printeril said ette valmistatud ka kogumiku „Maamajandusülevaade“ esimesed aastakäigud (1993, 1994, 1995).

IT valdkonna edenedes hakati looma ka tervele majale arvutivõrku. Võrgu kaabeldus tehti küll ära, kuid kaugemale ei jõutud. Põhjuseks tegijate puudulikud teadmised, vahendite vähesus ja üldine negatiivne suhtumine. Tehtud tööle sai lõplikult hukatuslikuks majas alanud kapitaalne remont. Väike, kahe-kolme arvutiga võrk tekkis küll välisuhete osakonnas, kuid ei midagi rohkemat.

Koos maja remondiga võeti siiski juhtkonna poolt suund sellele, et A-korpusesse tuleb ehitada professionaalsete tegijate poolt arvutivõrk. Osteti ka esimene server.

Kuna ministeerium on haldusorgan, siis iga-päevatöös on väga olulisel kohal asjaajamine ja selle operatiivsus. Kui 1996. aastaks oli maja A-korpuses juba olemas osaline võrk, siis hakkasime ka otsima dokumendihaldust toetavat programmi. Sel ajal ei olnud turult eriti midagi võtta. AS Baltic Computer Systems (BCS) pakkus tollal kliendihaldustarkvara Vineyard, mis hõlmas ka dokumentide arvestust. Selle programmi soetus oli ministeeriumile taskukohane ja nii saimegi 1996. aasta septembris 25 kasutaja litsentsiga tarkvara. Hakkasime seda kohandama oma maja tööks. 1997. aastal hakkaski programm

tööle ning töötab käesoleva ajani, nüüd juba kui arhiiv. Sellesse programmi on kantud kogu saabunud ja väljasaadetud kirjavaetus ning kantsleri ja ministri poolt väljaantud üldkäskkirjad ja ministri määrused aastatest 1976–2001. Selles programmis ei ole küll dokumente, kuid on dokumentide asukoha- viidad ja metaandmed ning nende menetluse käik. See programm on veel praegugi abimeheks arhiivist dokumentide otsimisel ning ka oluline info möödunust. Praeguseks on programm virtualiseeritud, et saaks seda kaasaja tarkvaraga kasutada.

Ülaltoodu on väike meenus informaatika arengu algusest Põllumajandusministeeriumis, et igaüks saaks võrrelda praegust seisuga sellega, millega tookord alustasime.

Maaparandus läbi kahe aastakümne

Mati Tõnismäe

Maaparanduse ja maakorraldusega seonduv tegevus on olnud kogu iseseisvuse taastamise järgsel perioodil väga oluline, sest maa on põllumajandustootmise põhilisi alustalasid. Maaparanduse alaste tööde korraldamine on tagatiseks, et maalt saadakse saak ja et seal säiliks elukeskkond.

Aasta 1990 algas paljudele maaparanduse alal töötajatele teadmatusega, mis edasi saab. 1989. aasta lõpus oli otsustatud likvideerida ENSV Riiklik Agrotööstuskomitee (ATK) ja luua taas ENSV Põllumajandusministeerium. Agrotööstuskomitee koosseisus maakondades töötanud EPT ettevõtete juhtkond otsustas siis moodustada uue asutuse, mille nimeks sai Eesti Põllumajanduse Tee-

ninduse (EPT) Assotsiatsioon. Maaparandusvalitsused otsustati jätta Põllumajandusministeeriumi alla hallatavate asutustena.

1. märtsil 1990 moodustati Põllumajandusministeeriumi struktuuris maaparanduse osakond. Mind määrati osakonna juhatajaks. Osakonnas oli kolm töötajat, minuga koos alustasid tööd Olev Krist ja Kalju Vahur (suri 1991). Peagi saime nimeks investatsiooni osakond (meil oli ka oma pitsat), hiljem sai osakonnast sektor ja pärast oli veel mitmeid erinevaid nimesid. Põllumajandusministeeriumisse jäeti ATK Ehitusvalitsuse asemele mõned ehituse spetsialistid, samuti olid meiega keskkonnakaitse ja metsanduse peaspetsialist.

Reformide ja ümberkorralduste aeg

Algamas olid põllumajandusreform ja maareform – see seadis meile ülesande välja töötada lahendused, kuidas käituda ehitatud maaparandussüsteemidega ja kuidas neid maaomanikele üle anda. Majandite likvideerimisega kaotasid töö majandite melioraatorid, kes maaparandussüsteemide eest hoolt kandsid. 1990. aastate alguses korraldasid maakondades maaparandusalast tegevust üheksa maaparandusvalitsust. Maaparandusvalitsustes peeti arvestust maaparandussüsteemide üle, hoiti korras tehnilist andmekogu ja toetati maaomanikke. See struktuur ei olnud piisav, sest iga maavalitsus soovis, et nende maakondade tegemisi korraldaks nende oma maakonnas asuv asutus (hiljem oli teemaks nende viimine maavalitsuse koosseisu, mis küll ei toimunud). Samuti nimetus „maaparandusvalitsus“ ei sobinud struktuuriüksuse nimetuseks. Alustasime siis uute struktuuriüksuste – nimetasime need maaparandusbüroodeks – loomist koos ülesannete ja eelarvete ringi jagamisega. Igas maakonnas tegutses oma maaparandusbüroo, v.a Hiiumaal ja Ida-Virumaal, keda katsid siis vastavalt Lääne Maaparandusbüroo ja Lääne-Viru Maaparandusbüroo oma osakondadega. 1992. aastal moodustati Maaparanduse Ehitusjärelevalve ja Ekspertiisbüroo. Muutused toimusid ka maaparanduse ehituse ja projekteerimise ettevõtetes. 1990ndate aastate alguses võttis Vabariigi Valitsus vastu määruse riigile kuuluvate ettevõtete üleviimiseks uutele ettevõtlusvormidele. Nendeks olid riigiettevõtte – riik jääb pikemas perspektiivis omanikuks – ning esimest ja teist tüüpi riiklikud aktsiaseltsid (RAS), mille staatus otsustati hiljem erastamise käigus. Muutused EPT ettevõtetes – maaparandusega, turbatootmisega, masinaehituse ja remondiga jms tegelevateks ettevõteteks. Riiklik Projekteerimise ja Uurimise Instituut Eesti Maaparandusprojekt muutis oma kuju ja selles sai uus asutus, esmalt RAS Eesti Maaparandusprojekt, seejärel AS Eesti Kaardikeskus, ning mitmed iseseisvad maaparanduse projekteerimise ettevõtted. 1991. aastal moodustas valitsus Asundusnõukogu, mis oli asundustegevust juhtiv

ja koordineeriv ametkondadevaheline tööorgan. Asundusnõukogu põhimäärus kinnitati 2. aprillil 1991 (tegevus lõpetati 12. mail 1998). Ülesandeks oli Talufondi juurde moodustatud asunduskapitali kasutamise korraldamine.

Asundustegevus kattis ka piirkonniti maaparandusalaste ja infrastruktuuriga seotud küsimuste lahendamist. Osalesime siis asundustegevuse programmide ja majanduslike analüüside ettevalmistamises ja läbivaatamises. 1990ndate aastate alguses olid prioriteediks taludega seotud tegevused ja nende toetamine. Sellega seoses tuli meil ministeeriumis ja maakondade tasandil lahendada mitmeid omakasupüüdlike soovidega seotud probleeme, tihti ka naljakaid. Juhtus, et vend ei tundnud venda ega naabrit ja ei lasknud kiirabiautotki oma õuest läbi sõita, et oma emale arsti viia.

Kui vallad enam probleemide lahendamisega hakkama ei saanud, siis pöörduti meie poole abi saamiseks. Eks püüdsime lahenduse leida, kas siis lepitada või mõnikord isegi mõne uue teejupi ehitada, et inimesed saaksid oma elu normaalselt jätkata. Inimestevahelised suhted olid kas juba vanast sõjaajast (eri pooltel sõdimisest või Siberisse küüditamisest) või nüüd omandi tagasisaamisega seondult nii segi pööratud, et tuli olla hea psühholoog ja jurist, et neid asju lahendada. Samuti tuli järgida kehtivat seadusandlust, mis oli tihti puudulik või seda üldse polnudki. Mäletan, et ükskord tuli minu juurde üks talupidaja midagi nõudma ja andis oma visiitkaardi, millel oli aadressiks märgitud Tallinn, Lai tn 4, ise lausudes, et mis sina, linnapoiss, sellest maaelust üldse tead. Küsisin siis rahulikult temalt, et kust poolt lehma lüpstakse ja kummalt poolt hakatakse hobust ette panema – seejärel tõmbus tagasi ja saime arutelu rahulikult jätkata. Uute teadmiste-kogemuste saamiseks püüdsime leida kontakte välismaal ja kust mujalt siis ikka neid otsida kui mitte naabrite juurest Soomest. Rauno Peltomaa Soome Salaojakeskusest oli meil üks esimesi nõustajaid-abilisi maaparanduse valdkonna edendamisel. Soome põllumajandusministeeriumi toel ehitasime 1992. aastal pilootprojekti-

dena välja neli objekti drenaaži ehitamise uue tehnoloogiaga ja viisime läbi koolitusi spetsialistidele. Soomest toodi kohale kaas- aegsed drenaažimasinad ja spetsialistid, kes meid õpetasid. Ei lähe meelest see hilisõhtu,

kui sadamas laeva pealt uhke Ukko-Mara (drenaažiekskavaator) maha sõitis. Objektide väljavalikul oli tol ajal üheks kriteeriumiks, et pere tegeleks aktiivselt põllumajandusega ja talus oleks lapsi, kes isa tööd jätkaksid.

Meie panus õigusloomesse

Esimeste aastatega sai selgeks, et meil puudub korralik seadusandlus ja nii ei saa enam tööd jätkata. Püüdsime saada kogemusi vanast, 1925. aasta Eesti veeseadusest ning maakasutuse ja ühistegevuse alastest õigusaktidest, midagi andis üle võtta Nõukogude Liidu normatiividest ja seadustest, uurisime Saksamaa seadusandlust ja teiste naaberriikide õigusala tegevust.

Suur töö sai valmis, kui president Lennart Meri kuulutas 2. mail 1994 välja „Maaparandusseaduse“. Seadus kirjutas lahti üldmõisted, maaparandussüsteemide rajamise ja kasutamise korra, andis volitusnormi edasiste määruste ja õigusaktide ettevalmistamiseks. 1994. aasta saigi väga teguderohkeks uute määruste ettevalmistamisel, olulisemad neist olid:

- riikliku maaparandusteenistuse ülesannete, struktuuri ja juhtimise korraldamine;

- maaparandustööde finantseerimise, riiklike toetusrahade määramise ja krediteerimise korra kinnitamine;
- maaparandusprojektide koostamise, tehnoloogiliste nõuete kinnitamise, maaparandusehituslubade väljastamise ning maaparandussüsteemi rajamisega kaasneva vee erikasutusõiguse tekkimise ja lõppemise korra kinnitamine;
- riigi poolt korrashoitavate eesvoolude nimekirja ja munitsipaalomandisse antavate maaparandussüsteemide nimistu kinnitamine;
- maaparandussüsteemide maaomanikele üleandmise kord.

Õigusakte, juhendeid ja muid normatiivakte valmis tunduvalt rohkem, kui eespool nimetatud, neid sai järgnevatel aastatel pidevalt täiendatud ja uusi kinnitamiseks esitatud.

Maailmapanga laen ja muud abiprojektid

Pidevaks probleemiks kerkisid finantseerimise küsimused, sest vajadus maaparandussüsteemide korrastamise järele oli väga suur. 1994. aastal kutsuti mind asekanstler Ruve Šanki kabinetti, kus toimus nõupidamine Maailmapangalt laenu võtmise teemal. Pakkusin välja, et maaparandussüsteemide hoolduseks on tarvis tuge – see on olulise tähtsusega. Otsustatigi, et laenu ühe komponendina pakutakse välja maaparanduse ja maakorralduse valdkond. Pärast seda alles läks elu põnevaks ja kiireks! Oli vaja kirjutada mitmesuguseid kavasid ja teostada vajaduste uuringuid. Meid hakkasid külastama erinevad Maailmapanga eksperdid. Küll tekkis naljakaid olukordi seoses toiduga ja üldse ettekujutusega Eestist, samuti oli keeleprobleeme. Mõni ekspert tunnistas hiljem, et tal olid esimene kord Eestisse tulles oma konservid kaasas – vaevalt siin süüa on. Kes oli taimetoitlane, kes

soovitas meil kirjutada projekti transpordivahenditeks motorollerite tellimuse, kes soovitas laamasid kasvatama hakata.

Põhilised külalised olid Lõuna-Koreast, Indiast, USAst, Saksamaalt, Inglismaalt ja mujalt riikidest. Segadust tekitas see, et iga uus missioon algas samade küsimuste esitamisega. Lõpuks ma mõistsin, et see oligi Maailmapanga taktika kontrollida, kas Eesti on valmis laenu võtma ja millised teadmised ning millised garantiid meil on.

Projekti ettevalmistus võttis aega kaks aastat, kuni lõpuks tulid hollandlased Bart Schultzi juhtimisel. Tehti väga põhjalikud majandusanalüüsid (kuni elektri hinna arvestusteni välja), kuidas planeeritav laen ennast õigustab. Viimase missiooni otsus oli positiivne ja nii hakatigi laenulepingu allkirjastamiseks ettevalmistusi tegema. Laenu abil tehtavad tööd planeeriti viie aasta peale

(1996–2001). Selle ajaga korrastati 82 tuhat hektarit maaparandussüsteeme.

Algselt oli probleemiks suhtlemine Maailmapanga spetsialistidega. Ajavahe mängis siin olulist rolli: nende tööpäev algas tavaliselt siis, kui meie hakkasime juba koju minema. Ei olnud interneti, kogu suhtlemine toimus faksi teel ja faksitud dokumendid ei olnud tihti loetavad. Ühe koolituse läbiviimiseks soovitasid inglased mul muretseda üks kilo neerukujulisi seemneid. See oli suur mõistatus – miks neid vaja on ja miks need peavad olema just neerukujulised? Aga nii oli faksis kirjas. Saime hankida ikka tavalisi meie põldube ja see sobis küll. Seemneid oli vaja selleks, et koolitusel osalenud saaksid üksteisega tuttavaks: tutvumise ajal anti neid siis käest kätte ja koolitajate meelest sai palju nalja. Meie inimesed sellest küll hästi aru ei saanud, kuid viisakusest mängiti kaasa. Koolitaja käis aga nurga taga silmi pühkimas, et küll on ikka Eestis rumalad inimesed, millestki aru ei saa.

Maailmapanga projektid olid juba käivitunud, kui ühel päeval ilmusid kaks hollandlast, et nemad tahavad doonorprojekti ette valmistada. Mina arvasin, et meid külastanud kaheksa missiooni väliseksperti on piisav ning et laenuprojekt on käivitatud – milleks siis veel uued abilised? Kõik sai selgeks räägitud ja käivitasime veel lisaks Hollandi Kuningriigi doonorprojekti integreeritud maaparanduse ja maakorralduse osas aastateks 1998–2000. See oli nagu uus algus meile endile ja maakondade spetsialistidele. Valiti

välja neli pilootprojekti, kus mängiti läbi maade ümberkruntimise temaatika ja protseduurid. Nimetatud projekti raames toodi Eestisse kaks traktorit koos võsalõikuritega, millega korrastati palju maaparanduse eesvoole. Üheks probleemiks oli nende projektide käivitamisel keeleküsimus. Õppisime ise ja õpetasime hollandlasi. Nalja tegi, kui suutsime neile selgeks õpetada selliseid sõnu nagu „klambrilööja“, „pearaamatupidaja“ ja „kruvikeeraja“. Vahel püüdsid spetsialistid esitada mõnda tööd või joonist, mis ei olnud just kõige korralikumalt vormistatud – siis selle peale öeldi meile, et see on „pokazuha“ (pettus, näitemäng).

Väga palju viidi läbi koolitusi nii spetsialistidele kui ühistu liikmetele, korraldati õppereise Hollandisse. See kõik andis meile tugeva panuse nii teadmiste kui arusaamise poolest, kuidas tuleb suhelda Euroopa Liidus, kuidas koostada projekte, kuidas juhtida projektide elluviimist, millised nõuded esitatakse töödele jne.

Nii Maailmapanga kui Hollandi abiprojekti üheks tingimuseks oli, et siin peavad olema moodustatud maaparandusühistud. Kuna Eestis oli olemas ajalooline taust maaparandusühistute osas, siis läks see protsess lihtsamalt ja toimib käesoleva ajani.

2001. aastast on Eesti Ülemaailmse Vihmutuse ja Maaparanduse Organisatsiooni liige, mis on andnud vajalikku teaduslikku ja tehnilist informatsiooni maaparanduse alase tegevuse edendamisel ja tulevikku suunatud arengute planeerimisel.

Eesti Maaparandajate Seltsi aastaüritusel 16. augustil 1996 pühitseti Elva kirikus Eesti Maaparandajate Seltsi lipp. Pildil hoiab lippu seltsi juhatuse esimees Mati Tõnismäe.

Põllumajandusministeerium rahvusvahelises koostöös

Eesti Euroopa Liidus

Peeter Seestrand

Põllumajandusministeerium on edukalt lülitunud Euroopa Liidu institutsioonide töösse. Eesti seisukohtade koostamise ja kaitsmise kaudu osaletakse aktiivselt Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) väljakujundamisel. ÜPP koos ühise kalanduspoliitikaga (ÜKP) loob aluse ELi põllumajanduse, toiduainete ning kalandussektori tugevusele ja konkurentsivõimele – tegemist on poliitikatega, mis on Euroopas tõeliselt ühiselt otsustamise objektiks. Ühise poliitikaga tagatakse põllumajanduse, kalanduse ja keskkonnakaitse ühtsus ning aidatakse kaasa maapiirkondade majanduse ja sotsiaalse elu arengule. Sealjuures on ÜPPI oluline roll selliste uute probleemidega tegelemisel nagu kliimamuutus, veehaldus, bioenergeetika, bioloogiline mitmekesisus ja globaalne toiduainetega varustatus.

Euroopa Liit on majanduslase ja poliitilise koostöö partnerlus, mille liikmeks võeti Eesti 1. mail 2004. Rahvusvahelise koostöö kessemaks väljenduseks on tulemuslik osalemine Euroopa Liidu otsustusprotsessis, mille kandvateks üksusteks on ministeeriumi eksperdid, kes osalevad nõukogu töögruppides

või komitoloogia protsessis. Eurokoordinatsiooni büroo ning Brüsselis resideerivad erialadiplomaadid koordineerivad ministeeriumi ja tema valitsemisala tegevust Euroopa Liidu otsustusprotsessis, kus tulemusliku osalemise tagamisel on kandev roll ministeeriumi ekspertidel, kes esindavad Eesti huve komiteedes ja nõukogu töögruppides. Sealjuures aitavad eurokoordinatsiooni büroo ja erialadiplomaadid tagada ELi otsustusprotsessis osalemise, seda eelkõige protseduuride² täitmise juhiste ja memode edastamise, süstematiseerimise ja haldamise kaudu. Brüsselis tegutseb Eesti Alalise Esinduse põllumajandusüksus, mille erialadiplomaatide tegevus võimaldab operatiivset ligipääsu olulisele informatsioonile ning tulemuslikku kahepoolset info- ja analüüsivahetust teiste liikmesriikide ning Euroopa Komisjoniga.

Eesti kuulumine ELi institutsioonidesse ja osalemine ühispoliitikate kujundamises aitab kaasa Eesti põllumajandussektori konkurentsivõime, põllumajandusega tegeleva rahvastikuosa rahuldava elatustaseme ning põllumajanduse struktuurse kohanemise tagamisele. Läbi ELi otsustetegemise protsessis

² Põllumajandusministri 31.05.2005 käskkirjaga on kinnitatud Põllumajandusministeeriumi ELi otsustusprotsessis osalemise protseduurid, millega sätestatakse ministeeriumi ning tema valitsemisalasse kuuluvate ametite ja inspeksioonide ametnike EL Nõukogu eelnõude menetlemises osalemise ning komiteemenetluses osalemise detailne kord ning mis võimaldab Eesti esindamist paremini struktureeritud ja koordineeritud viisil.

osalemise saab Eesti täita ka teisi peamisi põllumajanduspoliitilisi eesmärke, milleks on maapiirkondade arendamine, keskkonnakaitse, väärtuslike elupaikade säilitamine ning loomade heaolu tagamine.

Järgneva kahe aasta üldiseks märksõnaks on järgmise eelarveperioodi (2014–2020) ettevalmistamine. 2012. aastal keskendutakse nii ministrite nõukogus kui ka ELi töögruppides eeskätt üldise seadusandluse loomisele ja 2013. aastal selle rakendamisele. Seetõttu peaksid olulisemad poliitilised otsesed nii kogu eelarveraamistiku kui ka põllumajanduse osas saama tehtud 2012. aasta lõpuks või hiljemalt 2013. aasta alguseks. Ministrite nõukogus on oodata tuliseid debatte nii ÜPP kui ka ÜKP tuleviku osas.

Seoses ELi toimimise lepingu jõustumisega on põllumajanduse valdkonnas toimunud ka oluline muutus – kui kehtiva eelarveperioodi läbirääkimised toimusid ainult ELi nõukogus ministrite vahel, siis uue perioodi ettevalmistamisel toimub otsustusprotsess koos Euroopa Parlamendiga. Järjest suurenenud on ka Euroopa Parlamendi roll ELi otsuste vastuvõtmisel, mis seab järjest uusi nõud-

misi nii erialadiplomaatidele kui ministeeriumi ekspertidele.

Samuti lisab see läbirääkimistele uue dimensiooni, mis võib lõplikke tulemusi oluliselt mõjutada. Siin on oluline jätkata seniste koostöövormelitega (eelkõige Balti- ja Põhjamaade koostöö formaadis) ning omada otsekontakte nii suuremate netomaksjate, Euroopa Komisjoni kui ka parlamendiga, samuti järgnevate eesistujariikidega, kellega on:

2012. a I poolaastal – Taani,
2012. a II poolaastal – Küpros,
2013. a I poolaastal – Iirimaa,
2013. a II poolaastal – Leedu.

ELi poliitikavaldkondade kujundamisse saab Eesti panuse anda ka oma eesistumisperioodil, mis leiab aset 2018. aasta jaanuarist juunini. Põllumajanduspoliitika administratiivne ettevalmistamine Eesti eesistumisperioodiks peaks algama piisavalt vara (hinnanguliselt 4–5 aastat enne eesistumist) selleks, et tagada vajalik administratiivsuutlikkus, tööülesannete läbivaatamine ja Eesti Alalise Esinduse põllumajandusüksuse täiendav mehitamine.

Komiteemenetlusest

Jaanus Heinsar

Euroopa Liidu õigusloome üheks osaks on komiteemenetlus³, mis tugineb liikmesriikide esindajatest koosnevatele komiteedele. Eri valdkondades on kokku moodustatud

üle 250 komitee, mis käivad koos erineva sagedusega, vastavalt vajadusele. Komiteedesse kuuluvad kõigi liikmesriikide esindajad, nende tööd juhatab Euroopa Komisjon.

³ kõnekeeles kasutatakse ka „komitoloogiamenetlus“, „komitoloogia“

Komiteemenetluse olulisemaks märksõnaks on 2009. aasta detsembris jõustunud Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) rakendamise lõpuleviimine – ühelt poolt tuleb kogu ELi seadusandlus viia kooskõlla uue lepinguga, teiselt poolt tuleb jooksvalt osaleda rakendus- ja delegeeritud aktide väljatöötamisel. Kuna jõujooned Euroopa Komisjoni, ELi nõukogu ja Euroopa Parlamendi vahel ei ole veel lõplikult paika loksunud, siis on see liikmesriikides endaga kaasa toonud palju segadust ja ebakindlust.

ELTLi järgi saab ELi põhiaktide rakendusküsimusi komiteemenetluses lahendada kahte moodi – läbi rakendusaktide ja läbi delegeeritud aktide. Rakendusaktide menetlus ei erine varasemast komiteemenetlusest – otsused võetakse vastu liikmesriikide ekspertide poolt komiteede istungitel. Delegeeritud akti puhul saab komisjon iseseisvalt rakendusakti vastu võtta ning kui ELi nõukogu või Euroopa Parlament vastuväiteid ei esita teatud aja jooksul, siis rakendusakt jõustub. Vastuväidete esitamiseks on ELi nõukogu puhul vaja kvalifitseeritud häälteenamust ja Euroopa Parlamendi puhul lihthäälte enamust. Delegeeritud aktide vastuvõtmine on küll ajaliselt kiirem, kuid liikmesriikide kontroll komisjoni otsuste üle väheneb.

ELTLi järgi on täpsustatud menetlust ka siis, kui liikmesriigid ei jõua komiteel ühisele seisukohale (ei saavutata kvalifitseeritud häälteenamust ei poolt ega vastu). Kui varem

suunati selline akt ELi nõukogule seisukohade täpsustamiseks ning kui seisukohad ei muutunud ka ELi nõukogus, siis sai Euroopa Komisjon rakendusotsuse iseseisvalt vastu võtta. Nüüd suunatakse sellised otsused ELi nõukogu asemel apellatsioonikomiteele, kus näiteks 2011. aastal menetleti mõnede taimekaitsevahendite turule lubamist.

2011. aastal oli Põllumajandusministeeriumi vastutusalas arvuliselt 223 komiteeistungit ja 105 Euroopa Komisjoni juures toimunud ekspertgruppi või muud kohtumist.

Põllumajandusministeeriumi vastutusalas olevad Euroopa Komisjoni komiteed valdkondade lõikes 2011. aastal

Valdkond	Kohtumiste arv
Põllumajandus	51
Toiduohutus	27
Veterinaaria	43
Taimetervis	42
Kaubandus	30
Maaelu	7
Kalandus	10
Horisontaalne	13
Kokku	223

Eesti esindatus rahvusvahelistes organisatsioonides

Kai Kasenurm

Mitmepoolses koostöös on Põllumajandusministeeriumi tähtsamad foorumid Euroopa Liit, Ühinenud Rahvaste Organisatsioon (ÜRO), Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) ning eri valdkondade rahvusvahelised organisatsioonid. Kuivõrd Eesti tegevust Euroopa Liidus on läbivalt käsitletud aastaraamatu erinevates peatükides, keskendume siinkohal olulisematele organisatsioonidele.

Põllumajandusministeeriumi välissuhete strateegias 2009–2018 on loetletud mitmepoolse koostöö järgmised tähtsamad eesmärgid.

- Globaalsed eesmärgid ja riiklikud huvid: säästva põllu-, kala- ja söödamajanduse edendamine ning toiduohutuse, loomade heaolu ja ohutu keskkonna ning sektori tegevuseelduste tagamine, konkreetset vahendit konkurentsivõime suurendamiseks.
- Globaalsete trendide mõistmine ja Põllumajandusministeeriumi poliitikate kujundamine kooskõlas üldiste suundumustega.
- Põllumajandusministeeriumi asjatundlikkuse ja osaluse suurendamine rahvusvahelistes organisatsioonides, sh stažeerimisvõimaluste kasutamine.
- Eesti nähtavuse ja rahvusvahelise maine parandamine ning mõju avaldamine Euroopa Liidu otsuste tegemisele rahvusvaheliste organisatsioonide kaudu Põllumajandusministeeriumi valitsemisala valdkonnas.

Siim Tiidemann

Eesti on esindatud järgmistes ülemaailmsetes olulisemates rahvusvahelistes organisatsioonides.

ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon (FAO) loodi ÜRO allasutusena 16. oktoobril 1945. aastal. FAO mandaat on tagada inimestele parem toitumine, parendada põllumajandustootmist, luua maaelanikkonnale soodsamad elutingimused ning tõhustada maailmamajandust eesmärgiga vähendada alatoitluse all kannatavate inimeste hulka.

FAO on ainus ülemaailmne foorum ja asutus, mis käsitleb põllumajanduse ja maaelu arengu, kalanduse ja metsanduse valdkondi, toetades mitte ainult informatsiooni kogumist, analüüsi ja levitamist, vaid ka sektorite arendamise suutlikkust, ja tegeledes tõhusamalt toiduainetega kindlustatuse probleemidega. Eesti Vabariik võeti FAO liikmeks 11. novembril 1991. aastal.

Põllumajandusministeerium toetab FAO püüdlusi suurendada tõhusust ja mõjusust oma ülesannete täitmisel ning FAO rolli aktiivse ja nähtava partnerina ÜRO peres ja laiemalt globaalsetes foorumites, millele aitab kaasa FAO aktiivne reformimine tõhususe suurendamiseks. Kliendina ootame FAOlt kvaliteetse teenuse pakkumist, eriti normatiivse tegevuse, poliitikaalase ja strateegilise nõustamise, suutlikkuse suurendamise ja andmekogumise vallas.

FAO töös on Eesti pidanud oluliseks määratleda ja säilitada FAO normatiivsete ja rakenduslike programmide tähelepanu keskpunkt põllumajanduse ja maaelu arengu toetamisel. Normatiivse töö edukaks teostamiseks ning rahvusvaheliste eeskirjade siseriiklikesse õigusnormidesse lülitamiseks on arengumaadel sageli tarvis institutsionaalse suutlikkuse arengut ja tehnilist abi (sh *Codex Alimentarius*, konventsioonid ning tegevusjuhendid kalanduse ja metsanduse sektorites). Eesti kogemused ja teadmised annavad meile hea võimaluse pakkuda poliitilist nõuannet ja oskusteavet riikide suutlikkuse tugevdamisel. Põllumajandusministeeriumi esindatus FAO juures Roomas on võimaldanud suurendada analüüsi ettevalmistusprotsessi efektiivsust, esindatust suuremates komiteedes ja töörühmades ning tutvustada ja luua eeldusi Eesti riiklike ekspertide kasutamiseks valdkondades, mille uuringute ja analüüside tulemustest oleks Eestil võimalik kasu saada.

Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD), millega Eesti hiljuti liitus, tegutseb eelkõige ekspertorganisatsioonina ja valitsustevahelise mõttevahetusfoorumina, toetades liikmesriikide majanduslike ja poliitiliste otsuste tegemist. Organisatsiooni traditsiooniliselt tugevate külgede hulka kuulub majandus- ja struktuuripoliitiline analüüs. Suurema osa organisatsiooni tööst moodustavad liikmesriikide majanduspoliitika uuringud.

OECD analüüs ja organisatsioonis toimuvad arutelud aitavad kaasa Eestis toimuvale otsustetegemise ettevalmistamisele ja annavad välise eksperthinnangu sellele, kuidas valitsevat poliitikat või struktuure võiks arendada, sh ka Põllumajandusministeeriumi valitsemisala erinevates sektorites.

Kuivõrd põllumajandus on üks OECD suuremaid tegevusvaldkondi, pakub organisatsiooni liikmelisus võimalust oma seisukohade paremaks väljatöötamiseks ja laiendamiseks ning tihedamaks koostööks nii teiste liikmesriikide kui ka siseriiklikult eri haldus-alade esindajatega. Kuna OECD uuringutel

ja soovitusel on nii otsene kui kaudne mõju Euroopa Liidu ühisele põllumajanduspoliitikale ning seeläbi ka Eesti põllumajandusele, on oluline olla osaline OECD töös. Organisatsiooni juurde Pariisi oma põllumajandus-eksperdist esindaja lähetamine (alates 2012. aastast) aitab kindlasti kaasa organisatsiooni analüüsi paremale rakendamisele Eestis, võimaldades paralleelselt vahendada Eestisse tiptasemel analüüse, neis osaleda ja samuti ka arendada kahepoolseid suhteid Euroopa olulisima põllumajandusriigi Prantsusmaaga.

Maailma Kaubandusorganisatsioon (WTO) tegeleb riikidevaheliste kaubandusreeglitega globaalsel tasandil, olles vastutav uute kaubanduskokkulepete läbirääkimise ja rakendamise eest. WTO on ainus globaalne organisatsioon, millel on õigus sõlmida siduvaid kokkuleppeid, mis seavad õigusliku aluse rahvusvahelisele kaubandusele. Eesti on WTO liige alates 13. novembrist 1999. WTOs omab sõnaõigust Euroopa Liidu liikmesriikide nimel Euroopa Komisjon.

Hetkel on juba üle kümne aasta käimas Doha kaubandusläbirääkimiste voor, kus üheks kesksemaks küsimuseks ongi põllumajandusega seonduv. Doha vooru põllumajandusläbirääkimiste peamisteks teemadeks on eksporditoetuste jt kaubandust moonutavate toetuste vähendamine ning turule ligipääsu parandamine.

Kuivõrd WTO läbirääkimised vormivad olulisel määral Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika raamistikku ja konkreetseid meetmeid ning seeläbi ka Eesti põllumajandust, on läbirääkimiste käigus kokkulepitu Eesti jaoks väga olulise tähtsusega. Doha kaubandusläbirääkimiste voorus on Eesti peamiseks põllumajandusega seonduvaks huviks tagada Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika jätkumise võimalikus ning globaalselt toimiv põllumajandustoodete turg. Ministeeriumi esindatus WTO juures aitab kaasa oluliste teemade ja küsimuste paremale jälgimisele ning ajakohasele reageerimisele, mis on hädavajalik, arvestades info suurt hulka ning läbirääkimiste ja tööprotsessi kiirust.

Rahvusvahelise Põllumajanduse Arengu Fondi (IFAD) juhatus võttis 2011. a detsembris vastu otsuse toetada Eesti ühinemist IFADiga. Ühinemise peab heaks kiitma IFADI nõukogu, mis koguneb korralisele istungile 2012. aasta veebruaris.

IFADI eesmärgiks on vaesuse vähendamine maapiirkondades, finantseerides põllumajanduse arendamise projekte arenguriikides. Vahendite jaotamisel juhendatakse vajadusest suurendada toidutootmist ja parandada vaeseima rahva toitumistaset, samuti pööratakse tähelepanu elamistingimuste parandamisele. IFADI kuulub 167 riiki, sh OPECi ja OECD liikmesriigid, arenguriigid ja keskmise sissetulekuga riigid.

Põllumajandusministeeriumi ja tema allasutuste erialateadmised on olulised igal foorumil, kus meile olulisi küsimusi käsitletakse ning tähtis on osalemine juba ettevalmistuseta. Eelkõige peame oluliseks osalemist nendes rahvusvahelistes organisatsioonides, mis töötavad välja erinevaid alusdokumente, tehnilisi juhendeid, sertifikaate ja standardeid, mille järgimine on kas kohustuslik või hea tava.

Rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige on Eesti Vabariik läbi Põllumajandusministeeriumi ja tema valitsemisala asutuste, on kokku 21.

Osalemine rahvusvahelistes teadusvõrgustikes

Külli Kaare

Riiklike teadusprogrammide integreerimiseks, ühiste prioriteetide kujundamiseks ja edendamiseks ning ühiste projektkonkursside väljakuulutamiseks on algatatud üleeuroopalised teadusvõrgustikud ehk ERANETid.

Põllumajandusministeerium on ühinenud kolme põllumajandusvaldkonna teadusvõrgustikuga: mahepõllumajandusteaduse, taimetervise ning jätkusuutliku toidutootmise ja heaolu teadusvõrgustikuga.

Mahepõllumajanduse teadusvõrgustiku (CORE ORGANIC II) eesmärgiks on koordineerida ja toetada mahepõllumajandusteaduse projekte. 2011. aasta konkursi tulemusena algatati 11 üleeuroopalist ühisprojekti, millest kahes osalevad Eesti teadusgrupid Eesti Maaülikoolist.

Projekti BICOPOLL eesmärgiks on luua Põhjamaade biotõrje ja tolmeldamise alane teaduskoostöö võrgustik ning projekti TILMAN-ORG eesmärgiks on uurida ja anda enam teavet minimeeritud mullaharimise ja haljasväetiste jätkusuutlike mahetaimekasvatuse süsteemide kohta.

Taimetervise teadusvõrgustiku (EUPH-RESCO II) 2011. aasta koosolekul kaardistati edasiste arengute kavandamiseks Euroopa taimetervise probleemid ja prioriteetid, eesmärgiks ühisprojektide algatamine. Välja valiti 10 projekti, mis käivituvad 2012. aastal. Põllumajandusministeerium rahastab Eesti teadlaste osalemist järgnevates ringtestides:

- „*Current and emerging phytophthoras: research supporting risk assessment and risk management*” („Tänased ning tulevased *Phytophthora*’d: teadustugi riskianalüüsile ja riskide ohjamisele”);
- „*Assessment of the risk posed by ornamentals and tomato seeds infected by Pospiviroids to tomato crops and evaluation of Pospiviroid detection protocols for seed testing in tomato*” („*Pospiviroid*’iga nakatunud dekoratiivtaimedest ja tomatiseemnetest tuleneva riski analüüs ning tomatiseemnetest *Pospiviroidi* määramise meetodite hindamine”);
- „*Phytosanitary diagnostic, on-site detection and epidemiology tools for fire blight*” („Viljapuude bakterpõletiku fütosanitaarse diagnostika, kasvukoha ning epidemioloogia määramismetoodikad”).

Jätkusuutliku toidutootmise, tervise ja heaolu võrgustiku (SUSFOOD) tööühma eesmärgiks oli välja töötada ERA-NET projekt, mille rahastamise ettepanek kiideti heaks Euroopa Liidu 7. raamprogrammi juhtkomisjoni poolt 2011. aastal. Partnerriigid esitasid ülevaated riiklikest programmidest ja käimasolevatest toidutootmise projektidest, samuti töötati välja ERA-NET projekti eesmärgid ja tööülesanded.

Üheks tähelepanuväärseks protsessiks Euroopa teadusmaastikul on Euroopa Liidu ühiste teadusprogrammide kavandamine. Nende peamine eesmärk on reageerida ühiskondlikele probleemidele ja uutele katsumustele. Põllumajandusministeerium osaleb teaduse ühiskavandamise initsiatiivis „Põllumajandus, toiduga varustatus ja kliimamuutused” („*Agriculture, Food Security and Climate Change JPI FACCE*”), mille eesmärgiks on edendada koostööd, koosteguvust ning teadlaskonna võrgustiku loomist põllumajanduse, toiduga varustatuse ja kliimamuutuste valdkonnas.

Põllumajandusministeerium osaleb partnerina teaduse ühiskavandamise initsiatiivi „Põllumajandus, toiduga varustatus ja kliimamuutused” algatatud pilootprojektis nimega „*A detailed climate change risk assessment for European agriculture and food security in collaboration with international projects*” (*The FACCE JPI Knowledge Hub*). Selle pilootprojekti teadusvõrgustiku taotlusvoor on suunatud Euroopa kõrgetasemelistele teadusgruppidele. Ühine teadusvõrgustik kliimamuutuste valdkonnas luuakse esialgu kolmeks aastaks. Teadusvõrgustik hõlmab kolme alavaldkonda: põllukultuurid, loomakasvatus ja rohumaad ning kaubandus ja majandus. Kokku esitati 96 osalemise soovivaaldust, nendest 76 tunnistati abikõlblikuks ning kutsuti esitama ühist projektitaotlust. 19. detsembril 2011 esitasid 67 partnerit 17 riigist ühise projektitaotluse. Reaalne teaduslik koostöö nimetatud pilootprojekti raames algab 2012. aasta kevadel.

Abi saajast abi andjaks

Kai Kasenurm

1990ndate aastate alguses toimusid ühiskondlikus korras põhjalikud ümberkorraldused, taasiseseisvunud riigi välissuhtlus tuli rajada vundamendist alates. Põllumajandusministeerium näitas siin üles küllaltki suurt aktiivsust, liitudes kiirelt ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooniga (FAO) ning seades sisse suhted paljude välisriikidega koostöölepingute näol.

Rahvusvahelistest organisatsioonidest oligi üheks suuremaks abiandjaks FAO, kellega algas koostöö 1993. aastal. Kokku teostus umbes 20 tehnilise abi projekti. Olulisemateks võib pidada projekte „Toidukontrolli tugevdamine“, „Pikaajalised prognoosid säästva põllumajandusstrateegia kujundamiseks“ ning „Jätkusuutliku veemajanduse ja maaparanduse arendamine Eestis“, mis aitasid kaasa pikemaajalise strateegilise planeerimise suutlikkuse tõstmisele.

Põllumajandusministeeriumi kõige olulisemateks kahepoolseteks koostööpartneriteks on olnud Holland, Saksamaa, Soome ja Taani, kelle kaasabil reformiti enamik Eesti põllumajanduse valdkondi. Lisaks kaasati olukorra hindamisel ja poliitikate väljatöötamisel mitmeid väliseksperte, kelle viibimine Eestis vältas, olenevalt ülesandest, kas paar nädalat või paar aastat. Viimane välisekspert lahkus Eestist 2002. aastal. Kümme aastat pärast siirde algust olid põllumajandusstruktuur ja selle reeglid stabiliseerunud. Täielikult muudeti omandisuhteid,

Siim Tiidemann

tootmine oli uuele tasemele tõusnud, seati sisse kaasaegsetel alustel toimuv turuanalüüs ja infosüsteem ning võeti vastu otsus üle võtta Euroopa Liidu põllumajanduse ja maaelu poliitika põhimõtted ning reeglid.

Eesti ja Euroopa Liidu vahel seati sisse ametlikud suhted 1991. aasta augustis pärast seda, kui Euroopa Ühendus tunnustas Eesti iseseisvust. Eesti ja Euroopa Komisjoni vahel allkirjastati 1991. aasta detsembris raamleping. Phare programm oli üks peamisi Euroopa Liidu poolt finantseeritavaid abiprogramme, mille eesmärgiks oli aidata Kesk- ja Ida-Euroopa riikidel valmistuda Euroopa Liitu astumiseks, toetades eelkõige Kopenhaageni kriteeriumide täitmist. Abi andmine toimus vastavalt prioriteetidele, mis on kirjas liitumispartnerluse lepingus. Liitumispartnerluse leping oli omakorda aluseks kahele dokumendile: Vabariigi Valitsuse tegevuskavale ja Eesti riiklikule arengukavale. Perioodil 1992–2006 oli Phare toetus põllumajandussektoris suunatud peamiselt kahele prioriteedile: institutsionaalne areng ja investeringud, sh ehitati Phare rahadega valmis Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti (PRIA) IT-süsteemide võrgustik, samuti hangiti loomsete jäätmete käitlemise tehase sisseseade.

Teiseks olulisemaks programmiks oli SAPARD – ajavahemikul 2000–2006 Kesk- ja Ida-Euroopa riikide põllumajandusele ja maaelule antava erakorralise liitumiseelse

abi programm, mille rakendamise aluseks oli kandidaatriikide poolt koostatav maa-elu arengukava. Programmi eesmärgiks oli lahendada prioriteetsed probleemid, et tagada kandidaatriikide põllumajandussektori ja maapiirkondade säästev areng ning

aidata rakendada ELi seadusandlust ühise põllumajanduspoliitika ja sellega seotud poliitikate osas. Kui Phare oli peamiselt suunatud riigiasutustele, et ELi nõudeid täita, siis SAPARDi eesmärk oli aidata järele põllumajandussektorit.

Osalemine arengukoostöös abiandjana

Välispoliitiliste eesmärkide täitmiseks ning doonor- ja sihtriikidega suhete arendamiseks, samuti võimalike kaubanduspartnerite ringi laiendamiseks osaleb Põllumajandusministeerium kahepoolses ja multilateraalses arengukoostöös alates 2003. aastast, mil korraldati rahvusvaheline seminar „WTO protsessi mõju siirderiikide põllumajandustele”.

Kahepoolne arengukoostöö on suunatud eelkõige riikidele, kus meil on võimalik oma kogemustele tuginedes pakkuda lisaväärtust. Selleks oleme koostöös ministeeriumi valitsemisala asutuste ja hallatavate asutustega kaardistanud konkreetseid koostöövaldkonnad, kus Eesti eksperdid saaksid pakkuda ekspertabi. Koostöö põhineb riikidevahelisel partnerlusel ja mõlemapoolsel huvitatusel. Allkirjastatud on koostöölepingud Georgia, Kosovo, Moldova, Türgi, Ukraina ja Valgevenega. Lisaks nimetatule teeme koostööd riikidega, kes tunnevad huvi Eesti spetsiifilise kogemuse vastu ELi liitumiseelse ettevalmistusprotsessi kohta. Peamisteks teemadeks, mille raames oleme partnerriike nõustanud, on ettevõtete vastavusse viimine ELi nõuetega, toiduohutus, maaelu arendamine, makseagentuuri loomine ja siseauditi protseduuride väljatöötamine.

Äramärkimist väärrib ka esimene mestimisprojekt pikaajalise ekspertabi andmiseks. 2009. aastal kiideti heaks Eesti–Hollandi–

Hispaania konsortsiumi poolne pakkumine teostamiseks mestimisprojekti põllumajandusliku keskkonnameetme pilootimiseks Türgi Euroopa Liiduga liitumise eelse IPARD programmi raames. Eesti osaleb projektis noorempartnerina, kaasatud on Põllumajandusministeerium, PRIA ja Põllumajandusuuringute Keskus.

Oleme saanud oma arenguks toetust ja kasulikke nõuandeid paljudelt rahvusvahelistelt organisatsioonidelt ning tulenevalt oma võimalustest panustame nüüd omakorda nende töö jätkamise ja tõhustamise. Samuti pakuvad rahvusvahelised organisatsioonid võimalust jagada toetust nendele piirkondadele, riikidele ja inimestele, kelleni me kahepoolset koostööd tehes ei ulatu.

Oleme kavandamas ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) raames usaldusfondi loomist, mille eesmärgiks on FAO kaudu toetada arenguriike, realiseerimaks nende arengueesmärke põllumajanduse, kalanduse ja metsanduse valdkonnas. Lisaks võttis Rahvusvahelise Põllumajanduse Arengu Fondi (IFAD) juhatus detsembris 2011 vastu otsuse toetada Eesti ühinemist IFADiga. Ühinemise peab heaks kiitma IFADi nõukogu, mis koguneb korralisele istungile 2012. aasta veebruaris. IFADi eesmärgiks on vaesuse vähendamine maapiirkondades, finantseerides põllumajanduse arendamise projekte arenguriikides.

Koostööprojekt põllumajandusliku keskkonnatoetuse väljatöötamiseks Türgis

Eike Lepmets

Põllumajandusministeeriumi maaelu arengu osakond osales 2011. aastal aktiivselt Türgi Vabariigi Euroopa Liiduga liitumise ettevalmistamise protsessis. Üheaastase mestimisprojekti (IPARD *twinning*) eesmärgiks oli aidata Türgi põllumajandusministeeriumil välja töötada maaelu arengukavade kohustuslikuks meetmeks olev põllumajanduslik keskkonnatoetus. Tegemist on administratsiooni ja ka põllumajandustootjate jaoks ühe kõige keerulisema toetusega, mille edukas rakendamine aitab samas aga kaasa põllumajandusmaastike ilme kujundamisele ja keskkonnaväärtuste säilimisele.

Põllumajandusliku keskkonnatoetuse väljatöötamine on kompleksne tegevus, kus esmalt määratletakse piirkonna keskkonnaväärtused ja nendega seotud probleemid ning seejärel püütakse välja selgitada, milliseid majandamisviise oleks parema keskkonnaseisundi saavutamiseks vaja järgida. Neid meetmeid ei pea aga kõik põllumehed järgima – tegemist on vabatahtlike nõuetega ning nende järgimisega kaasnevad saamata jäänud tulu ja lisakulud kompenseeritakse toetuse andmise kaudu. Samaaegselt tuleb välja töötada ka põhjalik nõuete järgimise kontrollsüsteem ja toetusega kaasneva mõju hindamise põhimõtted. Toetuse väljatöötamise puhul on oluline tagada hea koostöö põllumajandusnõustajate ning erialaorganisationsioonidega. Kõigile nimetatud aspektidele pöörati ka projektis tähelepanu.

Projekti juhtivaks partneriks oli Hollandi Riiklik Maa- ja Veekasutuse teenistus (DLG) ning juuniorpartneriteks PRIA (Eesti) ja Galiitsia provintsi arendusühing (Hispaania). Eestist osalesid projektis Põllumajandusministeeriumi, PRIA ja Põllumajandusuuringute Keskuse spetsialistid.

Antud projekt on üks esimesi, milles Eesti on ametlikult mestimisprojekti partneriks. Eesti kutsuti Hollandi poolt projektis osalema eelkõige aktiivse ja sihipärase tegevuse tõttu rahvusvahelisel areenil. Eriti aktiivselt on selles osas silma paistnud Põllumajandusuuringute Keskuse põllumajanduskeskkonna seire büroo, mille juhataja kutsuti seetõttu Türgi projekti pikaajaliseks kohapeal resideerivaks eksperdiks.

Põllumajanduskeskkonna seire ja hindamise alaste ettekannete pidamine, kõrge loodusväärtusega alade määratlemise projekti tutvustamine, põllumajanduskeskkonna alaste avalike hüvede väärtustamine jms teemad on olnud need, kus Eesti on Euroopas silma paistnud. Vähetähtis ei ole ka Eesti enda mõne aasta tagune kogemus Euroopa Liiduga liitumise ettevalmistamisel, mille puhul asjakohaste pilootprojektide rakendamine ning välisekspertide teadmiste kasutamine olid otseselt kohaldatavad ka Türgis.

Kui esialgu tundus projektis osalevatele ekspertidele, et meie kogemus on teiste juhendamiseks ehk veel liiga värske ja napp, siis

Türgi ja Eesti eksperdid tööhoos, 2011.

tegelikkuses on Eesti eksperdid osutunud väga tõsiseltvõetavateks ning tagasiside projekti kasusaajate ja teiste partnerite poolt on olnud väga hea. Samas on projektis osalemine Eesti ekspertidele ka palju andnud. Lisaks enesekindluse tõstmisele (*à la* „oleme täitsa tegijad“) oleme omandanud väga väärtuslikke praktilisi teadmisi meeskonnatöö osas, kuna iga missiooni tarvis moodustati

uus meeskond, kes pidi kohe tulemuslikult tööle asuma. Samuti võib kasulikuks pidada enda proovilepanemist ajajuhtimise, enesekehtestamise ja esinemisostkuste alal ning eneseväljendust inglise keeles nii kõnes kui kirjas.

Soovitus teistele – hakake väljapakutud võimalusest julgelt kinni!

Põllumajandusministeeriumi tegevusvaldkonnad aastal 2011

Toit ja toiduohutus

Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas olev toiduohutuse tegevusvaldkond hõlmab toiduohutuse, loomatervise, veterinaarpraksise, loomakaitse, põllumajandusloomade aretuse, taimetervise, taimekaitse, sortide registreerimise ja sordikaitse, seemne ja taimse paljundusmaterjali tootmise ja turustamise, väetiste ja sööda käitlemise, mahepõllumajanduse ning aiandustoodete kvaliteedi valdkonna korraldamist.

Meie eesmärk on terve inimene, terve ja kaitstud loom, ohutum elukeskkond.

Toidu märgistamise nõuded muutuvad täpsemaks

Külli Johanson

Toidu märgistus annab tarbijale esmase ja olulisima alginfo valikute tegemiseks. Toidu märgistamise nõuete üldpõhimõte on, et toidu märgistus ei tohi tarbijat eksitada. See tähendab, et märgistus peab andma õiget teavet toidu olemuse, koostise, päritolu ja teiste oluliste tunnuste kohta. Samuti ei tohi märgistus, toidu reklaam ning muu esitlemine viidata haigusi tõkestavatele, ravivatele või leevendavatele omadustele.

Euroopa Liidus on toidu märgistamise nõudeid ühtlustatud 1979. aastast alates. Tarbijale vajaliku info andmise kõrval on selle eesmärgiks ka ühtsete nõuete tagamine Euroopa Liidus, võimaldades nii kaupade vaba liikumise. Euroopa Liidu Teatajas ilmus 22. novembril 2011 määrus nr 1169/2011, mis asendab seni kehtinud toidu märgistamist reguleerivad põhidirektiivid. Kuigi jäävad kehtima olemasolevad nõuded, sisaldab määrus ka olulisi uusi nõudeid. Uues määru- ses sätestatakse toidualast teavet, eelkõige

toidu märgistamist reguleerivad üldpõhimõtted, nõuded ja käitleja vastutus. Määrust kohaldatakse igasuguse lõpptarbijale ettenähtud toidu suhtes, sh toitlustusettevõtete poolt tarnitava toidu ja toitlustusettevõtetele tarnimiseks ettenähtud toidu suhtes.

Määruse eelnõu arutelud kestsid kolm aastat. Eesti eesmärgiks oli, et toidu päritoluriigi kohta kehtestataks täpsemad nõuded. Kuigi konsensuse puudumise tõttu ei olnud võimalik kehtestada koheselt uusi nõudeid päritolule, jääb Euroopa Komisjoni kohustuseks täpsemate nõuete väljatöötamine lähitulevikus. Samuti pidasime oluliseks minimaalse tähemärgi suuruse kehtestamist ja teksti kontrastsuse nõuet tausta suhtes, kuna tarbijatel on olnud probleeme toidu märgistusel esitatud teabe nähtavusega.

Toitumisalase teabe kohustuslikuks muutmist toetasid üksmeelselt kõik liikmesriigid, arutelu hõlmas vaid konkreetsete toitainete

lisamist. Eesti ja paljude teiste liikmesriikide soovil lisati kohustuslikku loetellu ka valk kui oluline toitaine. Selline üksmeel puudus aga alkoholsete jookide reguleerimise osas, mistõttu koostisosade loetelu ja toitumisalase teabe esitamist peab Euroopa Komisjon veel hindama. Hinnang valmib kolme aasta pärast, samuti eelnõu ettepanek täpsemate nõuete ja erandite osas. Eesti üldiselt toetas koostisosade loetelu esitamist alkoholsetel jookidel, kuid soovis erandit õlle, veini, puuvilja- ja marjaveini ning piiritusjookide puhul. Toitumisalase teabena piisaks meie arvates alkoholsetel jookidel vaid energiasalduse esitamisest, kuid alles pärast Euroopa Komisjoni täpsemat hinnangut otsustatakse, milline info on tarbijatele vajalik.

Toon järgnevas lühiülevaate määruse uutest nõuetest.

Toitumisalane teave võimaldab tarbijatel teha tasakaalustatud ja tervislikumaid toitumisvalikuid. Pakendatud toitude märgistusel peab tulevikus andma toitumisalase teabe ehk teabe toidu energiasalduse ning rasvade, küllastunud rasvhapete, süsivesikute, suhkrute, valkude ja soola koguse kohta. Siiani oli sellise teabe andmine vabatahtlik. Vabatahtlikult võib toitumisalases teabes esitada määruses loetletud mineraaltoitaineid ja vitamiine, mida esineb märkimisväärses koguses, st vähemalt 15% võrdluskogusest ehk päevasest soovitatavast kogusest, jookide puhul vähemalt 7,5% võrdluskogusest.

Märgistuse selguse ja parema loetavuse tagamiseks on tehtud mitmeid täiendusi. Kohustuslik teave tuleb märkida silmatorkavasse kohta, hästi nähtavalt, selgesti loetavalt, seda ei tohi mingil viisil peita, varjata ega katkestada muu teksti või kujunduslike elementidega. Loetavuse nõue hõlmab muuhulgas näiteks ka seda, et tekst peab olema tausta suhtes kontrastne. Lisaks eelnevale kehtestatakse minimaalseks tähemärgi suuruseks 1,2 mm, varem tähemärgi suurust sätestatud ei ole.

Päritoluriigi või lähtekohta esitamine muutub 13. detsembrist 2013 kohustuslikuks värske,

jahutatud ja külmutatud sea-, lamba-, kitse- ja kodulinnuliha puhul. Samaks ajaks sätestatakse täpsemalt päritoluriigi esitamise nõudeid toidu puhul, mille märgistusel esitatud päritoluriik või lähtekoht erineb toidu põhilis(t)e koostisosa(de) päritolust. Euroopa Komisjonile on pandud kohustus analüüsida päritoluriigi esitamise vajadust ka muude toitude puhul, nagu näiteks teised lihaliigid (uluki- ja küülikuliha), koostisosana kasutatav liha, piim, töötlemata toidud, piimatoodete koostisosana kasutatav piim, ühest koostisosast tooted ning koostisosad, mis moodustavad toidus üle 50%. Koostisosana kasutatava liha puhul peab päritoluriigi või lähtekohta esitamise hindamine olema Euroopa Komisjoni poolt lõpule viidud 13. detsembriks 2013, teiste eelnimetatud toitude puhul hiljemalt 13. detsembriks 2014.

Esitatakse lisanõudeid toidu eksitava märgistamise vältimiseks. Ei ole lubatud toidu nimetuses, kirjelduses ega pildina rõhutada teatud toidu või koostisosa olemasolu, kui tegelikult on toidus loomulikult sisalduv või tavaliselt kasutatav koostisosa asendatud teise koostisosaga. Kui loomulikult sisalduv või tavaliselt kasutatav koostisosa on asendatud sellest erineva koostisosaga, peab märgistusel toote nimetuse vahetus läheduses olema selge märge selle koostisosa kohta, mida on osaliselt või täielikult asendamiseks kasutatud (nt „piimarasv asendatud taimse rasvaga“).

Tarbivad saavad senisest enam teavet ka lihatoodete koostise ja olemuse kohta. Lihatoodete, lihavalmististe ja kalatoodete puhul, mis sisaldavad erinevat loomset päritolu lisatud valke, sh hüdrolyüsitud valke, esitatakse toidu nimetuses ka viide kõnealuste valkude sisaldusele ja nende päritolule. Külmutatud liha, lihavalmististe ja töötlemata kalatoodete puhul peab esitama külmutamise kuupäeva. Kui vorstitoote kest ei ole söödav, tuleb see märgistusel ära märkida.

Valiku tegemine muutub lihtsamaks ka allergikutele. Pakendamata toitude puhul on kohustuslik esitada allergiat põhjustada võivad koostisosad müügikohas. Pakendatud toitude puhul esitatakse sellised koostisosad

koostisosade loetelus sellisel viisil, et nad eristuksid teistest koostisosadest kirjastiili või taustavärvi abil. Allergiat põhjustavate koostisosade loetelus on gluteeni sisaldavad teraviljad, koorikloomad, munad, kalad, maapähklid, sojaoad, piim, pähklid, seller, sinep, seesamiseemned, lupiin, molluskid, vääveldioksiid ja sulfitid.

Kataloogist, internetist või muude sidevahendite kaudu müüdava toidu puhul peab tarbija saama enne ostu sooritamist kogu märgistusel nõutud teabe, v.a minimaalse säilimisaja tähtpäev, mis peab olema kättesaadav hiljemalt toidu kättetoimetamise ajal. Toidualase teabe esitamise eest vastutab

käitleja, kelle nime või ärinime all toitu turustatakse, või kui nimetatud käitleja ei ole asutatud Euroopa Liidus, siis ELi turule importija.

Uued toidu märgistamise nõuded jõustusid 13. detsembril 2011, kuid need muutuvad kohustuslikuks alates 13. detsembrist 2014, toitumisalase teabe nõuded alates 13. detsembrist 2016. Enne nimetatud kuupäevi turule viidud või märgistatud tooteid, mis ei vasta määruse nõuetele, võib turustada kuni varude lõppemiseni. Sellega antakse ettevõtjatele võimalus kohaneda uute nõuetega ning viia oma toodete märgistused järk-järgult uute nõuetega vastavusse.

Geneetiliste ressursside säilitamiseks ja turustamiseks võimaluste loomine

Külli Kaare

Põllumajanduskultuuride geneetiliste ressursside kogumise ja säilitamise eesmärgiks on sordilise ning liigilise mitmekesisuse kaitsmine ja säilitamine.

Taimesordid, aretusmaterjalid ja rahvaaretised on inimkonna kultuuriväärtus ning seega tuleb tagada kogutud ja säilitatud materjali elujõus püsimine. Sama oluline on tagada säilitatud materjali kättesaadavus – seda nii õppe- ja teadustöötajatele kui ka tootjatele –, mis võimaldab geenipankades säilitatavat materjali kasutada põllumajandustootmise

Vahur Mõttus

mitmekesisustamisel.

Põllumajandusministeeriumi arengukava „Põllumajanduskultuuride geneetilise ressursi kogumine ja säilitamine aastateks 2007–2013” täitmiseks säilitavad põllumajanduskultuuride geneetilist ressursi Jõgeva Sordiaretuse Instituut, Eesti Maaülikooli taimebiotehnoloogia osakond EVIKA, Eesti Maaülikooli Polli Aiandusuuringute Keskus, Tartu Ülikooli Botaanikaaed ning Tallinna Tehnikaülikooli Geenitehnoloogia instituut.

Geneetiliste ressursside turustamiseks võimaluste loomine

Toidus ja looduskeskkonnas kasutatavate taimede geneetiliste ressursside säilitamine *in situ* ehk ökosüsteemis ja loodusliku

elupaiga raames toimub nende seemnete turustamise võimaluse loomise teel. Geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud

sortidele olid kehtivad seemnete ja segude turustamiskõrged liialt kõrged. Alates 2008. aastast on Euroopa Komisjon vastu võtnud kolm direktiivi, mis sätestavad geneetiliste ressursside turustamistingimusi. Põllumajandusministeeriumi toiduohutuse osakonna taimse materjali büroo on kolme direktiivi sätete alusel täiendanud ühte seadust ja seitset määrust ning välja töötanud kaks uut põllumajandusministri määrust.

Käesolevaks aastaks on seaduse ja määruste täiendustega sätestatud erandid vastavalt põllukultuuride, seemnekartuli ja köögiviljakultuuride geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sortide seemnete ning säilitussegude turustamiseks. Võrreldes tavasordiga on põllukultuuride, seemnekartuli ja köögiviljakultuuride geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sortide seemnete puhul eranditeks leebemad nõuded sordi registreerimisel, sordilehte võtmisel, tootmisel ja turustamisel. Säilitussegude puhul on leebemad nõuded segu komponentidele.

Tagamaks seda, et geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sortide seemnete ja säilitussegude turustamine toimuks taimede geneetiliste ressursside säilitamise kontekstis, on ette nähtud piirangud, eelkõige seoses päritolupiirkonnaga. Päritolupiirkonnaks on Eesti ning turustada tohib ainult Eestis, välja arvatud köögiviljakultuuride seemned väikepakendites eritingimustes kasvatamiseks. Põllukultuuride, seemnekartuli ja köögiviljakultuuride geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sortide seemnete ja säilitussegude puhul on määratud turustamise kogused aasta kohta. Säilitussegude turustamine toimub turustamislubade alusel, kus on määratud ka säilitussegu turustamise kogused aasta kohta.

Käesolevaks aastaks on geneetiliste ressursside säilitamiseks ettenähtud sortidest Eestis sordilehte võetud ja turustada lubatud kolm kartulisorti: sort 'Jõgeva kollane' on võetud sordilehte 3. märtsil 2010, sordid 'Väike verev' ja 'Endla' on võetud sordilehte 31. märtsil 2011.

Mahepõllumajanduse arengukava 2007–2013 rakendamine

Eve Ader

Väljend mahepõllumajandus võeti kasutusse mahepõllumajanduse seadusega 1997. aastal. Kümme aastat hiljem, 2007. aasta kevadel kinnitas põllumajandusminister mahepõllumajanduse arengukava ja selle rakendusplaani. Põllumajandusministeeriumi mahepõllumajanduse büroo ülesanne on valdkonna õigusaktide täiustamise kaudu luua tingimused arengukava elluviimiseks,

korraldada arengukavas ettenähtud tegevusi, hinnata koostöös Mahepõllumajanduse Koostöökogu ja järelevalveasutustega rakendusplaani eesmärkide saavutamist.

Vastavalt Põllumajandusministeeriumi 2011. aasta hankeplaanile sõlmiti mahepõllumajanduse büroo initsiatiivil arengukava eesmärkide saavutamiseks kokku 25

hankelepingut, neist 15 tegevust rahastati maaelu arengukava (MAK) vahenditest ja 10 riigieelarvest. Arengukava eesmärkide täitmisest ülevaate saamiseks, arengukava 2014–2020 ettepanekute kogumiseks ja MAK 2007–2013 mõjude hindamiseks mahepõllumajandusele korraldati 2011. aastal kaks kahepäevast seminari.

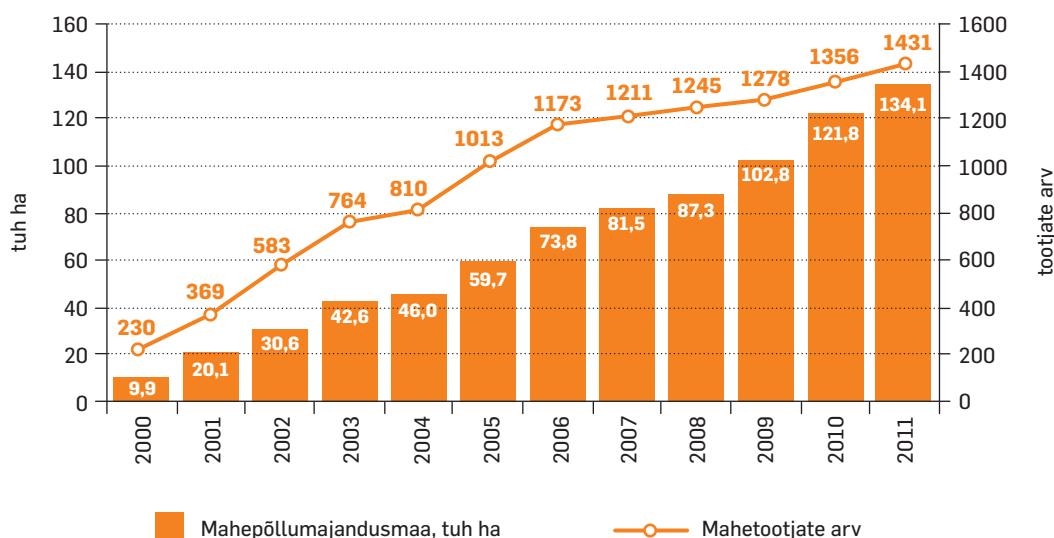
Mahepõllumajanduse arengukavas on mahe-
tootjate konkurentsivõime tõstmise üheks meetmeks mahepõllumajandusliku tootmise toetuse maksmine. MAK 2007–2013 alameetme 2.3.2 „Mahepõllumajandusliku tootmise toetus“ rakendamise-
ga kaasnes mahepõllumajandusliku maa oluline suurenemine, ületades mahepõllumajanduse arengukava lõppeesmärki juba 2010. aastal. 2011. aastal oli mahe-
tootjaid 1431 ning mahepõllumajandusliku maa pindala 134 057 hektarit (ligi 14% kogu põllumajandusmaast). Maheloomakasvatuse ning mahe-
mesinduse arengu soodustamiseks täiustas mahepõllumajanduse büroo 2009. aastal mahepõllumajandusliku tootmise toetuse maksmise põhimõtteid ning toetust hakati maksma karjatatavate loomade, kodulindude, sigade, küülikute ja mesilaste mahepidamise eest. Võrreldes 2008. aastaga suurenes 2011. aastal mahepõllumajanduslikult peetavate sigade arv üle viie korda, küülikute arv 4,5 korda, kodulindude arv ligi kolm korda,

mesilasperede arv kahekordistus, veiste arv suurenes 58% ja lammaste arv 37%.

Uueks algatuseks on alates 2010. aastast Põllumajandusministeeriumi tellimisel ja koostöös Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutusega toimuv parima mahetootja ja parima mahetoote konkursi korraldamine. Konkursi eesmärgiks on tunnustada mahetootjaid ja -töötlejaid, kes panustavad mahetoidu tootmisse. 2011. aastal pälvis 10 nominendi hulgast tiitli parim mahetootja 2011 Jaan ja Anne Kiideri OÜ Riido Ökotalu Saaremaal. Parima mahetoote konkursile 14 ettevõtte poolt esitatud 29 tootest tunnustati 2011. aasta parimaks Katrin Seppa-Silmere valmistatud šokolaadikreem kamaga.

Mahepõllumajanduse ja mahetoidu tutvustamiseks avalikkusele korraldatakse koostöös Mahepõllumajanduse Koostöökoguga Vabaõhumuuseumi leivapäeval Sassi-Jaani talu õuel mahetooteid tutvustav väljapanek, mahetootjad pakuvad mahetooteid nii maitsta kui müüa, avatud on mahetoorainest toidu valmistamise töötoad nii lastele kui täiskasvanutele, jagatakse mahepõllumajanduse trükiseid ning selgitatakse välja küllastajate lemmikmahetoode. 2011. aastal osales küsitlusel 192 küllastajat ja nende lemmikmahetooteks osutus OÜ Mahetalu Terav tomatikaste.

Mahepõllumajandusmaa ja mahetootjate arv aastatel 2000–2011

Mahepõllumajanduse arengukava üheks oluliseks tegevuseks on koolides ja lasteaedades mahepõllumajanduse tutvustamine ja mahetoidu kasutusele võtmise propageerimine. Põllumajandusministeeriumi initsiatiivil ja finantseerimisel kutsuti Eestisse lektorid Rootsist ja Saksamaalt tutvustama koolides mahetoidule ülemineku praktilisi kogemusi, samuti koostati trükis „Mahetoit lasteasutustes“. Trükises antakse soovitusi mahetoidule üleminekuks lasteasutustes ja kirjeldatakse teiste riikide kogemusi mahetoidu kasutamisel. Põllumajandusministeeriumi algatusel ja rahastamisel korraldati 2011. aastal lasteasutustele kuus mahetoidu teemalist seminari. Lasteasutustes mahetoidu kasutusele võtmise edendamiseks tehakse koostööd Sotsiaalministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi, Tallinna Haridusameti, lasteaedade ja koolide, mahepõllumajanduse organisatsioonide, mahetootjate, -töötajate ja -turustajatega. Mahepõllumajanduse propageerimiseks valmis põllumajandusministeeriumi tellimisel ja kaasabil 2011. aastal „Jänku Jussi“ animafilmide sarja raames esimene mahepõllumajandusteemaline animafilm „Jussi vanaisa mahetalu“ ning lastekas.ee ja Facebooki lehel kuulutati välja mahepõllumajanduse

teemaline auhinnamäng.

Ka mahepõllumajandusalaste trükiste väljaandmine on arengukava üks tegevustest, mida juhib ja koordineerib mahepõllumajanduse büroo. Trükisest „Mahepõllumajandus Eestis, 2011“ (eesti–inglise keeles) saab lühifotot mahepõllumajanduse ajaloo, mahetootmise, -töötlemise ning -turustamise, järelvalve, toetuste, teadusuuringute jms kohta. 2011. aastal avaldati viis mahetootjatele mõeldud trükist ja kaks juhendmaterjali mahetöötajatele: „Abiks mahepõllumajandussaaduste väikekäitlejale“ I osa (puuviljad, marjad, köögiviljad) ja „Abiks mahepõllumajandussaaduste väikekäitlejale“ II osa (liha). Trükiseid jagatakse koolituspäevadel. Internetis on need Põllumajandusministeeriumi veebilehel www.agri.ee ja Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutuse veebilehel www.maheklubi.ee.

Põllumajandusministeeriumi tellimisel korraldatakse igal aastal erinevates maakondades asjahuvilistele mahepõllumajanduse nõuete, tunnustamise ja mahetoetuse taotlemise tutvustamiseks tasuta infopäevi ning vastavaid koolitusi mahetootjatele – 2011. aastal kokku 95 päeva. Mahetootjate seminaridele on kutsutud välislektoreid. Mahepõllumajanduse nõuande parendamiseks ja

Mahepõllumajanduse arengukava hindajad 13. detsembril 2011. a Arossa Villas Võrumaal.

nõuandesüsteemi tutvustamiseks on Põllumajandusministeeriumi tellimisel korraldatavatele koolitustele kohustuslik kaasata konsulente. Mahebüroo algatusel korraldati konsulentidele 2011. aastal neli mahepõllumajandusalast seminari.

Mahepõllumajanduse järelevalve parendamiseks toimuvad üks kord aastas Põllumajandusministeeriumi tellimisel ning mahebüroo ametnike osalusel Veterinaarja Toiduameti ning Põllumajandusameti mahepõllumajanduse järelevalveametnike õppused praktilise inspekteerimise ja tulemuste analüüsiga. Põllumajandusministeerium andis 2011. aastal välja inspektorite ja tootjate töö lihtsustamiseks trükise „Mahepõllumajanduse nõuete selgitus tootjatele“. Põllumajandusministeeriumi tellimisel korraldatakse inspektoritele, konsulentidele ja mahetootjatele vähemalt üks välisloogiga ühisseminar aastas. 2011. aastal oli teemaks maheseakasvatus.

Põllumajandusministeeriumi tellimisel viidi

2011. aastal Tallinnas ja Tartus läbi tarbija-uuring eesmärgiga saada ülevaade, kuidas on muutunud mahetoidu tarbijate teadlikkus mahepõllumajandusest, mahetoidust ning ökomärgist, võrreldes 2007. aasta tarbija-uuringu tulemustega. Selgus, et mahetoidu teavitustöö ja reklaami osas on veel palju ära teha, sest 55% küsitlusele vastajatest pidas seda praegu veel ebapiisavaks ja vaid 30% oli praeguse informeeritusega rahul.

Avalikkusele mahepõllumajanduse tutvustamiseks valmis 2011. aastal Põllumajandusministeeriumi tellimisel koostöös SAga Eesti Maaülikooli Mahekeskus kolm mahetoitu tutvustavat videoklippi („Mis on mahetoid?“ , „Miks eelistada mahetoidu?“ , „Miks on mahetoid hea loodusele ja Sinule?“), milles selgitatakse kõige olulisemaid põhimõtteid, mille poolest erineb mahetootmine tavatootmisest ja kuidas mahetoidet märgistatakse. Klipid on kättesaadavad ministeeriumi veebilehel www.agri.ee ja YouTube'i keskkonnas <http://www.youtube.com/maheklubi>.

*Mahetoidu degusteerimine Eesti Vabaõhumuuseumis Sassi-Jaani talu õuel
Eesti leiva päeval 18. septembril 2011.*

Kokkuvõtteks võib öelda, et mahepõllumajanduse arengukava 2007–2013 rakendamise tulemusel on paranenud mahesektori konkurentsivõime, laienenud mahetoodete turg, tõusnud tarbija teadlikkus ja huvi mahe-toidu vastu. Eesti elanike teadlikkus mahetoodetest, nende erinevusest tavatoodetega võrreldes ning eelistest võiks siiski olla suurem. Kuigi mahepõllumajandusliku maa osas on arengukava 2013. aasta eesmärk

ületatud, on mahetöötlemisega tegelevate ettevõtete arv prognoositust väiksemaks jäänud (2011. aastal oli 56 ettevõtet), samuti ka kodumaiste mahetoodete osa Eesti toiduturul (2010. aastal oli kohalike mahetoodete osakaal kogu jaekäibest 0,36%, koos imporditud mahetoiduga hinnanguliselt 1,5%). Seetõttu tuleb järgmistel aastatel nende eesmärkide saavutamist toetavatele meetmetele senisest rohkem tähelepanu pöörata.

Maaelu, põllumajandus ja toiduainetööstus

Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas olev maaelu, põllumajanduse ja toiduainetööstuse tegevusvaldkond hõlmab Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika ja selle tulevikuotsuste kujundamises osalemist ning selle elluviimist; Eesti maaelu arengukava ja riigiabi vastavate meetmete väljatöötamist ning rakendamist; põllumajandussaaduste tootmise, töötlemise ja kaubanduse reguleerimist; maaparanduse korraldamist; põllumajanduse ja metsanduse konkurentsivõime parandamist; keskkonna parandamist; maapiirkonna ettevõtluse ja elukeskkonna parandamist, sordi- ja tõuaretust.

Töötame selle nimel, et meil oleks kõrge elukvaliteediga jätkusuutlik maaelanikkond.

Eesti maaelu arengukava 2007–2013 rakendamisest ja maaelu arengu poliitika tulevikuväljavaadetest

Marko Gorban

Enam kui pool Eesti maaelu arengukava 2007–2013 (MAK 2007–2013) rakendamisest on 2011. aastaga seljataga. MAK 2007–2013 rakendamisega paralleelselt on juba mitu aastat käimas arutelud Euroopa Liidu programmiperioodi 2014–2020 eelarve ja sellest rahastatavate poliitikate teemal. Kui siiani keskendusid need arutelud eesmärkidele ja üldistele põhimõtetele, siis 2011. aasta suvel Euroopa Komisjoni poolt avaldatud ettepanekud ELi eelarve kohta ning

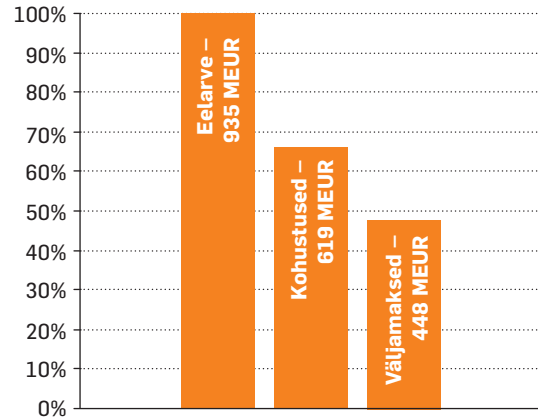
2011. aasta oktoobris avalikustatud ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) õigusaktide eelnõud andsid aruteludele selgemad piirjooned.

Käesolev kirjutis täidab kahte ülesannet: ühelt poolt vaatab ajas tagasi maaelu arengu poliitika rakendamisele ning selle tulemustele Eestis, teiselt poolt peaks andma aimu, millised on maaelu arengu poliitika tulevikuväljavaated.

MAK 2007–2013 rahalisest mõõtmest

MAK 2007–2013 eelarve käimasolevaks programmiperioodiks on 935 miljonit eurot. 2011. aasta lõpuks oli sellest 619 miljonit eurot, s.o 66% kaetud heakskiidetud projektidega. Toetustena on välja makstud 448 miljonit eurot (48% eelarvest). Kõrvutades omavahel kohustuste ja väljamaksete numbreid, selgub, et enam kui 72% heakskiidetud projektidest on ka tegelikkuses realiseerunud. Siinjuures võiks veel välja tuua vastavad näitajad ka telgede lõikes: konkurentsivõimele suunatud meetmete vahenditest on kohustustega kaetud 74% ja välja makstud 50%, keskkonnale suunatud meetmete vahenditest vastavalt 48% ja 47%, maapiirkonna elukvaliteedile ja maa-majanduse mitmekesistamisele suunatud meetmete vahenditest vastavalt 87% ja 48% ning kohaliku algatuse (Leader) vahenditest vastavalt 72% ja 33%.

MAK 2007–2013 vahendite kasutamine (seisuga 31.12.2011)

MAK 2007–2013 tulemustest

Eespool toodud rahalisi näitajaid vaadates tekib lugejal kindlasti küsimus, mida ühiskond MAK 2007–2013 kaudu põllumajandusse ja maaelusse suunatavate vahendite eest vastu saab. Selle ilmestamiseks toon siinkohal välja mõned näited.

Konkurentsivõime:

- korraldatud on ligikaudu 600 koolituspäeva u 12 tuhandele osalejale;
- toetatud on 415 noortaluniku tegevuse alustamist;
- nõustatud on üle 1500 põllumajandus- tootja;
- toetatud on üle 1900 mikropõllumajandusettevõtete investeringuprojekti;
- toetatud on 362 loomakasvatusehitiste projekti, mille abil rekonstrueeritakse ja rajatakse üle 50 tuhande veisekoha, ligikaudu 130 tuhat seakohta, enam kui 12 tuhat lambakohta, enam kui 1 miljon linnukohta;
- toetatud on 48 bioenergia investeringu projekti;

- toetatud on üle 50 metsasaadustele lisandväärtuse andmise projekti, toetuse abiga teostatakse metsa hooldusraiet enam kui 13 tuhandel hektaril, metsa uuendamist üle 170 hektari, laasimist üle 1200 hektari, taastatakse kahjustatud metsa ligikaudu 560 hektaril;
- toetatud on ligikaudu 120 põllumajandussaadustele lisandväärtuse andmise investeringuprojekti;
- toetatud on 12 uute toodete, töötlemisviiside ja tehnoloogiate alast koostööprojekti;
- ehitatakse, rekonstrueeritakse ja uuendatakse u 35 tuhat ha maaparanduse reguleerivat võrku ja 37 tuhat ha maaparandussüsteeme, 632 km juurdepääsuteid, üle 460 keskkonnarajatise;
- ühistegevuse edendamiseks on toetatud 12 tootjarühma loomist ja arendamist.

Keskkond:

- säilitatud on põllumajandusmaa jätkuv kasutus 359 tuhandel hektaril ebasoodsamas piirkonnas;

- hooldatud on 22 tuhat hektarit Natura 2000 põllumajandusmaad;
- keskkonnasõbralikult majandatakse 434 tuhat hektarit põllumajandusmaad;
- mahepõllumajandusliku tootmisega tegeletakse enam kui 100 tuhandel hektaril põllumajandusmaal;
- tagatud on 2772 ohustatud tõugu looma säilimine;
- kohaliku rukkisordi Sangaste kasvatamise tegeletakse 631 hektaril;
- hooldatud on 22 tuhat ha poollooduslike kooslusi;
- karjatatakse 102 tuhat looma;
- taastatud on 34 kilomeetrit kiviaedu;
- toetatud on 46 tuhat ha Natura 2000 erametsamaa säästvat kasutamist.

Maapiirkonna elukvaliteet ja maamajanduse mitmekesistamine:

- heaskiidu on saanud enam kui 600 majandustegevuse mitmekesistamise projekti (u pooled turismi valdkonnas), mille abiga plaanitakse maapiirkonda investeerida 115 miljonit eurot;
- üle 1200 külade uuendamise ja arendamise projekti, mille puhul ligikaudu 60% toetusest läheb seltsimajade, kultuurimajade jms avalikuks kasutamiseks mõeldud hoonete ehitamiseks, rekonstrueerimiseks ja sisustamiseks);
- ligikaudu 4400 Leader projekti;
- rajatakse ligikaudu 800 km interneti laiendusi.

Mis saab pärast 2013. aastat?

Euroopa Liidu tasandi arengutest rääkides võib öelda, et väga suuri muutusi maaelu arengu poliitikas kavandatud ei ole. ÜPP säilitab ka edaspidi oma senise kahesambalise struktuuri, millest esimene samm hõlmab otsetoetusi ja turukorraldusmeetmeid ning teine samm põhineb liikmesriikide poolt koostatavatel ja ELi poolt kaasrahastata-

vatel maaelu programmidel. ÜPP peaks senisest enam panustama ELi laiemate prioriteetide saavutamisse. Sellest tulenevalt on maaelu arengu poliitika kaasatud ELi tasandil ühisesse strateegilisse raamistikku. Riiklikul tasandil koostatakse ühise planeerimise osana Euroopa Komisjoniga läbiräägitavad ja kokkulepitavad partnerluslepingud.

Konverents „Uus ajajärk maaettevõtluses” peeti 9. veebruaril 2011 Pärnus. Kõnepuldis asekanstler Toomas Kevvai.

Maaettevõtlusele pühendatud konverents lõppes paneelaruteluga, mida juhtis asekanstler Toomas Kevvai.

Maaelu arengu poliitika eesmärkideks on põllumajanduse konkurentsivõime, loodusressursside jätkusuutlik majandamine, maapiirkonna tasakaalustatud territoriaalne areng. Maaelu vahendite programmeerimine toimub kuue prioriteedi põhised:

- teadmussirde ja innovatsiooni edendamine;
- konkurentsivõime ja põllumajandustevõtete elujõulisuse parandamine;
- toidukettide organiseerumise ja riskijuhtimise edendamine;
- ökosüsteemide taastamine, säilitamine ja parandamine;
- ressursisäästu edendamine ning keskkonnasäästlikule ja kliimakindlale majandusele ülemineku toetamine;
- sotsiaalse kaasamise, vaesuse vähendamise ja majandusliku arengu edendamine.

Meetmete „menüü”, mis ELi tasandil on ette antud ja mille hulgast liikmesriigid oma maaelu programme koostades valiku teevad, on läbi erinevate meetmete integree-

rimise oluliselt lühenenud (46 asemel 18). Kuivõrd enamik meetmeid aitab kaasa mitme prioriteedi saavutamisele, siis on loobutud senisest telgedepõhisest lähenemisest, kus meetmed olid grupeeritud vastavalt teljele, mille eesmärkidele need suunatud olid.

Uuel perioodil on kavas looduslikust eripärast tingitud piirangutega alade (endine LFA) uus määratlemine, mis Eesti jaoks tähendab nende alade laienemist. Võrreldes varasemaga on eraldiseisev meede ette nähtud mahepõllumajandusele. Keskkonnameetmete puhul on põllumajandustootjatele loodud võimalus võtta ühiseid keskkonnavalaseid kohustusi. Põllumajanduslik keskkonnatoetus on liikmesriikidele endiselt kohustuslik. Maaelu arengu poliitika instrumentide hulka on lisandunud riskijuhtimisinstrumendid. Olemasoleva koostöömeetme ulatust on laiendatud. Leader ja võrgustikel põhinevad lähenemised mängivad ka uuel perioodil olulist rolli maapiirkondade arendamisel. Leader-lähenemine maaelu programmide raames on kohustuslik ning seda on laiendatud ka muudesse fondidesse. Vähemalt 5% ELi panusest maaelu programmidele tuleb

kasutada Leader-lähenemiseks. Lisaks sellele peab vähemalt 25% ELi panusest maaelu programmidele kasutama kliimamuutustega kohanemiseks ja kliimamuutuste leevendamiseks mõeldud tegevustele.

Ka järgmisel programmiperioodil on kavas põllumajanduspoliitikat rahastada ELi ühisest eelarvest. Maaelu arengu poliitika rahastamine peaks jätkuma praegusega võrreldavas mahus, kuid teatud ulatuses võib eeldada vahendite ümberjagamist liikmesriikide vahel. Kaalumisel on erinevad stenaariumid, mis võivad Eesti jaoks tähendada vahendite vähenemist ning mille vältimiseks käib töö erinevatel tasanditel.

Põllumajandusministeerium on tulevikku vaatavalt alustanud juba Eesti maaelu arengukava 2014–2020 (MAK 2014–2020) ettevalmistusi. Koostöös sotsiaalpartneritega (28 erinevat organisatsiooni) on selleks moodustatud juhtkomisjonis alustatud maapiirkonna olukorra ja vajaduste kaardistamist. Kuna maapiirkonna vajadused on oluliselt laiemad

kui ÜPPga kaasneva maaelu arengu poliitika ulatus ja võimalused, siis siinkohal pakub poliitikate ühine strateegiline raamistik hea platvormi riigi kui terviku, mille oluline osa on ka maapiirkond, ühtseks planeerimiseks.

Lähitulevikku vaadates võib eeldada, et 2012. aasta jooksul tehakse suurem osa MAK 2014–2020 siseriiklikest ettevalmistustest – lisaks maapiirkonna olukorra kaardistamisele peaksid saama püstitatud eesmärgid järgmiseks 7-aastaseks perioodiks ning meetmete näol saama kujundatud peamised lahendusteet maapiirkonna ees seisvate väljakutsete lahendamiseks. MAK 2014–2020 arengutega on võimalik ennast kursis hoida Põllumajandusministeeriumi veebilehe kaudu ning selle koostamise on eelkõige võimalik panustada läbi oma esindusorganisatsioonide. Aktiivne kaasamine ja osavõtt on eelduseks, et me siseriiklikult jõuame ühiste prioriteetide ja lahendusteedeni, mis maapiirkonda enim edasi viivad ja arenguks suurima tõuke annavad.

Märka LEADERit

Konstantin Mihhejev

Leader-lähenemine on üks edukamaid Euroopa Komisjoni algatusi, see sai alguse 1991. aastal ning on läbinud praeguseks kolm perioodi: Leader I, Leader II ja Leader+. LEADER on lühend prantsuse keelest: *Liaison entre Actions de Développement de l'Economie Rurale* tähendab tõlkes seoseid erinevate maamajanduse arengu tegevuste vahel. Leader toob otsustustasandi

kohalikule elanikule lähemale ning annab võimaluse arvestada paremini piirkondlike eripäradega.

Eestis alustati Leader-lähenemise rakendamise 2006. aastal. Strateegiate koostamiseks ja elluviimiseks moodustati partnerlusel põhinevad kohalikud tegevusgrupid. Sellise alt üles lähenemise rakendamiseks

tegutseb Eestis 2011. aastaks 26 kohalikku tegevusgruppi. Tegevusgruppidega on kaetud üle 99% maapiirkonnast. Aastatel 2007–2013 on Leader-meede Eesti maaelu arengukava üks neljast alusteljest. Selle rakendamise eesmärkideks on kohaliku algatuse edendamine, kolme sektori – avaliku, era- ja mittetulundussektori – koostöö toetamine, piirkonna sisemiste arenguvõimaluste kaudu piirkonna elukvaliteedi parendamisele ja majandustegevuse mitmekesistamisele kaasa aitamine.

Kohalikud tegevusgrupid on panustanud kõikide sektorite koostöösse. 2011. aasta kevade seisuga oli kohalikes tegevusgruppides 1591 liiget. Keskmiselt on ühes tegevusgrupis u 60 liiget. Aastatel 2005–2011 on kohalike tegevusgruppide tegevusse olnud haaratud 1722 liiget. Võrreldes 2006. aasta seisuga on tegevusgruppide liikmeskond suurenenud 704 liikme võrra. Tegevusgruppide liikmetest natuke üle poole on mittetulundusühingud või sihtasutused. Äriühingute

ja FIEde osakaal tegevusgruppide liikmete hulgas on 37% ning kohalikud omavalitsused moodustavad 12% tegevusgruppide liikmeskonnast.

Kõik kohalikud tegevusgrupid on koostanud oma piirkonna kohta strateegia. Iga kohalik tegevusgrupp on oma strateegias ette näinud 3–16 meedet. Kokku on kohalikele tegevusgruppidele esitatud 5753 projektitoetuse taotlust (2011. a I kvartali seisuga). Tegevusgrupi liikmete poolt esitatud taotluste osakaal on 1/3. Toetuste taotlemist iseloomustavate andmete alusel võib tegevusgruppide tegevust hinnata küllalt avatuks ja oluliselt tegevusgrupi liikmeskonda ületavaks.

PRIAsse on esitatud 4425 projektitoetuse taotlust (seisuga 05.01.2012), millest heakskiidu on saanud 93%. Heakskiidetud taotlustest on väljamakseid tehtud 48%-le. PRIA poolt heakskiidetud taotlustest moodustavad suurima osa ehk 73% mittetulunduslike

20. septembril 2011 toimus Dublinis Iirimaa põllumajandusministeeriumis Iiri-Eesti kahepoolne LEADERi spetsialistide, makseasutuse ja maaeluvõrgustiku töötajate kohtumine.

ühenduste taotlused. Mitmed kolmanda sektori organisatsioonide esitatud taotluste esitajaks on olnud võrgustike organisatsioonid, mis aitavad oma tegevusega kaasa ettevõtluse laiemale arengule maapiirkonnas. Headeks näideteks on MTÜ Maitsev Lõuna-Eesti, MTÜ Romantiline Rannatee, MTÜ Sibulatee ning MTÜ Ehedad Elamused Lahemaal. Projektitoetustest 96% on vaadeldaval perioodil seotud MAKi kolmanda telje tegevustega ning 4% esimese telje tegevustega. Üle poole toetuste mahust moodustavad külade uuen- damisele ja arendamisele suunatud tegevused. Maamajanduse mitmekesistamiseks on määratud pisut üle 20% toetustest. Leaderi projektitoetuste määramise andmed näitavad, et Leader-meede omab regionaalpoliitiliselt positiivset mõju. Keskmiselt iga 20. majandusüksus kohalike tegevusgruppide piirkondades on tegevusgrupi liige, iga 12. on esitanud projektitaotluse ning iga 25. on saanud Leader-meetmest toetust. 2010. ja 2011. aastal on heaks kiidetud 24 koostööprojekti, millest 13 on rahvusvahelised koostööprojektid. Leader-meetme raames on loodud ja loomisel kokku 236 töökohta. Enamik töökohti loodi kolmanda telje raames ja alla 25-aastastele noortele. Leader on lähendanud erinevaid sektoreid ning pannud piirkonna arengu üle strateegiliselt mõtlema. Kodanikeühenduste, samuti teiste sektorite aktiveerumine omab positiivset mõju ka valitsemise võimekusele maapiirkonnas.

2011. aasta oli tähelepanuväärne selle poolest, et esimest korda valiti parimad Eesti Leader projektid. Projektikonkursi „Märka Leaderit“ korraldajaks oli Maamajanduse Infokeskuse maaeluvõrgustiku büroo. Valiti parimad projektid viies kategoorias: parima põllumajandusprojekti elluviija on OÜ Taali Mesila, parima maaettevõtlusprojekti elluviija OÜ Matogard, parima keskkonnaprojekti elluviija MTÜ Kalaküla Rohelised, parim noorteprojekt on MTÜ Unistuste Vabrik loovlaager „Bändkamp“ ning parima koostööprojekti teostas MTÜ Koostöövõrgustik Ehedad Elamused Lahemaal. Info konkursi kohta on maaeluvõrgustiku veebilehel <http://www.maainfo.ee/index.php?page=3520>.

Lisaks projektitaotlustega tegelemisele on kohalikud tegevusgrupid aktiivselt panustanud kohaliku piirkonna arengusse mitmesuguste algatuste ja tegevuste kaudu. Selleks on kasutatud nii tegevusgrupi arendamiseks mõeldud vahendeid kui ka algatatud projekte. Siinkohal võib märkida kohaliku toidu arenguga seotud algatusi, piirkonna turismi arendamist, kohalike vaatamisväärsuste tähistamist ja kaardistamist, erinevaid tegevusi ettevõtluse arendamiseks, noortele suunatud projekte, koolitusi ja ühisüritusi, messidel ja õppereisidel käimist ning mitmeid teisi tegevusi, mis on piirkonda elavdanud.

Näidetena olgu siinkohal toodud mõned märkimisväärsed Leaderi raames elluviidud projektid:

- kolme Lääne-Eesti tegevusgrupi koostööprojekt „Kohalik toit kogukonna toidulauale“;
- nelja Põhja-Eesti tegevusgrupi poolt korraldatud rahvusvaheline konverents „Väljakutsed ja võimalused linnalähedastes maapiirkondades“;
- esimene Mulgi Laulu- ja Tantsupidu ning Mulgi Päevad Tallinnas;
- Lõuna-Eesti kohaliku toidu väiketootjate võrgustiku MTÜ Maitsev Lõuna-Eesti loomine ning Tartu Lõunakeskusesse taluturu rajamine;
- UMA MEKK raames oli korraldatud palju koolitusi toidutootjatele ja UMA MEKK laad;
- „Romantiline Rannatee“ Pärnumaal;
- „Sibulatee“ Peipsi ääres, mis koondab kolm erinevat kultuuri.

Oluliseks tegevuseks on ka rahvusvaheline suhtlus teiste ELi liikmesriikide maapiirkondadega. Eesti kohalikud tegevusgrupid tegutsevad ühise võrgustikuna – Eesti Leader Foorumina. 2011. aasta lõpus ühineti ametlikult rahvusvahelise ühendusega Euroopa LEADER Ühendus Maaelu Arenguks (ELARD). Selle kaudu on Eesti kohalikel tegevusgruppidel suuremad võimalused panustada Leaderi arengusse Euroopa tasandil.

Artiklis on kasutatud Maamajanduse Infokeskuse maaeluvõrgustiku materjale.

Osalemine Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika kujundamises

Mai Talvik

2011. aastal anti stardipauk Euroopa Liidu uue rahastamisperioodi 2014–2020 poliitika väljatöötamisele. Juunis ilmus Euroopa Komisjoni teatis eelarveliste vahendite kavandatud kasutamise kohta⁴, oktoobris avalikustati ühise põllumajanduspoliitika määruste pakett. Kuna komisjoni teatis põllumajanduspoliitika kohta aastani 2020⁵ oli avaldatud juba novembris 2010, toimusid ettevalmistavad arutelud ja Eesti seisukohtade kujundamine juba enne oktoobrikuud, kuid detailidega tutvumine algas siiski oktoobrist 2011.

Oktoobris–novembris 2011 toimus Brüsselis kuus arutelu ühe kõige olulisema poliitika-meetme – otsetoetuste – osas. Arutelu toimus nõukogu põllumajanduse horisontaalsete küsimuste töögrupis Poola eesistumisel.

Otsetoetuste määrus, mis mahult on oluliselt kahanenud täna kehtiva õigusaktiga võrreldes – 59 artiklit 149 asemel –, ja sellest tulenev mõjutab oluliselt Eesti enam kui 16 tuhande otsetoetuste taotleja majanduslikku seisundit. Seetõttu on vaja õigeaegselt tabada n-õ valukohad, need sätted, mis meie konkreetset põllumajandussektori struktuuri, looduslikku keskkonda või sotsiaalset struk-

tuuri silmas pidades võivad mõjuda negatiivselt.

Kuue istungi ettevalmistamiseks koostasime Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud üldisemate seisukohtade alusel juhised, kirjalikud ettepanekud, kohapealsed sõnavõttud. Meie põhilisemateks probleemideks olid tegeva põllumajandustootja definitsiooni küsimus ning kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade järgimise tingimused, sh eriti ökoloogilise kasutuseesmärgiga alade nõue. Esimese osas soovime, et kasusaaja – tegev põllumajandustootja – oleks kogu Euroopa Liidus defineeritud ühtselt ja üheselt. Teise põhiprobleemi osas leiame, et ökoloogiliste nõuete kehtestamisel tuleb kindlasti arvestada kohalikku looduskeskkonda. Eesti puhul, kus on tegemist suure metsasuse ja mosaiikse põllumajandusmaastikuga, ei ole otstarbekas veel 7% põllumaa tootmisest kõrvale jätmine.

Kuigi otsetoetuste põhiküsimus on Eesti jaoks toetustasemetega kiirem võrdsustamine, oli tehniliste kohtumiste tasemel võimalik vaid rahulolematust väljendada – niivõrd poliitiliselt tundliku küsimuse otsustavam arutelu toimub siiski ministrite tasemel.

⁴ KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE: Euroopa 2020. aasta strateegia aluseks olev eelarve, 29.06.2011.

⁵ KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE JA REGIOONIDE KOMITEELE: Ühise põllumajanduspoliitika eesmärgid 2020. aastaks: toidu, loodusvarade ja territooriumiga seotud tulevikuprobleemide lahendamine, 18.11.2010.

Teiseks 2011. aasta olulisemaks ELi ühise põllumajanduspoliitika teemaks, kus Eesti aktiivselt osales, oli piimandusega seonduv. Nimelt jõudsid 2009. aasta piima ja piimatoodete turukriisist tingituna edasiste kriiside ärahoidmiseks lahendusi otsivad arutelud 2011. aastal nn piimapaketi eelnõu aruteludeni. Piimapaketi näol on tegemist mitmete piimaturu regulatsiooni puudutavate erandite kehtestamisega ühise turukorralduse määrusesse 1234/2007 kehtivusega 30. juunini 2020. Ajavahemikul jaanuarist kuni juulini viiel korral Ungari eesistumisel toimunud nõukogu töögrupid keskendusid piimanduse kõrgetasemelise ekspertgrupi soovitudele neljas valdkonnas: piimatootjate läbirääkimisjõu suurendamine, piimatootja ja -töötaja vahelised lepingulised suhted, tootjaorganisatsioonide ja tootmisharude vaheliste organisatsioonide tunnustamine ja tegevus ning piima tootmis- ja turustamisahela läbi paistvuse suurendamine. Septembrist kuni detsembrini, eelnõu osas kompromissi saavutamiseni jätkus piimapaketi tihe arutelu juba Põllumajanduse Erikomitee tasemel.

Eesti enam kui 960 piimakvoodi omaniku jaoks olulisem muudatus puudutab piimatootjate läbirääkimismõju suurendamist, mis lubab tootjatel erandina kehtivatest konkurentsireeglitest sõlmida hinnakokkuleppeid. Nimelt leppega kaetud piima kogus ei tohiks ületada 33% liikmesriigi toodangust. Eesti seisukohtade kujundamiseks tegime koostööd Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ning Konkurentsiametiga. Vabariigi Valitsuse poolt heakskiidetud piimapaketi üldiste seisukohtade alusel koostasime juhiseid ja sõnavõtte. Taktikalistel kaalutlustel, et eelnõus esitatud hinnaläbirääkimistel lubatava piimakoguse piirmäär ei vähendataks, väljendasime töögruppides soovi lubada väikeriikidele suurema piirmäär kasutamist – meie ettepanekuna kuni 40%. Arutelude ja üldise kompromissi tulemusena jäigi määraks 33%. Ka paketi ülejäänud olulistest punktides (näiteks piimatootja ja töötaja vahelise kohustusliku lepingustandardi rakendamise vabatahtlikkus) vastab detsembris saavutatud mitteametlik kokkulepe meie seisukohtadele.

Turukorraldusmeetmete rakendamine

Marii Maiste

Erkki Miller

Koolipuuviljakava rakendamisest

Koolipuuviljakava rakendamise aluseks on riiklik koolipuuvilja strateegia, mis kehtib 2012. aasta kevadeni. Euroopa Liidu liikmesriigid, kes tahavad osaleda koolipuuviljakavas, peavad esitama Komisjonile oma riikliku strateegia 31. jaanuariks samal aastal, kui strateegia rakendub.

2011. aastal alustati uue koolidele puuvilja jagamise kava rakendamise riikliku strateegia väljatöötamisega. Selle koostamiseks moodustati ametlik töörühm, millesse kaasati liikmeid ka väljastpoolt Põllumajandusministeeriumi. Töörühma ülesandeks oli läbi vaadata strateegia kavand ning vajadusel

teha ettepanekuid ja täiendusi. Töörühma kuulusid esindajad Eesti Aiandusliidust, Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametist, Haridus- ja Teadusministeeriumist, Rahandusministeeriumist, Sotsiaalministeeriumist, Tervise Arengu Instituudist, Eesti Lastevanemate Liidust ning Baltic Restaurants Estonia ASist. Töörühma poolt tehtud ettepanekud ning kommentaarid puudutasid koolipuuviljakava tõhusamaks muutmist läbi erinevate strateegia punktide. Tehtud ettepanekud olid suunatud sihtrühma ning abikõlbulike toodete laiendamisele. Töörühmast väljastpoolt tuli ettepanek laiendada kava sihtrühma ka lasteaialastele.

Uues strateegias ongi varasemaga võrreldes

laienenud sihtrühm ka lasteaedadesse ning koolides võib pakkuda abikõlbulikke tooteid kuni 5. klassini (k.a). Strateegia kohaselt on lubatud kasutada ka külmutatud marju magustoitude peal. Abikõlbulike toodete valikul on arvestatud sellega, et kohalikul tootjal oleks võimalik koolidesse puu- ja köögivilja tarnida.

Lisaks valmis koolipuuviljakava raames 2011. aastal täiendavate meetmete osas kaks animafilmi, millega tutvustatakse seda kava lastele. Täiendavate meetmete ülesandeks on suurendada kava efektiivsust, sihtrühma teadmisi kavast ning puu- ja köögiviljadest. Animafilmid linastusid detsembris lasteportaalis lastekas.ee.

E. coli poolt põhjustatud kahjude osaline hüvitamine puu- ja köögiviljatootjatele turukorralduse raames

2011. aasta mais puhkes Saksamaal *E. coli* bakteri poolt põhjustatud haiguspuhang, mille edasikandjatena tuvastati värsked puu- ja köögiviljasaadused. Värske puu- ja köögivilja tarbimine langes, tootjatel jäid suured kogused realiseerimata ja see omakorda põhjustas sissetulekute vähenemist. Lisaks keelas Venemaa Euroopa Liidu päritolu värsked puu- ja köögivilja sisseveo, mis raskendas olukorda tootjatele veelgi.

Põllumajanduse ja kalanduse volinik Dacian Cioloș pani kiiresti kokku kriisimeetmete paketi, mis sisaldas 210 miljonit eurot abi kurgi, tomati, salati, paprika ja kabatšoki kas-

vatajatele. Toetatavateks tegevusteks olid turult kõrvaldamine, toorelt koristamine ja koristamata jätmine. Põllumajandusturgude ühise korralduse komitee kiitis ettepaneku heaks 14. juunil ja 17. juunil avaldati erakorraliste toetusmeetmete komisjoni määrus Euroopa Liidu Teatajas.

Põllumajandusministeerium teavitas Eesti puu- ja köögiviljatootjaid võimalustest saada osalist hüvitist tekkinud kahjude korvamiseks ning valmistas ette ministri määruse toetusetaotluste menetlemiseks. Eestis taotles kõnealust hüvitist üks ettevõtte, kellele maksti septembris 2011 toetust 1300 eurot.

Toidukultuuri arendamine

Aleksander Vukkert

Toit kultuuri osana vajab samamoodi eraldi seisvat lähenemist, mõtestamist ja tutvustamist nagu muudki kultuurivaldkonnad. Toidukultuuri edendamine aitab meil paremini mõista, milliseid väärtusi, traditsioone ning omadusi toit sümboliseerib ja kannab, võimaldades seeläbi paremini suhestuda ka ülejäänud kultuurikontekstiga ning leida toidule väärikas positsioon ja tähendus meie igapäevastes tegevustes. Eriti oluliseks on see muutunud tänapäeval, suures valikute ja informatsiooni rohkuses, mis ühelt poolt lihtsustab, teiselt poolt aga seab tarbijakäitumisele uue konteksti. Seda vajalikum on vahetada ideid toidukultuuri teemadel, mis tähendab, et toidu mõtestamine, defineerimine ja tutvustamine peaks olema pidev protsess ja tegevus.

Oluline osapool on siinjuures ka riik, kes peaks looma raamistikku, mis soodustaks toidusektoriga seotud projektide algatamist ja elluviimist. Siinkohal saavad väljundiks olla erinevad investeringumeetmed ning nii-öelda pehmed tegevused, mis eelkõige on seotud informeerimis- ning turundusvõimalustega. Arvestada tuleb aga sellega, et algatused peavad olema kooskõlas riigiabi reeglitega, mis tähendab, et keelatud on kulutused tegevustele, mis kutsuvad inimesi eelistama toodet selle päritolu või kindla kaubamärgi tõttu. Seega tuleb keskenduda sõnumitele, mis tutvustaksid toitu ja selle eripärasid üldisemal tasandil, lähtudes selle omadustest, kvaliteedist ning erilisest

Jaanus Joasoo

tootmismeetodist.

Eelnevalt mainitud põhimõtteid arvestades on välja töötatud nii turuarendustoetus kui Euroopa Liidu teavitus- ja müügiedendusmeede. Turuarendustoetus võimaldab tootjate ning töötajate esindusorganisatsioonidel läbi viia turu-uuringuid, toodete tutvustusi, õppereise ning käia messidel ja näitustel – seda kõike eesmärgiga suurendada oma toodete turustusvõimalusi. Kui turuarendustoetus on riiklik meede, siis teavitusmeede on selle n-ö paralleelmeede ELi tasandil.

Hetkel on antud meetme kontekstis käimas arutelud selle ümber, milline peaks ELi põllumajandussaaduste promotsioonisüsteem olema tulevikus. Diskussioonid keskenduvad näiteks järgmistele teemadele: kuidas teavitust paremini suunata, lähtuvalt erinevatest turgudest; millised võiksid olla sõnumid, mis aitaksid oskuslikumalt välja tuua toodete erilisuse; kuidas organiseerida parimate praktikate ja kogemuste vahetamist ning soodustada koostööd; kuidas saavutada erinevate meetmete suurem sidusus; kuidas muuta süsteemi administreerimine paindlikuks ja mugavaks nii tootlejatele kui tootluste haldajatele.

Eespool mainitud piirang, mis keelas kampaniates päritolu ja kaubamärkide mainimise, laieneb küll mõlemale eespool käsitletud meetmele, kuid seda teatud erisusega. Nimelt võib toote päritolule teavitustegevuses viidata juhul, kui on tegemist tootega, mis

on registreeritud vastavalt ELi kvaliteedisüsteemide nõuetele. Antud kvaliteedisüsteemidena käsitletakse kaitstud päritolunimetuse, kaitstud geograafilise tähise, garanteeritud traditsioonilise eritunnuse ning mahetunnuse märgisega tooteid. See tähendab, et lisaks sellele, et antud tähised signaliseerivad kvaliteeti, eripära ning lisandväärtust, seisneb nende tähtsus ka asjaolus, mille kohaselt on selliste toodete teavituskampaaniates lubatud viidata päritolule.

Positiivne näide, kus erinevate osapoolte koostöös suudeti tekitada laiem diskussioon toidu teemadel ning sellega kaasa aidata ka ülalpool loetletud eesmärkidele, oli ka arengukava „Eesti toit“ rakendamine aastatel 2006–2008. Arengukava perioodil teostati üle 400 erineva mahuga projekti, mis olid suunatud Eesti toidu kuvandi loomisele ja tutvustamisele. Pärast seda on Põllu-

majandusministeerium jätkanud edukamate arengukava projektidega ning teatud määral algatanud ka uusi ettevõtmisi.

2011. aastal viis Põllumajandusministeerium Eesti toidu programmi jätkuna läbi 20 projekti, mida võib teemade kaupa jagada kolme suuremasse gruppi: lastele suunatud tegevused, üldine tarbijateavitus ning Eesti toidu ja toidutraditsioonide tutvustamine nii siseriiklikult kui ka väljaspool Eestit.

Traditsiooniliselt on igal aastal kõige suuremahulisemaks projektiks kujunenud Eesti stendi väljapanek Saksamaal Berliinis toimival rahvusvahelisel põllumajanduse ja toiduainetööstuse messil Grüne Woche. Tegemist on suurima põllumajandusele suunatud messiga maailmas, mida külastab igal aastal üle 400 000 inimese. Samuti on Grüne Woche kujunenud paljude maalima põllumajandusministrite kohtumispaiaks, kus toimuvad

Osake Eesti stendist Grüne Wochel 2011. aastal.

mitmed põllumajanduspoliitikat puudutavad arutelud. Messi olulisust näitab ka see, et 2011. aastal kajastasid messil toimunud ülejäänud maailmale 5000 ajakirjanikku 70 riigist.

Lisaks messile Grüne Woche oli 2011. aastal Eesti esindus kohal ka Soomes toimunud toidumessil „Viini, ruoka & hyvä elämä“. Peale Eesti riigi ja toidukultuuri tutvustamise messidel on Põllumajandusministeerium leidnud võimalusi toetada ka Eesti kokakunsti tipptaseme arengut, toetades osalemist rahvusvahelisel tippkockade võistlusel Bocuse d'Or. Seda võib pidada tõeliseks kokakunsti olümpiaks, kus saavad osaleda vaid maailma parimad tippkokad.

Lisaks rahvusvahelisel tasemel tegutsemisele on olulisel kohal ka kohalikele inimestele Eesti toidutraditsioonide meeldetuletamine ja tutvustamine. Suurematest ja tuntumatest ettevõtmistest märgiks siinkohal sügisel toimunud kahte üritust. Esimene neist on Olustveres toimunud hoidiste mess, kuhu tulid üle Eesti kokku koduperenaised, kes pakkusid küllastajatele degusteerimiseks omavalmistatud hoidiseid ning selgitasid endi hulgast välja parimad hoidisemeistrid. Teine üritus oli Eesti Vabaõhumuuseumis toimunud leivapäev, kus sai tutvuda traditsioonilise leiva tegemisega ning lisaks oli kohal ka suur hulk Eestis tegutsevaid leivatööstusi, kes tutvustasid huvilistele oma toodangut. Lisaks neile kahele Eesti toitu propageerivale üritusele toimus Imaveres Eesti Piimandusmuuseumis piimapäev, Karksi-Nuias meefestival ning Viimsis Rannarahva Muuseumis ubinapäev.

Põllumajandusministeeriumi üheks prioriteediks on alati olnud ka lapsed ning nende

toitumiseelistuste tervislikumaks muutmine. Selle tarbeks oleme toetanud kahte suuremat projekti. Eesti Põllumajandusmuuseumis toimus 2011. aastal õpilastele mõeldud „Või- ja leivaprogramm“, mille käigus said programmist osavõtjad praktilise kogemuse või ja leiva tegemisest ning leiva valmides oli võimalus omatehtud leiba ka maitsta. Teiseks toetasime Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskoolis toimunud Eesti toitu ja maaelu lähemalt tutvustavat projekti, mille käigus näidati lastele põllul tehtavaid töid, tutvustati loomapidamist ning selgitati lähemalt, kuidas põllul kasvavast toorainest valmivad erinevad toiduained.

Üldise tarbijateavituse osas toimus Eesti toidu programmi raames 2011. aastal tegevusi nii raadios kui ka *online*-meedias. Näiteks aasta teises pooles jooksid radiojamaade Kuku ja Elmar eetris reklaamid, mis tutvustasid toidu, põllumajanduse, maaelu ning inimeste söömisharjumuste ja tervise vahelisi seoseid. Samuti kajastati möödunud aastal toidu ja toiduga seonduvat teematikat artiklite sarja näol Delfi võrguväljaandes. Lastele oli teavitustegevuse raames suunatud multifilmisari, mis käsitles teemadena näiteks mahetoitu, põllutöötehnikat ja kalandust. Projekti käigus valmisid nii eesti- kui venekeelsed multikad, mis on avaldatud internetikeskkondades lastekas.ee ning YouTube.com.

Lisaks eespool toodule on veel palju erinevaid tegevusi, mis otsesemalt või kaudsemalt aitavad kaasa toidukultuuri arengule. Oluline on mõista toiduvaldkonna horisontaalsust ning selle sidusust teiste toetavate ja sõnumit võimendavate väljunditega, nagu näiteks turism, disain, innovatsioon ja regionaalareng.

Kalamajandus

Kalanduse tegevusvaldkond hõlmab Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas kala- ja vesiviljelussaaduste tootmise, töötlemise ja turustamise koordineerimist, kutselise kalapüügi korraldamist ning Euroopa Liidu ühise kalanduspoliitika rakendamist, sh Eesti kalanduse strateegia ja riigiabi vastavate meetmete väljatöötamist ja rakendamist.

Töötame selle nimel, et meil oleks kõrge elukvaliteediga jätkusuutlik kalurkond.

Elektrooniline raporteerimissüsteem

Sandra Suviste

Elektroonilise raporteerimissüsteemi (ERS) all võib kitsamalt mõista 2011. aastast kalalaevadele rakendatavat uut püügiandmete esitamise süsteemi, ent laiemalt võiks see tähistada ka üldist kalapüügiandmete paberil esitamise vähenemist. Rohkem kui 12 meetri pikkustele kalalaevadele ja suurematele esmakokkuostjatele (kalandustoodete aastakäibega üle 200 000 euro) on andmete elektroonilise esitamise kohustuse kehtestanud Euroopa Liit, väiksemate saakidega kaluritele ja madalama käibega ettevõtjatele on elektrooniline andmeesitus vabatahtlik.

Eesti kalalaevadel kasutatav tarkvara loodi koostöös ettevõttega AS Webmedia Group. Projekti läbiviimist finantseerisid Euroopa Liit (kalanduse kontrolliprogrammi raames) ning Keskkonnainvesteeringute Keskus. Lisaks kalalaevade e-püügipäevikule töötati välja ka rannapüügiandmete elektroonilise esitamise lahendus ning täiendavad võimalused kala esmakokkuostu- ja üleandmise andmete elektrooniliseks esitamiseks. Samuti koostati ERSi kasutusjuhendid ning koolitusvideod kalalaevade kaptenitele. Probleemide esinemisel on kasutajatel võimalik helistada

kasutajatoele, e-andmeesitust on võimalik katsetada kalamajandusosakonna kalapüügi korralduse ja andmete analüüsi büroo Laagri kontoris asuvatel testarvutitel.

Kõige rohkem muutus andmete esitamise loogika kalalaevadel. Erinevalt paberpüügipäevikust, mille lehed jõudsid Põllumajandusministeeriumisse alles püügireisi lõpus, saabuvad ERS-sõnumid laeva tegevuse kohta reisi kestel vähemalt kord ööpäevas. Varem kandsid püügibüroo töötajad püügipäeviku lehele kirjutatud andmed paberilt Kalanduse Infosüsteemi. Nüüd sisestab kapten andmed kalalaeva pardal olevasse arvutisse ja need jõuavad üle interneti või satelliitside otse Kalanduse Infosüsteemi. Juhul kui lossimine toimub mõne teise Euroopa Liidu liikmesriigi sadamas, saadetakse eelteade sadamasse saabumise kohta ja lossimisandmed automaatselt edasi sadamariigile.

ERSi rakendamisega paraneb andmete esitamise kiirus: pole vaja oodata, kuni päevikulehed kalamajandusosakonda jõuavad ning Kalanduse Infosüsteemi sisestatakse. Lossimis- ja esmakokkuostuandmete auto-

maatne edastamine Euroopa Liidus kehtestatud andmekoosseisus ning kindlas vormingus sõnumitena parandab ka riikidevahelist kalapüügi järelevalvet.

Andmete kiiremast Kalanduse Infosüsteemi jõudmisest võivad ka püügiga tegelevad ettevõtjad ise. Infosüsteemi erinevatest aruannetest on ettevõtte esindajatel võimalik näha oma kalalaevade püügireise vastavalt ERS-sõnumite saabumisele, jälgida püügikvootide täitumist või kõrvutada püügi-, lossimis- ja esmakokkuostuandmeid. Mida kiiremini andmed Kalanduse Infosüsteemi jõuavad, seda täpsem ja ajakohasem on aruannetest saadav informatsioon.

Kui paberpäevikus on teadmatusest võimalik esitada ebatäpset või puudulikku teavet, siis e-püügipäevikus saab andmetele kehtestada kvaliteedikontrolli. Väljade eeltäitmine eel-

vate sõnumite põhjal aitab vähendada juhuslikke näpuvigu andmete sisestamisel. Kui aga eksitus siiski juhtuma peaks, on saadatud sõnumeid võimalik parandada või kustutada. Kuna säilivad nii algsed kui parandatud andmed, saab välja selgitada veaohlikumad andmeväljad, millele kasutajate juhendamisel rohkem tähelepanu pöörata.

ERSi täieliku kasutuselevõtuga kalalaevadel kahaneb andmete mitmekordse esitamise kohustus. Varasema süsteemi kohaselt pidi kalalaeva kapten sadamasse saabumisest teavitama Keskkonnainspeksiooni, püügi- ja lossimisandmed esitama Põllumajandusministeeriumile ja – juhul, kui kalalaev lossis teise riigi sadamas – ka sadamariigile. ERSi rakendamisel saadetakse eelteade sadamasse saabumise kohta automaatselt keskkonnainspektori mobiiltelefonile või

Kevadine räimepüük Liivi lahel.

(väljaspool Eestit toimuva lossimise korral) sadamariigile. Kui kapten on lossimise andmed edukalt Kalanduse Infosüsteemi edastanud, ei pea ta enam muretsema lossimisdeklaratsiooni esitamise pärast sadamariigi kalanduse järelevalvega tegelevatele asutustele.

Kala esmakokkuostuga tegelevad ettevõtjad, kellele kehtis andmete elektroonilise esitamise kohustus, sisestasid seni käsitsi täidetud kviitungite andmed Kalanduse Infosüsteemi. Täiendatud lahendusega saab kviitungi täita otse Kalanduse Infosüsteemis või oma arvutisse paigaldatud ERSi kliendirakenduses ning trükkida allkirjastamiseks välja juba täidetud dokumendi, hoides kokku enne kviitungi käsitsi täitmisele kulunud

aja. Esmakokkuostjad ja kalurid, kes varem e-esitamist ei kasutanud, säästavad varem päevikulehtede või kviitungite kalamajandusosakonda toimetamiseks kulunud aja- ja postikulu.

2011. aastal alustati Läänemerel ja Atlandi ookeanil kalalaeva püügiloa alusel püüdvatel Eesti kalalaevadel e-püügipäeviku rakendamist. 2012. aasta alguseks kasutavad e-püügipäevikut peaaegu kõik Eesti traallaevad (12–15 m kogupikkusega kalalaevadele kehtib püügiandmete elektroonilise esitamise kohustus alates 1. jaanuarist 2012). 2012. aasta jooksul tehakse ettevõtjatele kättesaadavaks ka rannapüügi- ja esmakokkuostu/üleandmisandmete esitamist puudutavad täiendused.

Ühistegevus ja koostöö kalanduses: tootjaorganisatsioonide uus arengustaadium

Kristi Ilves

Eesti Kalanduse Strateegia 2007–2013 on seadnud üheks eesmärgiks ühistegevuse arendamise kalandussektoris. Ühise tegutsemisega on võimalik tõsta ettevõtete konkurentsivõimet, suurendada sissetulekuid ja kiirendada kalandussektori üldist arengut. Eesti kalandussektoris tegutsevad tootjaorganisatsioonid ehk kalandustoodete tootjate ühendused on põhilised ühistegevuse ja kalanduse turukorralduse alustalad Eestis, ühendades endas nii kala püüdjaid, töötlejaid kui turustajaid.

Eestis tegutsevad tootjaorganisatsioonid 2005. aasta lõpust. Alates 2007. aastast kasutavad kolm kilu ja räime tootjaorganisatsiooni turukorraldusliku meetmena turul sekkumise võimalust. See tähendab, et kui turul tekib situatsioon, kus tootjaorganisatsiooni kuuluval firmal ei ole võimalik müüa oma toodet vähemalt kehtestatud miinimumhinnaga ehk saada kala eest õiglast hinda, siis võib tootjaorganisatsioon osta oma liikmelt toodangu, töödelda selle kindlatel tingimustel ning ladustada – seda eesmärgiga kõnealune toodang hiljem, kui turusituat-

Kalamajandusosakonna meeskonnakoolitus, 2011.

sioon on paranenud, uuesti turule tuua. Selle meetme mõte on tagada kalurile võimalikult hea sissetulek kala eest igal ajal ning samas tasakaalustada pakkumist ja nõudlust.

Eesti tootjaorganisatsioonid on turul sekunud tänaseni kokku 23 154 tonni kilu ja räimega ning väljamakstud toetus ulatub 5 miljoni euron. Sekkumisskeem on rahastatav 100% ulatuses Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ning toetusega kompenseeritakse tootjaorganisatsioonile kalatoodangu töötlemise ja ladustamisega seonduvad kulutused.

Kuna Eestis on tootjaorganisatsioonidesse koondunud kõik suuremad traalpüügi vallas tegutsevad püügiettevõtted ja suurem osa Pärnumaa rannapüüdjatest, esindavad nad ka enamikku Eesti kilu, räime ja tursa toodangust – kokku 92%. Töödeldavad mahud on selle tõttu ka äärmiselt suured ning kvaliteedi hoidmiseks on vajalik piisavalt suur töötlemispind ja ladustamisvõimalus, seda nii tavaolukorras kui ka sekkumiste temaatikas.

2008. aastal loodi tootjaorganisatsioonidele võimalus taotleda toetust organisatsiooni külma- ja laokompleksi ehituseks Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 rakenduskava meetme 3.1 „Ühistegevused” tegevuse „Ühisinvesteeringute toetus” raames. Vastavalt toetuse taotlemise tingimustele ehitasid organisatsioonid külmooned, mille ladustamise maht on vähemalt 2000 tonni kala ja ööpäevane külmutamisvõimsus 200 tonni, saades Euroopa Kalandusfondist toetust kokku 135 miljonit krooni. Rajatud laokompleksid paiknevad kolmes Eesti piirkonnas: Läänemaal Haapsalus, Pärnumaal Audrus ja Harjumaal Paldiski sadamas.

Kuna suurem osa Eesti kilu ja räime toodangust läheb Venemaale ja Ukrainasse, siis on oluline pakkuda arvestatavaid koguseid. Suurte ladustamis- ja töötlemiskomplekside eelis väikeste ees on võimalus töödelda ühtlase kvaliteediga suuri mahte. Samas aitab ühine tegutsemine tagada ka mõjuvõime turgedel ning konkureerida maailma suurfir-

madega – üksi tegutsedes Eesti püügifirmad seda ei suudaks. Lisaks saavutatakse toodangu stabiilne pakkumine aastaringelt ja võimalus kala ladustada probleemideta ka püügi tipphooajal.

Külma- ja laokompleksid tekitavad mitte ainult häid töötlemis- ja ladustamisvõimalusi toodangule, vaid pakuvad võimaluse ka tootjaorganisatsioonidele endile, arendamaks uusi tegevussuundi. Kui traditsiooniliselt on püüdnud kalur oma saagi ja müünud kala esmakokkuostjale tagasihoidliku tasu eest, siis tootjaorganisatsiooni tekkega on kindlustatud püüdjale õiglane tasu ka siis, kui turul nõudlust hetkel pole. Veel parem on aga anda kalale võimalikult palju lisandväärtust või müüa kala otse lõpptarbijale ning selles suunas on hakanud tegutsema ka tootjaorganisatsioonid.

2011. aastal anti meetme 3.1 „Ühistegevused” tegevuse „Ühisinvesteeringute toetus” muudatusega tootjaorganisatsioonidele võimalus taotleda toetust ka kala käitlemiseks vajalike seadmete soetamiseks. Uued moodsad töötlemisliinid, pakendamisevõimalused ja termokonteinerid aitavad kaasa veelgi parema kvaliteedi saavutamisele ning annavad võimaluse suurendada kalatoodete sortimenti. See omakorda viitab tootjaorganisatsiooni võimekusele funktsioneerida lisaks püüdja ja kala külmutajana ka erinevate kalatoodete tootja ja müügiks pakkujana. Osa tootjaorganisatsioonidest on arendanud välja juba ka oma brändi.

Kalanduse tootjaorganisatsioonidest on kujunenud arvestatav jõud Eesti kalanduses. Kilu ja räime tootjaorganisatsioonide ühise tegutsemise eeskujul sai 2010. aasta juulis tunnustuse ka Eesti esimene vesiviljeluse tootjaorganisatsioon vikerforelli ja angerja osas. Ühise kalanduspoliitika reformis rõhutatakse järjekindlalt tootjaorganisatsioonide tähtsust ja süvenevat rolli kalanduspoliitika kujundamises. Liikmelisusest Eesti tootjaorganisatsioonides on huvitunud juba ka mõned välismaised kalapüügifirmad – seega jääb vaid oodata Eesti tootjaorganisatsioonide arengut rahvusvahelises koostöös.

Koostöö Kalanduse Teabekeskuse loomisel

Eve Külmallik

Eesti oma pika merepiiri ja kahe suure järvega on alati olnud kalandusriik ning jääb selleks kindlasti ka edaspidi. Kalandus, nagu ka kõik muud majandusharud, on olnud viimase viie aasta jooksul pidevas liikumises, kus kiired arenguhüpped on vaheldunud majanduslanguse kitsaste tingimustega. Kalanduses on toimunud suured struktuursed muutused, mida järjest enam iseloomustab ühistegevus (nt traalipüügis tootjaorganisatsioonid, rannakalanduses kalanduse tegevusgrupid), sest kalandussektori erinevate osade koostöös nähakse võimalust üha tihenevas majanduskonkurentsis vastu pidada.

Kalamajanduse käekäigu kujunemises lähiaastail mängib suurt osa kalandussektoritervikuna, aga ka asjaomased ametkonnad, teadusasutused ning kogu meie üldsus. Seetõttu otsustas Põllumajandusministeerium luua Kalanduse Teabekeskuse, mille tegevust koordineeriks laiapõhjaline nõukogu ning mis toetaks kalandussektori konkurentsivõimet ja sektori säästva ning teadmispõhise majandamise kasvu.

Kalanduse Teabekeskus alustas tegevust aprillis 2011 Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudi kalabioloogia ja kalanduse osakonna juures. Keskuse tegevus toimub Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 rakenduskava meetme 3.1 „Ühistegevused” tegevuse „Muud ühistegevused” raames.

Teabekeskuse nõukokku kuuluvad esindajad erinevatest ametkondadest, erialaorganisatsioonidest ja kõrgkoolidest: Põllumajandusministeerium, Keskkonnaministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Tartu Ülikool, Eesti Maaülikool, Eesti Mereakadeemia, Maamajanduse Infokeskus, Eesti Kalurite Liit, Eesti Kalaliit, Eesti Kalakasvatavate Liit.

Kalanduse Teabekeskus loodi eesmärgiga luua ühtne võrgustik, mis võimaldab kalandussektoril (kalapüük, vesiviljelus, kala töötlemine ja turustamine) ning kala- ja kalatoodete tarbijatel saada kaasaegset oskusteavet, koolitust ja nõuannet. Samuti teadus- ja seadusinfo, kogemuste ning hea praktika levitamise kaudu soodustada kalandussektoris elukestvat õpet ja suurendada tarbijateadlikkust.

Kuivõrd Eestis ei olnud enne kalanduses välja kujunenud ühtset infolevi, koolitus- ja nõustamissüsteemi, siis tänaseks on Kalanduse Teabekeskus loonud infoleviks vajaliku veebilehe www.kalateave.ee, kaardistanud sektori koolitusvajadusi, korraldanud esimesi koolituskursusi, läbi viinud esimesed väiksemahulised rakendusüritused ning välja andnud kalanduse aastaraamatu „Eesti kalamajandus 2010”.

Teabekeskuse tegevuste finantseerimine meetme 3.1 „Ühistegevused” tegevuse

Teaduspüük Peipsi järvel.

„Muud ühistegevused” raames on planeeritud 2014. aasta lõpuni ning eduka toimimise korral ka uuel perioodil 2014–2020 Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi toel.

Arvame, et läbi erinevaid osapooli ja institutsioone siduva ning koostööd soodustava

teadmuskeskuse, kus toimub eri vormides teabe vahendamine, koolituste ja nõustamise süsteemne kombineerimine, suudame saavutada sellise vastastikuse toime, mis võimaldab kogu kalandussektoril olla konkurentsivõimeline ning majandada kalavarusid säästlikult ja teaduspõhiselt.

Administratsiooni tõhususe ja mõjususe suurendamine

Valdkond hõlmab tegevusi, mis aitavad tagada põhivaldkondade tõhusa ja mõjusa toimimise pühendunud ja kompetentsete teenistujate ning läbipaistvama ja arvestavama otsustusprotsessi kaudu.

Meie eesmärk on riiklikult ja rahvusvaheliselt tunnustatud administratsioon.

Finantsarvestuse tsentraliseerimine

Astra Tiks

Vabariigi Valitsus otsustas valitsuskabineti nõupidamisel 26. märtsil 2009 toetada peaministri ettepanekut tsentraliseerida riigiasutuste raamatupidamine ning tegi rahandusministrile ülesandeks esitada valitsuskabineti nõupidamisele konkreetne ettepanek riigi raamatupidamise edasise tsentraliseerimise kohta. 29. detsembril 2009 toimunud valitsuskabineti nõupidamisel otsustati, et Rahandusministeerium koostöös iga valitsemisalaga moodustab finants- ning palga- ja personaliarvestuse arendamise töörühmad eesmärgiga:

- viia vastavalt Rahandusministeeriumi poolt esitatud ajakavale hiljemalt 2013. aasta lõpuks kõik riigiasutused üle ühisele finants- ning personali- ja palgaarvestuse infosüsteemile;
- juurutada vastavates arvestuse valdkondades e-arved ja muud e-dokumendid ning veebipõhine aruandlussüsteem;
- liidestada asutuste põhitegevuse infosüsteemid ühtse finants- ning personali- ja palgaarvestuse infosüsteemiga.

Põllumajandusminister oli oma valitsemisalas vastavasisuliselt otsuseid teinud juba oluliselt varem. 2007. aasta teisel poolaas-

tal otsustati tuua alates 1. jaanuarist 2008 ministeeriumisse üle 13 maaparandusbüroo ning Maaparanduse Ehitusjärelevalve- ja Ekspertiisibüroo raamatupidamisarvestus. Eeltoodud asutuste raamatupidamisarvestust peeti Põllumajandusministeeriumis kuni Põllumajandusameti moodustamiseni 1. jaanuarist 2010, siis anti ka raamatupidamisprogrammi SAP vastav veebipõhine keskkond üle uuele ametile.

Raamatupidamisarvestuse tsentraliseerimisega tuli minna järk-järgult edasi, sest ka 2009. aasta lõpuks oli valitsuskabinet teinud vastavasisulised otsused ja võtnud suuna viia tugiteenuste tsentraliseerimise protsess läbi kõigis riigiasutustes.

Alates 1. aprillist 2010 tsentraliseeriti Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas Eesti Põllumajandusmuuseumi, C. R. Jakobsoni Talumuuseumi ja Eesti Piimandusmuuseumi raamatupidamisarvestus. Seega omas ministeerium 2010. aasta teiseks poolaastaks juba 17 asutuse raamatupidamisarvestuste tsentraliseerimise kogemust.

Edasisi tegevusi viidi läbi juba tihedamas koostöös Rahandusministeeriumiga, kelle koordineerida oli finants- ja personali-

arvestuse tsentraliseerimine riigiasutustes. Rahandusministeeriumi kantsleri käskkirjaga moodustati 2010. aasta augustis Põllumajandusministeeriumi valitsemisala tugiteenuste konsolideerimise juhtrühm, mille koosseisu kuuluvad tänini peamiselt valitsemisala asutuste juhid ning ametnikud nii Rahandusministeeriumist kui ka Põllumajandusministeeriumist. Juhtrühmale seati ülesandeks projekti ajaplaani ja juhtimismudeli kinnitamine ning hiljem ka järelevalve teostamine projekti eesmärkide täitmise üle.

Juhtrühma esimesel töökohtumisel anti ülevaade projekti eesmärkidest ja edasistest tegevustest ning juba järgmisel koosolekul 2010. aasta 22. detsembril kinnitati valitsemisala asutuste tugiteenuste projektiga ühinemise ajakava. Ajakava kohaselt oli Põllumajandusameti ja Põllumajandusuuringute Keskuse projektiga ühinemise aeg 1. märts 2011. Nende asutuste raamatupidamis- ja personaliarvestust peeti juba eelnevalt majandustarkvaraga SAP, seega suurimaks muutuseks osutus vaid e-arvete kasutuselevõtt. Kui varasemalt tsentraliseeritud asutuste puhul edastati algdokumendid paberikandjal, siis nüüd saatsid ühinenud asutused ostuarved läbi e-arvekeskuse keskkonna digitaliseeritult.

Ostuarvete e-arveteks muutmiseks ja asutustele ühesuguse ostuarvete menetluskeskkonna saamiseks, mis oleks ühtlasi võimeline vahetama infot ühise majandusarvestustarkvaraga SAP, otsustas Rahandusministeerium tellida riigihanke korras vastava teenuse turul tegutsevate operaatofirmade kaudu. Hanke võitis Eesti E-arvete Keskus OÜ ja Eesti Post ASi ühispakkumine. Antud muudatus võimaldas asutusel kohapeal töödelda arvet kuluridade viisi ja lisada vastavad dimensioonid nõnda, nagu asutusel just kuluarvestuseks vaja on. E-arvekeskuse keskkonnas ka kinnitatakse arved selleks õiguse saanud töötajate poolt ning pärast asutuse juhi kinnitust suunatakse arve juba seda asutust teenindavale ministeeriumi finantsosakonna spetsialistile, kes teostab veel vastava kontrolli ja suunab arved SAPI.

Kinnitatud ajakava kohaselt tsentraliseeriti 1. mail 2011 Maamajanduse Infokeskuse ning Eesti Maaviljeluse Instituudi raamatupidamis- ja personaliarvestus. Veterinaar- ja Toiduamet ning Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi vastav valdkond tsentraliseeriti 1. oktoobril 2011. Jõgeva Sordiaretuse Instituudi raamatupidamis- ja personaliarvestus tsentraliseeriti 1. jaanuaril 2012. Kõik viimatinimetatud asutused kasutasid erinevat majandustarkvara, seega tuli kasutusele võtta uus tarkvara.

Juhtrühma poolt kinnitatud algse ajakava kohaselt oli ka Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti ning Jõudluskontrolli Keskuse tugiteenuste tsentraliseerimise aeg 1. jaanuar 2012, kuid 2011. a detsembris tegi juhtrühm ajakavas muudatuse, mille kohaselt on nimetatud asutuste raamatupidamis- ja personaliarvestuse tsentraliseerimise tähtaeg 1. jaanuar 2014.

Asutustele, kelle raamatupidamis- ja personaliarvestus on tsentraliseeritud, on veebikeskkonnas kättesaadavad nii finants-, personali- kui ka palgaarvestuse aruanded. Aruanded on loodud *Business Object* (BO) vahenditega ning sisaldavad infot erinevate juhtimistasandite jaoks, st on kasutatavad asutuse, valitsemisala või üleriigiliste aruannetena. Aruannete loomise vahend BO on paindlik, mis võimaldab ka kasutajatel ise teatud ulatuses aruandeid modifitseerida ja kujundada ning salvestada. Aruanded sisaldavad vastavat finants- ja personaliinfot reaalsajas.

Tugiteenuste konsolideerimise projekti eesmärk oli vähendada raamatupidajate arvu riigis ning samuti viia raamatupidamise funktsiooni täitmiseks kuluv tegevuskulude tase perioodil 2010–2013 40% võrra allapoole.

Projekti 2011. aasta tulemuste põhjal võib järeldada, et püstitatud näitajad ei ole küll samal aastal täitunud, kuna toimusid mitmed raamatupidamisega tegelevate inimeste koondamised ja sellega pigem kaasnesid kulud. Ministeeriumi valitsemisalas on mitmeid asutusi, kus ka varasemalt oli üks finantsvaldkonna töötaja, kes koostas ka

asutuse eelarve – sellisel juhul koondamisi ei ole toimunud ning tegevuskulud jäävad siis pigem samale tasemele. Samas tunnistavad kõik tsentraliseerimise läbiviijad kvaliteedi tõusu tugiteenuste osutamisel – nii on see ka Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas.

Veelgi efektiivsema töökorralduse tagamiseks on vaja kasutusele võtta iseteenindusportaal ning uued protsessid praktikasse

juurutada. Iseteenindusportaali kaudu peab hakkama liikuma mitmesugune info: töötajate töölevõtmine, töölt lahkumine, teisele tööle üleviimine, töötajate isikuandmete haldus, töö- ja puhkeaja haldus, lähetuste haldus, varade haldus, majanduskulude haldus jms. Rahandusministeerium on seadnud eesmärgiks võtta iseteenindusportaali esimesed funktsionaalsed komponendid kasutusele 2012. aasta esimesel poolaastal.

Tugiteenuste konsolideerimine – ühendhanked

Indrek Grusdam

2008. aasta septembris alanud üleilmne majandus- ja finantskriis väljendus muuhulgas ka kõigi riigiasutuste kulude olulises kärpimises, mis valdavalt leidis aset 2009. aastal. Samas tuli valitsusorganisatsioonil võtta meetmeid riigi jätkusuutlikuks majandamiseks. Üks neist meetmetest oli Rahandusministeeriumi poolt ettevalmistatud ja Riigikogus seadusena vastu võetud hankeõiguse muudatuste pakett, mis sisaldas ka hangete ühendamise kohustust üldise tugiteenuste konsolideerimise raames. Põllumajandusministeerium, olles ka varem regulaarselt praktiseerinud ühendhankeid arvutite, monitoride ja sülearvutite ning kontoritarkvara litsentside puhul, viis asjade ja teenuste osalise ühendamise läbi ministri 4. mai 2010. a käskkirjaga nr 78 „Hanke-tegevuse ühendamine”.

Põhimõtteliselt on ühendhankeid võimalik teha kolmel viisil:

1. Põllumajandusministeerium ja tema valitsemisala asutused ühinevad mõne teise hankija poolt korraldatava hankega. Näiteks 2012. aastaks arvutite, monitoride ja sülearvutite ning kontoritarkvara litsentside ostmiseks ühendame mahud Justiitsministeeriumi Registrite ja Infosüsteemide Keskusega kui selles osas keskse hankijaga.
2. Põllumajandusministeerium viib ise läbi hanke oma ja valitsemisala riigiasutuste vajaduste rahuldamiseks.
3. Ministeeriumi valitsemisala riigiasutused leiavad ise spetsiifilises valdkonnas võimaluse ühendhankeks.

Mõistlik hanketegevus eeldab oskusi hanke- ja eraõiguse vallas, turu tehnilise külje ja konkurentsioolude ning toimimise tundmist, samuti vajaduse ratsionaalset otsustamist. Oskus koosneb teadmistest, mis on võimalik edasi anda, kuid ka kogemustest, mida saab omandada, sooritades hankeid järjepidevalt.

Ei ole tõenäoline, et pea 230 hankija juures ligikaudu 1500 hangetega tegelevat inimest suudaksid võrdväärselt arendada oma oskusi, seda eriti keerulistes valdkondades. Nii võiks pigem eeldada, et ühendhanked suurendavad protsessi kulusid, eelkõige ajakulu, kuid vähendavad vea hinda ja võimaldavad paremat halduse kontrolli.

Hea näide on siinkohal sideteenuste ühendhange Rahandusministeeriumi eestvõttel, mille ettevalmistamine algas 2009. aasta aprillis, lepinguni jõuti 2010. aasta juuni lõpuks ja kus Põllumajandusministeeriumi grupi kogusääst küündis pea 100 000 euronit aasta arvestuses. Esimene partner oli Elion/EMT. Niisugustes hangetes valitseb aga konkurentsi taandumise oht, kui paljude hankijatega mahukas leping sõlmitakse liiga pikaks ajaks. Kõnealusel hankes oli periood 18 kuud. 2011. aastal läbiviidud minikonkursi tulemusena tegi järgnevaks perioodiks soodsaima pakkumuse Elisa, kelle teenuste koondmaksumus prognoositud mahtudele pakutud hinnastuse järgi osutus madalamaks. Seega räägib ka Põllumajandusministeeriumi grupp 2012. aastal Elisa võrgus. Sideteenuste ühendhankes oli üsna tõenäoline eeldada, et pakkumused edestavad olulisel määral üldist hinnalangust, sest telekommunikatsioonifirmad teenivad põhiosa rahast sissehelistamiselt.

Ühendhangete tulemuslikkus sõltub suuresti kohalike eripäradega arvestamisest. Sideteenuste hankes ei võtnud Põllumajandusministeerium ühenduste osas jäika positsiooni ning lubas alternatiive, mida mõlemad konkurendid ka aktiivselt pakkusid.

Järgnenud kütuste ühendhanke viis Põllumajandusministeerium enda ja valitsemisala riigiasutuste tarbeks läbi koguni 22 osas ja võistleva dialoogi vormis. Nimetatud hanke eripäraks tuleb pidada ka sõltuvust turuhinnast ja konkurentsi täielikku ning pidevat ärakasutamist kogu lepinguperioodi vältel (48 kuud). Esiteks oli ilmne, et meie oma kogustega hinnas mahuefekt ei saavuta ja teiseks muutuvad kütusehinnad, sh jaemüügihinnad tanklates (nõndanimetata-

tud ettepanek esitada pakkumus) pidevalt. Hulgimüügi osas seati lepingu täitmise hinna valem sõltuvusse maailmaturu hinnast. Kokkuvõttes kujunevad asutuse kulud kooskõlas selle trendiga. Jaemüügi osas seati lepingud ligilähedaseks sellega, kuidas ratsionaalsed tarbijad käituvad. Olukorras, kus hinnad tanklates pidevalt muutuvad ja kord on soodsam osta ühelt, siis jälle teiselt müüjalt, on ka teenistujal mõistlik kasutada korraka mitme kütusemüüja krediitkaarti, et teha ratsionaalne valik. Lepinguid võitsid kõik suuremad kütusemüüjad, v.a Lukoil ja Olerex, kes ei osalenud hankes. Tõsi on aga ka see, et mõnes piirkonnas ei ole lihtsalt mitme müüja tanklaid.

Kõik ühendhanked on seni tehtud majanduslikult soodsal alusel. See tähendab lähtumist mitmest kriteeriumist ja loobumist eduka pakkumuse valimisest üksnes madalaima hinna alusel. Näiteks Saksamaal kehtivas hankeõiguses puudub *expressis verbis* luba hankida madalaima hinna alusel, kuigi selline õigus on siiski tuletatav Euroopa Liidu hankeõigusest. Niiviisi on antud hankijatele juhis eelistada hankimist majanduslikult soodsamal alusel.

Majanduslikult soodsal alusel hankimine tähendab asjade puhul eelkõige hindamisel nii keskkonnakriteeriumide kasutamist kui ka, mis peamine, kaasneva kulu arvestamise hindamispäeva, eduka pakkumuse valikut kogu teadaolevast kulust moodustuva koondmaksumuse alusel.

Sellest põhimõttest on Põllumajandusministeerium juhindunud kõigis kolmes maanteeõidukite ühishankes. Taandades kõik teadaolevad sõiduki liisimisest tulenevad kulud kilomeetrihinnale, ilmnes juba esimeses hankes, et müügihinnast või rendimaksete kogusummast või ka rendimaksete, kindlustusmaksete ja täishoolduse kogusumma poolest soodsam sõiduk jäi kilomeetrihinnas 0,01 sendiga alla eelnevates näitajates kallimale, kuid kütusesäästlikumale sõidukile. Tehingu kogumahu andis edasilükatud kulude toomine hindamispäeva seisuga summeritud säästunumbriks 62 582 eurot. Kõnealusel ja

teises lõppenud ühishankes võitsid lepingud ALD Automotive, Swedbank, Rentacar (SEB) ja Danske Banks Eesti filiaal.

Tuleb mõista, et niiviisi hankides ei saa säästa kohe käimasoleval eelarveaastal, vaid tehingu summana. Kui hanketulemus täna ümber arvutada, võib säästunumber veelgi suuremaks osutuda, sest kütuse hind on vahepeal tõusnud. 2011. aastal muutis Vabariigi Valitsus keskkonnaministri ettepanekul maanteeõidukite hankimise korda, mis osaliselt vastab Põllumajandusministeeriumi poolt varem rakendamist leidnud ja ülakirjeldatud põhimõttele.

Majanduslikult soodsal alusel hangiti ühiselt ka reisiteenused, kus raamlepingu põhipartneriks osutus Estravel ja 1000 eurot ületavate reiside tellimise korral on minikonkursil konkureerivaks partneriks Baltic Tours. Vahendustasu määr alanes selle hanke tulemusena pea neli korda. Reisiteenustest õhustranspordi piletite tellimine reisibüroo vahendusel on tarvilik ka õhustransporditeenuste ühendhanke tingimuste kohaselt, mis varem oli tehtud ühiselt Justiitsministeeriumiga ja nüüd Rahandusministeeriumiga. Mõlemas nimetatud hankes saavutatavate lepingute täitmisel on kriteeriumiks reisiga seonduvate teenuste (õhustransport, majutus jne) valimine (ühte paketti koondamine) madalama kogumaksumuse alusel. See ülesanne on delegeeritud reisibüroole, kes peab tooma välja ka vähemalt ühe alternatiivi,

mille põhjal teeb lõppotsuse hankija esindaja.

Hankeõigus ehk juriidiliste võimaluste kogum võimaldab mitmeid teoreetilisi konstruktsioone, näiteks eduka pakkumuse valikut hinnale tähelepanu pööramata, samuti puhaste keskkonnakriteeriumite kasutamist. Põllumajandusministeerium soovib kasutada pigem selliseid kriteeriume, mis seonduvad majandusliku soodsusega, asetades sealjuures rõhu sõnale „majanduslik“.

Kontekstis on heaks näiteks 2011. aastal koopiapaberi ühendhange, kus kaheksast hindamiskriteeriumist seitse olid suuremal või vähemal määral oma olemuselt keskkonnakriteeriumid. Lepingu võitis Orient Kontorikaubad. Ministeerium ja tema valitsemisala asutused tarvitavad aastas umbes 11 000 pakki A4 formaadis kõrgema valgesusega paberit. Varasema lepinguga võrreldes osutus paki hind 10 senti soodsamaks. Lisaks on hea teada, et Saksamaal Dörpenis Nordland Papier GmbH tehases valmistatud paber sisaldab 75% ulatuses puidukiudu, mis on saadud säästvalt majandatud metsadest.

2012. aastal võib oodata mitut uut ühendhange, neist kõige olulisem on kindlasti elektri hange, pidades silmas, et ees ootab turu avanemine. Siinkohal otsustavad tõenäoliselt Rahandusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, kelle eestvõttel nimetatud ühendhange korraldatakse. Kuid samas võivad riigiasutused ühineda ka näiteks Riigi Kinnisvara ASi elektrihankega.

Koolitustegevus aastal 2011

Evelin Pastak

Põllumajandusministeeriumi teenistujate 2011. aasta tööalase täiendõppe kava koostati 2010. aasta lõpus eesmärgiga toetada ametnike ametialast enesetäiendamist, luues võimalusi oma teadmiste ja oskuste parendamiseks, samuti eesmärgiga luua eeldused ressursside optimaalseks kasutamiseks ja koolitustegevuse sihipärasuse suurendamiseks. Oluliseks teguriks arendustegevuse õnnestumisel on teenistujate motivatsioon ja tahe õppida ning elukestva õppe protsessi tajumine elu loomuliku osana.

Põllumajandusministeeriumi teenistujate ametialase täiendõppe vajaduse analüüs aastaks 2011 põhineb alljärgnevatel allikatel:

- vestlused ja kirjavahetus osakondade teenistujatega;
- 2010. aasta arenguestluste protokollid, individuaalsed koolituse tagasiside lehed ning meeskonnakoolituste tagasiside kokkuvõtted ja analüüs;
- 2010. aasta koolitusstatistika aruanne;
- personaliosakonna ülevaated ning analüüs arenguvajaduste kohta seoses toimuvate muutustega/muudatustega.

2011. aasta koolitusplaani olid planeeritud erinevate valdkondade tööalased täiendkoolitused, mis toimusid aasta jooksul vastavalt esitatud individuaalsetele koolitustaotlustele. Avatud koolituste suurima mahuga valdkondadeks olid seadusandlus, keeleõpe ning asutuse põhitegevusega seotud koolitused.

Koolitustel osalemisi oli 2011. aastal kõikide koolitusvormide peale (avatud, tellimus-, sise- ja väliskoolitused) kokku 729, mis teeb ühe teenistuja kohta keskmiselt 2,54 osalemist aasta jooksul. Akadeemilistes tundides mõõdetuna oli toimunud koolituste maht kokku 13 047 tundi, mis teeb ühe teenistuja kohta 45,45 akadeemilist tundi tööalast täiendkoolitust.

2011. aastal viidi lõpuni aasta varem alustatud „Põllumajandusministeeriumi juhtkonna ja osakonnajuhatajate arenguprogramm“, mille tegevusi toetati Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest (prioriteetse suuna „Suurem haldusvõimekus“ meetme „Avalike teenistujate, kohalike omavalitsuste ja mittetulundusühingute töötajate koolitus ja arendamine“ alameetme „Organisatsiooni arendamine“ projekti raames). Programmis osalesid kantsler, asekanterid ning osakondade juhatajad. Arenguprogramm koosnes viiest kahepäevasest koolitusmoodulist:

- I moodul „Juht kui liider“,
- II moodul „Kommunikatsioon“,
- III moodul „Koostöö“,
- IV moodul „Eesmärgid“,
- V moodul „360° tagasiside“.

Iga järgnev moodul algas eelmise mooduli meeldetuletusega, mis andis kogu programmile seostatuse ja loogilise järjestuse. Igas moodulis oli eelneva mooduli mingi valitud alateema küll lühiajaline, kuid samas sügavam käsitlus, mis andis lisaks kahe mooduli

Taimetervise osakond koolitusel "Edukas meeskonnatöö", mille viis läbi Aeternum Koolitus ja Konsultatsioonid OÜ 5.–6. detsembril 2011 Sagadis.

seostatusele osalejatele võimaluse sügavuti mõtestada eelnevalt läbitud teooriat. Kuna juhtimisteemad eeldavad enda juhtimiskogemuse ja vilumuse analüüsi, siis said osalejad iga mooduli lõpus kodutöid. Teemade käsitlemine toimus vastavalt ettenähtud programmile, teemad olid kohandatud osalejate

töö iseärasustele, sisaldasid nii klassikalisi kui ka kaasaegseid lähenemisi juhtimises.

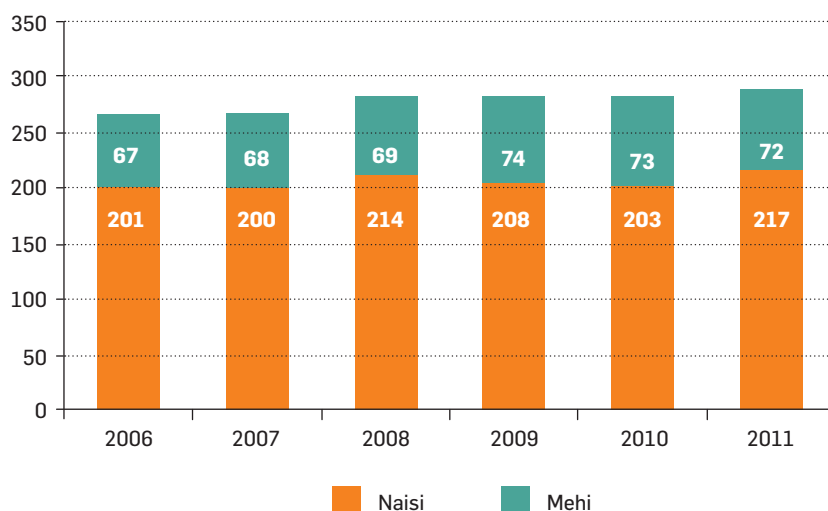
Koolitustegevuse lõppväljund ehk omandatud teadmiste ja oskuste praktiline rakendamine sõltub eeskätt õppija soovist ning valmidusest õpitud enda töös kasutusele võtta, samuti julgusest ennast proovile panna.

Põllumajandusministeeriumi ametnikkond

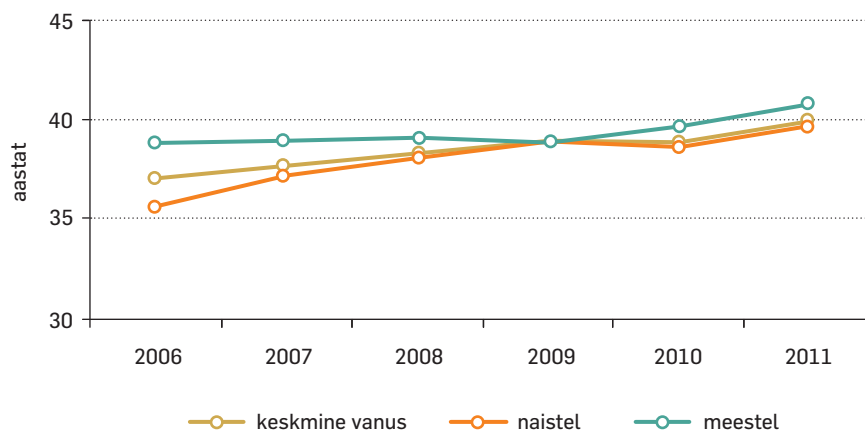
Põllumajandusministeeriumi keskmine teenistuja 2011. aasta 31. detsembri seisuga oli naissoost, 39 aastat ja 11 kuud vana,

magistrikraadiga või magistrikraadile vastava kvalifikatsiooniga ning ministeeriumis töötanud 8 aastat ja 7 kuud.

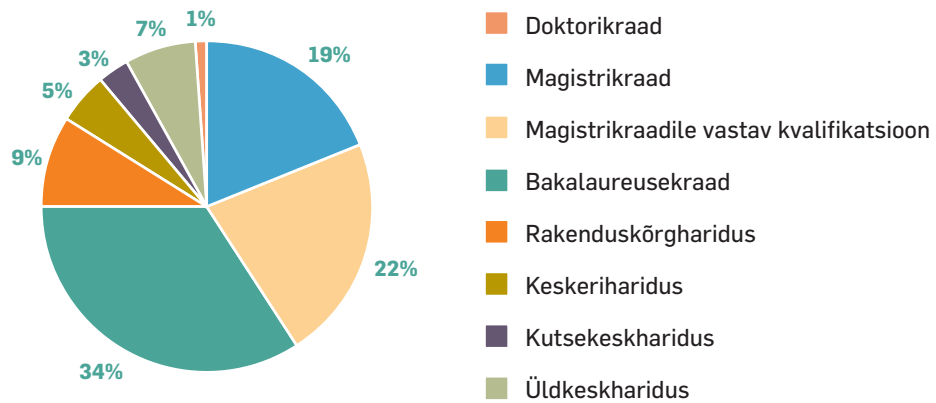
Põllumajandusministeeriumi teenistujate sooline struktuur aastatel 2006–2011 (31. detsembri seisuga)

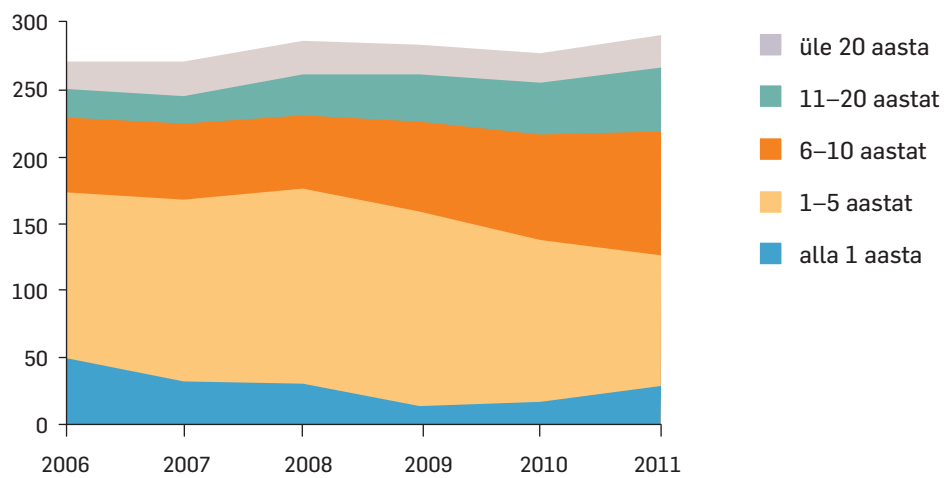
Põllumajandusministeeriumi teenistujate keskmine vanus aastatel 2006–2011 (31. detsembri seisuga)

Põllumajandusministeeriumi teenistujate hariduslik struktuur seisuga 31.12.2011

Põllumajandusministeeriumi teenistujate asutuse staaž aastatel 2006–2011 (31. detsembri seisuga)

Meie tublimad

Riiklike teenetemärkide kavalerid

Peeter Seestrand – Valgetähe IV klassi teenetemärk (2011)

Ants Noot – Valgetähe III klassi teenetemärk (2007)

Andres Oopkaup – Valgetähe III klassi teenetemärk (2007)

Marika Kongas – Valgetähe V klassi teenetemärk (2006)

Ene Lepp – Valgetähe V klassi teenetemärk (2005)

Toomas Kevvai – Valgetähe IV klassi teenetemärk (2004)

Rein Rautits – Valgetähe IV klassi teenetemärk (2004)

Ants Laansalu – Valgetähe medal (1998)

Põllumajandusministeeriumi teenetemärkide kavalerid

Põllumajandusministeeriumi kuldne teenetemärk

antakse silmapaistvate teenete eest ministeeriumi valitsemisala valdkonna arendamisel.

Kuldse teenetemärgi kavalerid:

Ruve Šank (2011)

Ants Laansalu, Ilmar Mändmets (2007)

Põllumajandusministeeriumi sinine teenetemärk

antakse ministeeriumi või tema valitsemisala riigiasutuse teenistujale silmapaistvalt hea teenistuskohustuste täitmise eest.

Sinise teenetemärgi kavalerid:

Tõnu Taat, Valli Tamm (2011)

Olev Krist, Mare Alas, Õrne Pill (2010)

Evi Hõbemäe, Ülle Päiv, Mai Talvik, Ene Maadvere (2008)

Riina Velleste, Ene Lepp (2007)

Põllumajandusministeeriumi teenetemärgid ja Maaelu Edendamise Sihtasutuse autasud parimatele karjakasvatajatele anti üle Eesti Vabariigi aastapäevale pühendatud aktusel Põllumajandusministeeriumis 23. veebruaril 2011. Pildil kõrge tunnustuse saajad.

Meie endi poolt tunnustatud kolleegid

Aasta Kolleeg 2011 – Marika Kongas

Aasta Uustulnuk 2011 – Villu Lõhmus

Osakondade pärlid 2011:

Avalike suhete osakond – **Karina Loi**

Finantsosakond – **Mia Enok**

Haldusosakond – **Pavel Elhi**

Kalamajandusosakond – **Juhani Papp**

Kaubanduse ja põllumajandussaadusi töötleva tööstuse osakond – **Külliki Holtsmann**

Maaelu arengu osakond – **Helve Hunt**

Personaliosakond – **Hilja Pihl**

Põllumajandusturu korraldamise osakond – **Liina Jürgenson**

Siseauditi osakond – **Terje Keerberg**

Taimetervise osakond – **Eve Ader**

Teadus- ja arendusosakond – **Diana Laur**

Toidu- ja veterinaariosakond – **Küllli Johanson**

Välissuhete ja eurokoordinatsiooni osakond – **Kadi Lepik**

Õigusosakond – **Katrin Pööra**

Lisa. Põllumajandusministeeriumi struktuur seisuga 01.01.2012

